

Villanden (1884)
Henrik Ibsen

vertaling en commentaar Eddy Waumans

Inleiding

Ibsens Villanden (1884) is met zijn existentialistische, ook nu erg nog relevante thematiek, en zijn vermenging van realisme en symbolisme een van de belangrijkste stukken van de auteur.

De tekst werd qua spelling en interpunctie aan de conservatiefste hedendaagse normen aangepast. Hou er rekening mee dat een aantal van de gebruikte woorden nu verouderd zijn en dat een aantal hedendaagse grammaticale kenmerken van het Noors (zoals *dobbelt bestemmelse*) nauwelijks aanwezig zijn.

De rechterkolom bevat vooral vertalingen van "moeilijke" woorden; is de tekst daar *cursief weergegeven* dan gaat het over verklaringen. De analyse staat achteraan, met daarna nog een aantal citaten over het stuk.

Eddy Waumans

PERSONENE

Grosserer¹ Werle, **verkseier**² osv.
Gregers Werle, hans sønn.
Gamle Ekdal.
Hjalmar Ekdal, den gamles sønn, fotograf.
Gina Ekdal, Hjalmars hustru.
Hedvig, deres datter, 14 år.
Fru Sørby, grossererens **husbestyrerinne**.
Relling, lege.
Molvik, **forhenværende** teolog.
Bokholder Gråberg.
Pettersen, grossererens tjener.
Leietjener Jensen.
En **blekfed** herre.
En **tynnhåret** herre.
En **nærsynt** herre.
Seks andre herrer, middagsgjester hos grossererens.
Flere leietjenere.

(Første akt foregår hos grosserer Werle, de fire følgende akter hos fotograf Ekdal.)

FØRSTE AKT

*(I grosserer Werles hus. Kostbart og **bekvemt** innrettet arbeidsværelse; bokskap og **stoppede** møbler; skrivebord med papirer og **protokoller** midt på gulvet; tente lamper med grønne skjærmer, således at værelset er dempet belyst. Åpen **fløydør** med fratrukkne **forheng** på bakveggen. Innenfor ses en stor elegant stue, sterkt opplyst av lamper og **armstaker**. Foran til høyre i arbeidsværelset fører en liten **tapetdør** inn til kontorene. Foran til venstre en **kamin** med glødende kull i, og lenger tilbake en dobbeltdør til spisesalen.)*

*(Grossererens tjener, Pettersen, i livré, og leietjener Jensen, i sort, setter til rette i arbeidsværelset. I den større stue går to-tre andre leietjenere omkring, ordner og tenner flere lys. Inne fra spisesalen høres **summende** samtale og latter av mange stemmer; der bankes med kniven på et glass; stillhet inntreier; en **skåltale** holdes; bravorop og så **atter** summende samtale.)*

PETTERSEN *(tenner en lampe på kaminen og setter skjerm over)*

Nei hør bare, De, Jensen; nu står gamlingen ved bordet og **proponerer** en lang skål for fru Sørby.

LEIETJENER JENSEN *(flytter en lenestol frem)* Er det kanskje sant, som folk sier, at der er noe imellem dem?

¹ groothandelaar; ² bedrijsfseigenaar

huishoudster

voormalig

ingehuurde kelner

dikke bleke

kalend

bijziende

comfortabel
met stof beklede

documenten

tweedelige deur

gordijnen

kroonluchters

met behangselpapier beklede deur

haard

gonzende

toast

opnieuw

uitbrengen

PETTERSEN Fan' vet.

JENSEN For han har nok vært en svær **bukk** i sine dager.

PETTERSEN Kanskje det.

JENSEN Det er jo for sønnen at han holder dette her middagsselskapet, sier de.

PETTERSEN Ja. Sønnen kom hjem i går.

JENSEN Aldri visste jeg før at grosserer Werle hadde noen sønn.

PETTERSEN Jo da, han har en sønn. Men han holder **støtt og stadig** til der oppe på Høydalsverket. Han har ikke vært i byen i alle de år jeg har tjent her i huset.

EN LEIETJENER (*i døren til den annen stue*) De, Pettersen, her er en gammel fyr, som –

PETTERSEN (*mumler*) Hva fan', kommer her nu noen!

(*Gamle Ekdal kommer til syne fra høyre i stuen. Han er kledd i en loslitt¹ kava² med høy krave; ulne vanter; i hånden en stokk og en skinnhue¹; under armen en pakke i kardusomslag². Rødbrun, smussig¹ parykk og en liten grå knebelsbart².)*

PETTERSEN (*går imot ham*) Jøss', – hvd vil De her inne?

EKDAL (*i døren*) Må så nødvendig inn på kontoret, Pettersen.

PETTERSEN Kontoret er stengt for en time siden, og –

EKDAL Hørte det i porten, far. Men Gråberg sitter der ennu. Vær snill, Pettersen, og la meg få slippe inn den veien. (*peker mot tapetdøren*) Har gått den veien før.

PETTERSEN Ja, De får så gjøre da. (*åpner døren*) Men **sans** endelig **på**, at De kommer ut igjen den riktige veien; for vi har fremmede.

EKDAL Vet det nok, – hm! Takk, **Pettersen-far!** Gammel god venn. Takk. (*mumler sakte*) **Torsk!** (*han går inn i kontoret; Pettersen lukker døren efter ham.*)

JENSEN Hører han også til kantorfolkene?

PETTERSEN Nei, han er bare en som **skriver¹ utenom²**,

de duivel mag het weten

vrouwengek

de hele tijd

¹ sjofole; ² jas

¹ bontmuts; ² pakpapier

¹ vuile; ² snor

let erop

"beste Pettersen"

"schaapskop"

¹ afschrijfwerk verrichten; ² *d.w.z. niet*

når de har det nødvendig. Men han har **så menn**³ vært en fin fyr i sin tid, gamle Ekdal.

JENSEN Ja, han så ut som noe av hvert.

PETTERSEN Ja da; han har vært løytnant, kan De tenke.

JENSEN Å fan', – har han vært løytnant!

PETTERSEN Ja **gu**¹ har han så. Men så **slo** han **seg** nok **på**² skoghandel eller hva det var. De sier at han skal ha gjort grosserer en et fælt stygt puss en gang. For de to var sammen om Høydalsverket den gang, skjønner De. Å, jeg kjenner godt gamle Ekdal, jeg. Vi drikker mang en god gang en **bitter**¹ og en flaske **baiersk**² sammen inne hos madam Eriksen.

JENSEN Han kan da ikke ha stort å **spandere** for, han.

PETTERSEN **Jöss'**, Jensen, De kan da vel skjønne at det er **meg** som spanderer. For jeg synes en skal være **sjangtil** imot bedre folk som det er gått så ille med.

JENSEN Har han spillet bankerott da?

PETTERSEN Nei, det var nok verre enn som så. For han **kom på festningen**.

JENSEN På festningen!

PETTERSEN Eller kanskje det var i **botsfengslet** – (*lytter.*) Hyss, nu går de fra bordet.

(*Døren til spisesalen slås opp av et par tjenere derinne fra. Fru Sørby, **konversert av** et par herrer, kommer ut. Litt etter følger **hele bordselskapet**¹, **hvoriblant**² grosserer Werle. Sist kommer Hjalmar Ekdal og Gregers Werle*)

FRU SØRBY (*i forbigående til tjeneren*) Pettersen, vil De la kaffen servere inne i musikksalen.

PETTERSEN Ja vel, fru Sørby.

(*hun og de to herrer går inn i stuen og derfra ut til høyre. Pettersen og leietjener Jensen går ut samme vei*)

EN BLEKFET HERRE (*til en tynnhåret*) Puh, – den diner – det var et **drøyt** stykke arbeide!

DEN TYNNHÅREDE Å, med en smule god vilje kan en utrette ganske utrolig i tre timer.

*op het kantoor zelf;*³ echt

dat zie je nog aan hem

¹ *bastaardvloek*

² *wierp ... zich op*

¹ *een brandenwiltje;* ² *soort donkere pils*

trakteren

goh

aardig

moest dwangarbeid verrichten

eenzame opsluiting

in gesprek met

¹ *alle tafelgasten;* ² *waaronder*

stevig

DEN FETE HERRE Ja, men bakefter, bakefter, min kjære kammerherre!

EN TREDJE HERRE Jeg hører mokkaen og **maraskinoen**¹ skal **kredenses**² i musikksalen.

¹ *soort zoete likeur*; ² aangeboden worden

DEN FETE HERRE Bravo! Så kanskje fru Sørby spiller oss et stykke.

DEN TYNNHÅRETE (*dempet*) **Bare ikke fru Sørby snart blåser oss et stykke, du.**

"zolang ze met ons maar niet vals speelt"

DEN FETE HERRE Å nei så menn; Berta **slår ikke hånden av sine gamle venner.** (*de ler og går inn i stuen*)

laat ... niet in de steek

GROSSERER WERLE (*dempet og forstemt*) Jeg tror ikke noen la merke til det, Gregers.

ontstemd

GREGERS (*ser på ham*) Hvilket?

WERLE La ikke du heller merke til det?

GREGERS Hva skulle jeg legge merke til?

WERLE Vi var tretten til bords.

GREGERS Så? Var vi tretten?

WERLE (*med et blikk mot Hjalmar Ekdal*) Vi er ellers alltid vant til å være tolv. (*til de øvrige*) **Vær så artig**, mine herrer! (*han og de tilbakeblevne unntagen Hjalmar og Gregers, går ut i bakgrunnen til høyre.*)

alstublieft (→ *een uitnodiging*)

HJALMAR (*som har hørt samtalen*) Du skulle ikke sendt meg den **innbydelse**, Gregers.

uitnodiging

GREGERS Hval! Det heter jo at selskapet skal være for meg. Og så skulle jeg ikke be min eneste og beste venn –

HJALMAR Men jeg tror ikke din far liker det. Jeg kommer jo ellers aldri her i huset.

GREGERS Nei, det hører jeg. Men jeg måtte da se deg og tale med deg; for jeg reiser visst snart igjen. – Ja, vi to gamle skolekamerater, vi er rigtignok kommet langt bort ifra hinannen, du; vi har nu ikke sett hinannen på seksten-sytten år.

HJALMAR Er det så lenge siden?

GREGERS Ja, det er det **rigtignok**. Nå, hvorledes har du det så? Du ser godt ut. Du er næsten blitt **fyldig** og svær.

echt
mollig

HJALMAR Hm, svær kan man vel ikke kalle det; men jeg ser rimeligvis noe **mandigere** ut enn den gang.

volwassener

GREGERS Ja, det gjør du; ditt **ytre** har ikke lidd noe.

uiterlijk

HJALMAR (*i dystre tone*) Men det indre, du! Der kan du tro, det ser anderledes ut! Du vet jo, hvor forferdelig all ting er styrtet sammen for meg og mitt siden vi to sås.

GREGERS (*sakte*) Hvorledes går det din far nu?

HJALMAR Kjære, la oss ikke tale om det. Min stakkars ulykkelige far lever naturligvis hjemme hos meg. **Han har jo ingen annen i hele verden å holde seg til**. Men dette her er så knusende tungt for meg å tale om, ser du. – Si meg heller hvorledes du har hatt det der oppe på verket.

hij heeft geen andere toeverlaat in de hele wereld

GREGERS Deilig ensomt har jeg hatt det, – hatt god anledning til å gruble over mangt og meget. – Kom her; la oss gjøre oss det hyggelig. (*han setter seg i en lenestol ved kaminen og noder Hjalmar ned i en annen ved siden av.*)

HJALMAR (*bløtt*) Du skal dog ha takk allikevel, Gregers, at du ba meg til din fars bord; for nu skjønner jeg da at du ikke lenger har noe imot meg.

zacht

GREGERS (*forundret*) Hvor kunne du falle på at jeg skulle ha noe imot deg?

HJALMAR I de første årene hadde du det dog.

GREGERS Hvilke første år?

HJALMAR Efter at den store ulykke var skjedd. Og det var jo så naturlig at du hadde. **Det var jo på et hengende hår at** din far selv var blitt trukket med inn i disse her – å, disse her skrekkelige historiene!

het scheelde maar een haar of

GREGERS Og derfor skulle jeg ha noe imot deg? Hvem har bilt deg det inn?

HJALMAR Jeg vet du hadde det, Gregers; for det er din far selv som har sagt meg det.

GREGERS (*stusser*) Far! Ja så. Hm. – Var det derfor at du aldri siden lot meg høre fra deg, – ikke med et eneste

ord.

HJALMAR Ja.

GREGERS Ikke en gang i den tid du gikk hen og ble fotograf?

HJALMAR Din far sa det var ikke verd jeg skrev til deg om noen som helst ting.

GREGERS (*ser hen for seg*) Nei, nei, kanskje han kunne ha rett i det. – Men si meg nu, Hjalmar, – finner du deg nu noenlunde tilfreds i din stilling?

HJALMAR (*sukker lett*) Å jo så menn gjør jeg så; kan egentlig ikke si annet. I førstningen kan du jo vite at det var liksom litt underlig for meg. Det var jo så rent forandrede forhold jeg kom inn i. Men alt det annet var jo også så rent forandret. Den store ruinerende ulykke med far, – skammen og **skjenselen**, Gregers –

de schande

GREGERS (*rystet*) Ja vel, ja. Ja vel.

geschokt

HJALMAR Jeg kunne jo ikke tenke på å bli ved med studeringene; der var ikke en skilling til overs; tvert imot; snarere **gjeld**; mest til din far, tror jeg –

schuld

GREGERS Hm –

HJALMAR Nå, så syntes jeg det var best – sånn **med et rykk**, ser du – å komme ut av alle gamle forhold og forbindelser. Det var især din far, som rådet meg til det; og da han **tok seg** så hjelpsomt **av** meg –

in één keer

ontfermde zich over

GREGERS Gjorde far?

HJALMAR Ja, du vet da vel det? Hvor skulde jeg ta pengene fra til å lære fotograferingen og til å innrette et atelier og etablere meg? Det koster, det, kan du tro.

GREGERS Og alt det har far kostet?

HJALMAR Ja, kjære, vet du ikke det? Jeg forstod ham så, at han hadde skrevet det til deg.

GREGERS Ikke et ord om at det var ham. Han må ha glemt det. Vi har aldri vekslet annet enn forretningsbrev. Så det var altså far –!

HJALMAR Ja, det var det rigtignok. Han har aldri villet at folk skulle få vite det; men ham var det. Og ham var det jo også, som satte meg i stand til å gifte meg. Eller

kanskje – vet du ikke det heller?

GREGERS Nei, det visste jeg rigtignok ikke. – (*ryster ham i armen*) Men, kjære Hjalmar, jeg kan ikke si deg, hvor alt dette her gleder meg – og **nager** meg. Jeg har kanskje dog gjort far urett allikevel – **i enkelte stykker**. Ja, for dette her viser jo **hjertelag**, ser du. Det er liksom et slags samvittighet –

HJALMAR Samvittighet –?

GREGERS Ja, ja, eller hva du vil kalle det da. Nei, jeg har ikke ord for hvor glad jeg er ved å høre dette om far. – Ja, du er gift, du, Hjalmar. Det er lenger enn jeg noensinne bringer det til. Nå, jeg håper da du finner deg lykkelig som gift mann?

HJALMAR Ja, riktig gjør jeg det. Hun er så flink og så bra en kone som noen mann kan forlange. Og hun er aldeles ikke uten all **dannelse**.

GREGERS (*litt forundret*) Nei, det er hun da vel ikke.

HJALMAR Nei, livet oppdrar, ser du. Den daglige omgang med meg –; og så kommer der jo jevnlig et par begavede mennesker til oss. Jeg forsikrer deg, du ville ikke kjenne Gina igjen.

GREGERS Gina?

HJALMAR Ja, kjære, husker du ikke at hun het Gina?

GREGERS Hvem het Gina? Jeg vet jo aldeles ikke –

HJALMAR Men husker du da ikke at hun **kondisjonnerte** her i huset en tid?

GREGERS (*ser på ham*) Er det Gina Hansen –?

HJALMAR Ja, naturligvis er det Gina Hansen.

GREGERS – som styrte huset for oss det siste år mor lå syk?

HJALMAR Ja visst er det så. Men, kjære venn, jeg vet da bestemt at din far skrev deg til at jeg hadde giftet meg.

GREGERS (*som har reist seg*) Ja, det gjorde han rigtignok; men ikke at – (*går om på gulvet*) Jo, **bi** litt; – kanskje dog allikevel – når jeg tenker meg om. Men far skriver alltid så kort til meg. (*setter seg halvt på stolarmen.*) Hør, si meg,

schudt

kwelt

in sommige opzichten
een goed hart

ontwikkeling

huishoudelijk werk deed

wacht

du, Hjalmar –; dette her er morsomt –; hvorledes gikk det til at du ble kjent med Gina – med din hustru?

HJALMAR Jo, det gikk ganske likefrem. Gina ble jo ikke lenge her i huset; for her var så megen **forstyrrelse** den tid; din mors sykdom –; alt det kunne ikke Gina **stå i**, og så sa hun opp og flyttet. Det var året før din mor døde. – eller kanskje det var samme år.

drukte
aan

GREGERS Det var samme år. Og jeg var oppe på verket den gang. Men så bakefter?

HJALMAR Ja, så bodde Gina hjemme hos sin mor, en madam Hansen, en svært flink og **strevs**om kone, som holdt et lite **spisekvarter**. Og så hadde hun et værelse å leie ut også; et riktig pent og hyggelig værelse.

actieve
eethuis

GREGERS Og det var du kanskje så heldig å komme over?

HJALMAR Ja, det var så menn din far som **ga** meg **anslag på** det. Og der, – ser du, – der var det egentlig jeg lærte Gina å kjenne.

attent maakte op

GREGERS Og så ble det til forlovelse?

HJALMAR Ja. Unge folk kommer jo så lett til å holde av hinannen –; hm –

GREGERS (*reiser seg og driver litt om*) Si meg, – da du var blitt forlovet – var det da at far lot deg –; jeg mener, – var det da at du begynte å **legge deg etter** fotografering?

je toeleggen op

HJALMAR Ja nettopp. For jeg ville jo gjerne **komme i vei**¹ og **sette bo**² jo før jo heller. Og så fant både din far og jeg at dette med fotografering var det **nemmeste**³. Og det syntes Gina også. Ja, og så var der én grunn til, ser du; det traff seg så heldig at Gina hadde lagt seg etter å **retusjere**.

¹ aan de slag gaan; ² een geregeld leven leiden; ³ geschiktste

foto's retoucheren

GREGERS Det passet da vidunderlig godt sammen.

HJALMAR (*formøyd, reiser seg*) Ja, ikke sant, du? Synes du ikke at det passet vidunderlig godt sammen?

GREGERS Jo, det må jeg tilstå. Far har nok nesten vært som et slags **forsyn** for deg, han.

voorzienigheid

HJALMAR (*beveget*) Han sviktet ikke sin gamle venns sønn i **trenghelens dager**. For han har hjertelag, ser du.

tijden van nood

FRU SØRBY (*kommer inn med grosserer Werle under armen*)
Ikke noen snakk, snille grosserer; De skal ikke gå lenger der inne og stirre på alle lysene; De har ikke godt av det.

geen woord meer

WERLE (*slipper hennes arm og fører hånden over øynene*) Jeg tror nesten, De har rett i det.

(*Pettersen og leietjener Jensen kommer med **presenterbretter**.*)

dienbladen

FRU SØRBY (*til gjestene i den annen stue*) Vær så god, mine herrer; hvis noen vil ha et glass punsj, så må han **umake seg her inn**.

de moeite doen om naar hier te komen

DEN FETE HERRE (*kommer hen til fru Sørby*) Men Herregud, er det sant at De har opphevet den velsignede røkefrihet?

FRU SØRBY Ja, her, på grossererens **enemerker**, er den forbudt, herr kammerherre.

domein

DEN TYNNHÅREDE HERRE Når har De innført disse skjerpede **bestemmelser** i sigarloven, fru Sørby?

bepalingen

FRU SØRBY Efter forrige diner, herr **kammerherre**¹; for da var her visse personer som tillot seg **å gå over streken**².

¹ *letterlijk: iemand die een functie aan het hof bekleedt*
² te ver te gaan

DEN TYNNHÅREDE Og det tillates ikke å gå en liten smule over streken, fru Berta? Virkelig aldeles ikke?

FRU SØRBY Ikke i noen **henseende**, kammerherre Balle.

opzicht

(*De fleste av gjestene har samlet seg i grossererens værelse; tjenere **byder** punsjglassene om*)

bieden ... aan

WERLE (*til Hjalmar, henne ved et bord*) Hva er det, De står og studerer på, Ekdal?

Hjalmar Det er bare et album, herr grosserer.

DEN TYNNHÅREDE (*som **driver omkring***) Aha, fotografier! Ja, det er **saktens** noe for Dem.

rondloopt
echt

DEN FETE HERRE (*i en lenestol*) Har De ikke tatt noen med av Deres egne?

HJALMAR Nei, jeg har ikke.

DEN FETE HERRE Det skulle De ha gjort; det er så godt for fordøyelsen således å sitte og se på bilder.

DEN TYNNHÅREDE Og så gir det jo alltid en skjerv til underholdningen, ser De.

EN NÆRSYNT HERRE Og alle bidrag mottas med takknemmelighet.

FRU SØRBY Kammerherrene mener å **bes man til middag**¹, så skal man også arbeide for **føden**², herr Ekdal.

DEN FETE HERRE I et godt mathus er det en ren fornøyelse.

DEN TYNNHÅREDE Herregud, når det gjelder kampen for tilværelsen, så –

FRU SØRBY Det har De rett i!
(de fortsetter under latter og spøk)

GREGERS *(sakte)* Du må **snakke med**, Hjalmar.

HJALMAR *(med en vridning)* Hva skal jeg snakke om.

DEN FETE HERRE Tror ikke De, herr grosserer, at **tokaier**¹ må anses som en **forholdsvis**² sunn drikk for maven?

WERLE *(ved kaminen)* Den tokaier De fikk i dag, tør jeg iallfall trygt **innestå for**; den er fra en av de aller-aller fineste årganger. Ja, det forstod De da vel også.

DEN FETE HERRE Ja, den smakte merkverdig delikat.

HJALMAR *(usikker)* Er der noen forskjell på årgangene?

DEN FETE HERRE *(ler)* Nei, **De er god!**

WERLE *(smiler)* Dem lønner det seg virkelig ikke å sette edel vin for.

DEN TYNNHÅREDE HERRE Det er med tokaieren som med fotografier, herr Ekdal. Solskinn må der til. Eller er det kanskje ikke så?

HJALMAR Jo, lyset gjør visst sitt.

FRU SØRBY Men så er det jo akkurat som med kammerherrene da; for de **trenger** også **svært til**

bijdrage

¹ voor een diner uitgenodigd worden
² het eten

meedoen (aan de gesprekken)

schouderophalend

¹ een witte Hongaarse wijn; ² relatief

borg staan voor

drukt ironische verbazing uit

veel ... nodig hebben

solskinn, som der sies.

DEN TYNNHÅREDE Uff, uff; der begikk De en **utslitt spydighet!**

"stokoude"
(sarcastische) grap

DEN NÆRSYNTÉ HERRE Fruen produserer seg –

toont haar zin voor humor

DEN FETE HERRE – og det på vår bekostning. (*truer*)
Fru Berta, fru Berta!

FRU SØRBY Ja, men det er nu visst og sant at årgangene kan være høyst forskjellige. De gamle årganger er de fineste.

DEN NÆRSYNTÉ HERRE Regner De meg til de gamle!

FRU SØRBY Å, langt ifra.

DEN TYNNHÅREDE Ser man det! Men jeg da, søte fru Sørby –?

DEN FETE HERRE Ja, og jeg! Hva årgang regner de oss til?

FRU SØRBY Dem regner jeg til de søte årganger, mine herrer. (*hun nipper til et glas punsj; kammerherrene ler og fjaser med henne*)

flirten

WERLE Fru Sørby finner alltid en utvei – når hun vil.
Stikk dog på glassene, mine herrer; – Pettersen, å, sørg for –! Gregers, jeg tenker vi drikker et glass sammen. (*Gregers rører sig ikke.*) Vil ikke De være med, Ekdal? Jeg fikk ikke **anledning**¹ til å **erindre**² Dem ved bordet.

drink toch ... uit

¹ gelegenheid; ² een toast uitbrengen op

(*Bokholder Gråberg ser inn gjennom tapetdøren.*)

GRÅBERG Om forlatelse, herr grosserer, men jeg kan ikke slippe ut.

WERLE Nå, er De nu blitt låst inne igjen?

GRÅBERG Ja, og Flakstad er gått med nøklene –

WERLE Nå, så gå De bare her igjennem.

GRÅBERG Men der er én til –

WERLE Ja kom, kom begge to; sjener Dem ikke.

(*Gråberg og gamle Ekdal kommer ut fra kontoret*)

WERLE (*uwilkårlig*) Uff da!

(*Latter og **passiar**¹ forstummer mellem gjestene. Hjalmar **farer sammen**² ved synet av sin far, setter sitt glass fra seg og vender seg mot kaminen*)

¹ het gepraat
² krimpt ineen

EKDAL (*ser ikke opp, men gjør korte **bukk** til sidene idet han går og mumler*): Ber om forlatelse. Er kommet den gale veien. Porten lukket; – porten lukket. Ber om forlatelse. (*han og Gråberg går ut i bakgrunnen til høyre.*)

buiging

WERLE (*mellem tennene*) Den **forbistrede** Gråberg!

verdomde

GREGERS (*med åpen munn og stirrende øyne, til Hjalmar*) Men det var da vel aldri –!

DEN FETE HERRE Hva er det for noe? Hvem var det?

GREGERS Å, det var ingen; bare bokholderen og én til.

DEN NÆRSYNTTE HERRE (*til Hjalmar*) Kjente De den mannen?

HJALMAR Jeg vet ikke –; jeg la ikke merke til –

DEN FETE HERRE (*reiser seg*) Hva **pokker** er der dog i veien? (*han går hen til noen andre, som taler dempet*)

verdorie

FRU SØRBY (*hvisek til tjeneren*) Stikk noe til ham der ute; noe riktig godt.

PETTERSEN (*nikker*) Skal så gjøre. (*går ut*)

GREGERS (*sakte og rystet, til Hjalmar*) Det var altså virkelig ham!

HJALMAR Ja.

GREGERS Og enda så stod du her og nektet at du kjente ham!

HJALMAR (*hvisek heftig*) Men kunne jeg da –!

GREGERS – **kjennes ved din far?**

toegeven dat het mijn vader was

HJALMAR (*smertelig*) Å, hvis du var i mitt sted, så –

(*Samtalene mellem gjestene, som har vært ført **med lavt mæle**, slår nu over i en tvungen **høyrostethet***)

op zachte toon
luidruchtigheid

DEN TYNNHÅREDE (*nærmer seg vennskapelig til Hjalmar og*

Gregers) Aha, står man her og frisker opp gamle minner fra studentårene? Hva? Røker De ikke, herr Ekdal? Vil De ha ild? Nå, det er sant, vi må jo ikke –

HJALMAR Takk, jeg skal ikke ha –

DEN FETE HERRE Har De ikke et litt nett dikt å deklamere for oss, herr Ekdal? Før i tiden gjorde De det så **nydelig**.

voortreffelijk

HJALMAR Jeg kan dessverre ikke huske noe.

DEN FETE HERRE Å, det var skade. Ja, hva skal vi så finne på, Balle?
(begge herrene går hen over gulvet og ut i den annen stue.)

HJALMAR (*dyster*) Gregers, – jeg vil gå! Når en mann har følt skjebnens **knusende** slag på sitt hode, ser du –. Si din far farvel fra meg.

somber
verpletterende

GREGERS Ja, ja. Går du like hjem?

HJALMAR Ja. Hvorfor det?

GREGERS Jo, for så kommer jeg kanskje hen til deg siden.

HJALMAR Nei, det skal du ikke. Ikke hjem til meg. Min bolig er trist, Gregers, – **især**¹ **ovenpå**¹ et strålende **gilde**³ som dette her. Vi kan alltid treffes et steds ute i byen.

¹ vooral; ² na
³ feest

FRU SØRBY (*har nærmet seg, dempet*) Går De, Ekdal?

HJALMAR Ja.

FRU SØRBY Hils Gina.

HJALMAR Takk.

FRU SØRBY Og si at jeg **ser opp til** henne en av dagene.

een bezoek breng

HJALMAR Jo, takk. (*til Gregers*) Bli her. Jeg vil forsvinne ubemerket. (*han driver hen over gulvet, derefter inn i den annen stue og ut til høyre*)

FRU SØRBY (*sakte til tjeneren, som er kommet tilbake*) Nå, fikk så den gamle noe med?

PETTERSEN Ja da; jeg stakk til ham en flaske konjak.

FRU SØRBY Å, De kunne da funnet på noe bedre.

PETTERSEN Nei da, fru Sørby; konjak er det beste han vet.

DEN FETE HERRE (*i døren med et **notehefte** i hånden*)
Skal vi kanskje spille litt sammen, fru Sørby?

FRU SØRBY Ja nok; la oss det.

GJESTENE Bravo, bravo!

(Hun og alle de fremmede går gjennom stuen ut til høyre. Gregers blir stående ved kaminen. Grosserer Werle søker noe på skrivebordet og synes å ønske at Gregers skal gå; da denne ikke rører sig, går grosserereren mot utgangsdøren)

GREGERS Far, vil du ikke vente litt?

WERLE (*stanser*) Hva er det?

GREGERS Jeg må tale et ord med deg.

WERLE Kan ikke det vente til vi blir alene?

GREGERS Nei, det kan ikke; for det torde kanskje hende at vi slett ikke blir alene.

WERLE (*kommer nærmere*) Hva skal det si?

(Under det følgende høres fjernt pianofortespill fra musikksalen.)

GREGERS Hvorledes har man her kunnet la den familie så **ynkelig**¹ **forkomme**²?

WERLE Du mener formodentlig Ekdals, kan jeg tenke.

GREGERS Ja, jeg mener Ekdals. Løytnant Ekdal **stod deg** dog en gang så nær.

WERLE Ja, dessverre, han stod meg nok altfor nær. Det fikk jeg føle og **svi** for i mange år. Det er ham jeg kan takke for at jeg fikk en slags **klikk** på mitt gode navn og **rykte**, jeg også.

GREGERS (*sakte*) Var han virkelig den eneste skyldige.

WERLE Hvem ellers, mener du!

GREGERS Han og du var dog begge sammen om det

blad muziek

¹ jammerlijk; ² aan lagerwal raken

was ... goed bevriend met

boeten
"smet"
reputatie

store skogkjøp –

WERLE Men var det ikke Ekdal, som **opptok kortet over strekningene**¹, – dette **uefterrettelige** kort? Ham var det som drev all den ulovlige **hugst** på statens grund. Det var jo ham som stod for hele driften der oppe. Jeg **hadde ikke rede på**¹ hva løytnant Ekdal **foretok seg**².

¹ de terreinkaart tekende; ² onjuiste houtkap

¹ wist niet; ² deed

GREGERS Løytnant Ekdal hadde nok ikke selv rede på hva han foretok seg.

WERLE Kan gjerne være. Men **kjensgerningen** er nu den at han ble dømt og jeg frifunnet.

het feit

GREGERS Ja, jeg vet nok at der ingen beviser var.

WERLE Frifinnelse er frifinnelse. Hvorfor **ripper du opp** i disse gamle uhyggelige saker som ga meg grå hår **før tiden**? Er det slikt noe du har gått og grublet på i alle disse år der oppe? Jeg kan forsikre deg, Gregers, – her i byen er de historier glemt for lenge siden – **for mitt vedkommende**.

rakel je ... op voor mijn tijd

wat mij betreft

GREGERS Men den ulykkelige ekdalske familie da!

WERLE Hva ville du da egentlig jeg skulle gjøre for de folk? Da Ekdal kom på frifot igjen var han en **nedbrutt** mann, rent uhjelpelig. Der gis mennesker her i verden, som dukker til bunn, bare de får et par hagl i kroppen, og så kommer de aldri opp igjen mer. Du kan tro meg på mitt ord, Gregers; jeg har **strakt meg så langt som jeg kunne** når jeg ikke like frem skulle blottstille meg og gi næring til alskens **mistanke**¹ og **folkesnakk**² –

gebroken

gedaan wat ik kon
¹ argwaan; ² geroddel

GREGERS Mistanke –? Nå så, ja.

WERLE Jeg har skaffet Ekdal **arkskrift** fra kontoret, og jeg betaler ham langt, langt mer for det enn hans arbeide er verdt –

kopieerwerk

GREGERS (*uten å se på ham*) Hm; tviler ikke på det.

WERLE Ler du? Tror du kanskje ikke det er sant hva jeg sier? I mine bøker står der riktignok ikke noe om det; for slike utgifter **bokfører** jeg aldri.

boek

GREGERS (*smiler koldt*) Nei, der gis vel visse utgifter som det er best ikke å bokføre.

WERLE (*stusser*) Hva mener du med det?

GREGERS (*med tilkjempet mot*) Har du bokført hva det koste deg å la Hjalmar Ekdal lære fotografering?

bijeengeraapte

WERLE Jeg? Hvorledes bokført?

GREGERS Jeg vet nu at det var deg som bekostet det. Og nu vet jeg også at det var deg som satte ham så **rundelig** i stand til å etablere seg.

vrijgevig

WERLE Nå, og så heter det enda at jeg ingenting har gjort for Ekdals! Jeg kan forsikre deg, de mennesker har sannelig **voldt meg** utgifter nok.

me ... gekost

GREGERS Har du bokført noen av de utgifter?

WERLE Hvorfor spør du om det?

GREGERS Å, det har så sine årsaker. Hør, si meg, – den tid da du tok deg så varmt av din gamle venns sønn, – var ikke det nettopp just som han skulle til å gifte seg!

WERLE Ja, hvor pokker, – hvor kan jeg etter så mange års forløp –?

GREGERS Du skrev meg den gang et brev til, – et forretningsbrev naturligvis; og i en efterskrift stod der, ganske kort, at Hjalmar Ekdal hadde giftet seg med en frøken Hansen.

WERLE Ja, det var jo ganske riktig; hun het så.

GREGERS Men du skrev ikke noe om at den frøken Hansen var Gina Hansen, – vår **forhenværende husjomfru**.

vroeger
dienstmeisje

WERLE (*ler spotsk, men tvungent*) Nei, for jeg tenkte så menn ikke at du interesserte deg så særlig for vår forhenværende husjomfru.

GREGERS Det gjorde jeg heller ikke. Men – (*senker stemmen*) her var nok andre i huset, som interesserte seg særlig for henne.

WERLE Hva mener du med det? (*bruser imot ham*) Du sikter da vel aldri til meg!

valt naar ... uit

GREGERS (*sakte, men fast*) Jo, jeg sikter til deg.

WERLE Og det våger du –! Det **understår** du **deg** –! Hvor kan han, den utakknemmelige, han, fotografen –; hvor tør han driste seg til å komme med slike **siktelsler**!

durf
beschuldigen

GREGERS Hjalmar har ikke med et ord rørt ved dette her. Jeg tror ikke han har så meget som en anelse om noe slikt.

WERLE Men hvor har du det da fra? Hvem har kunnet si noe sånt?

GREGERS Det har min stakkars ulykkelige mor sagt. Og det var siste gang jeg så henne.

WERLE Din mor! Ja, kunne jeg ikke nesten tenke det! Hun og du, – **I holdt alltid sammen**. Det var henne som fra først av fikk ditt sinn vendt bort ifra meg.

GREGERS Nei, det var alt det hun måtte lide og **døye**, til hun **bukket** under og gikk så ynkelig til grunne.

WERLE Å, hun måtte slett ingenting lide og døye; ikke mer en så mange andre, iallfall! Men sykelige, overspente mennesker **er der ikke noe utkomme med**. Det har nok **jeg** fått føle. – Og så går du og bærer på en slik mistanke, – går og roter deg ned i alskens gamle rykter og **bakvaskelser** imot din egen far. Hør nu, Gregers, jeg synes sannelig du i din alder kunde ta deg noe nyttigere til.

GREGERS Ja, det torde nok være på tiden.

WERLE Så ville kanskje også ditt sinn bli lettere enn det nu later til å være. Hva skal det føre til at du går år ut og år inn der oppe på verket, **sitter og treller** som en simpel kontorbetjent, ikke vil **oppebære** en skilling over den alminnelige månedslønn? Det er jo ren **dårskap** av deg.

GREGERS Ja, dersom jeg var så ganske viss på det.

WERLE Jeg forstår deg jo nok. Du vil være uavhengig, vil ikke skylde meg noe. Men nu er der nettopp anledning for deg til å bli uavhengig, din egen herre **i ett og alt**.

GREGERS Så? Og på hva måte –?

WERLE Da jeg skrev til deg at du så nødvendig måtte komme inn til byen nu straks – hm –

GREGERS Ja, hva er det egentlig du vil meg? Jeg har hele dagen gått og ventet på å få vite det.

jullie waren altijd dikke vrienden

verdragen
bezweek

valt er geen land mee te bezeilen

laster

zit te zwoegen
ontvangen
domheid

in alles

WERLE Jeg vil foreslå deg at du går inn som **deltager** i firmaet.

compagnon

GREGERS Jeg! I ditt firma? Som kompanjong?

WERLE Ja. Vi behøvde jo ikke stadig å være sammen for det. Du kunde jo overta forretningene her i byen, og så flyttet jeg opp til verket.

GREGERS Ville du?

WERLE Ja, ser du, **jeg er ikke lenger så arbeidsfør som jeg tidligere var**¹. Jeg blir nødt til å **skåne**² øynene, Gregers; for de er begynt å bli noe svake.

¹ ik kan niet zoveel werk meer verzetten als vroeger; ² ontzien

GREGERS Det har de jo alltid vært.

WERLE Ikke som nu. Og så dessuten, – omstendighetene kunne kanskje gjøre det ønskelig for meg å bo der oppe – iallfall for en tid.

GREGERS Noe slikt hadde jeg aldri tenkt meg.

WERLE Hør nu, Gregers; der er jo så mangt og meget, som skiller imellem oss. Men vi er jo dog far og sønn allikevel. Jeg synes vi måtte kunne komme til en slags forståelse med hinannen.

GREGERS Sånn **i det ytre**, mener du vel?

voor de buitenwereld

WERLE Nå, det var jo iallfall noe. Tenk over det, Gregers. Synes du ikke det måtte kunne la seg gjøre? Hva?

GREGERS (*ser på ham med kolde øyne*) Her **stikker noe under**.

zit iets achter

WERLE Hvorledes det?

GREGERS Der må være noe som du har bruk for meg til.

WERLE I så nært et forhold som vårt har den ene vel alltid bruk for den annen.

GREGERS Ja, man sier jo så.

WERLE Jeg ville gjerne ha deg hjemme hos meg nu en tid. Jeg er en ensom mann, Gregers; har alltid følt meg ensom, – hele mitt liv igjennem; men mest nu, da jeg begynner å **dra på alderen**. Jeg trenger til at ha noen om

oud worden

meg. –

GREGERS Du har jo fru Sørby.

WERLE Ja, det har jeg; og **hun er**, så å si, **blitt meg nesten uunnværlig**¹. Hun er kvikk, **har et jevnt sinn**²; hun liver opp i huset; – og det kan jeg så **sårt**³ trenge til.

¹ ik kan bijna niet meer zonder haar
² is gelijkmatig; ³ erg

GREGERS Nå ja; men så har du det jo altså som du ønsker det.

WERLE Ja, men jeg er bange det kan ikke bli ved. En kvinne i slike forhold **kommer lett i en skjev stilling like overfor verden**. Ja, jeg hadde nær sagt at en mann er heller ikke tjent med det.

wordt gemakkelijk scheef aangekeken

GREGERS Å, når en mann gir slike middagsselskaper som du, så kan han visst våge atskillig.

WERLE Ja, men hun, Gregers? Jeg er bange for at hun ikke lenger vil finne seg i det. Og selv om hun gjorde det, – selv om hun av **hengivenhet**¹ for meg **satte seg ut over**² folkesnakk og bakvaskelse og slikt noe –? Synes da du, Gregers, du med din **sterkt utpregede** rettferdighetsfølelse –

¹ toewijding
² zich boven ... stelde
uitgesproken

GREGERS (*avbryter ham*) Si meg kort og godt én ting. Tenker du på å gifte deg med henne?

WERLE Og hvis jeg nu tenkte på sånt noe? Hva så?

GREGERS Ja, det spør jeg også. Hva så?

WERLE Ville det være deg så aldeles uovervinnelig imot?

GREGERS Nei, aldeles ikke. Ikke på noen måte.

WERLE Ja, for jeg kunne jo ikke vite om det kanskje **av hensyn til** din avdøde mors minne –

omwille van

GREGERS Jeg er ikke overspent.

WERLE Nå, hva du enn er eller ikke er, så har du ialfall lettet en tung sten fra mitt bryst. Det er meg overmåte kjært at jeg tør gjøre regning på din tilslutning i denne sak.

GREGERS (*ser ufravendt på ham*) Nu skjønner jeg hva det er du vil bruke meg til.

WERLE Bruke deg til? Hva er dog det for et uttrykk!

GREGERS Å, la oss ikke være **kresne** i valg av ord; – ikke **på tomannshånd** iallfall. (*ler kort*) Ja så da! Derfor var det altså at jeg, **død og plage**¹, måtte **innfinne meg**² i byen i egen person. I anledning av fru Sørby skal der arrangeres familieliv her i huset. Tablå mellom far og søn! Det blir noe nytt, det!

WERLE Hvor tør du tale i den tone!

GREGERS Når har her vært familieliv? Aldri så lenge jeg kan minnes. Men **nu** har man **saktens** behov for en smule av den slags. For det vil jo unektelig **ta seg godt ut** når det kan fortelles, at sønnen – på pietetens vinger – er ilet hjem til den aldrende fars brudgomsfest. Hva blir der så igjen av alle ryktene om hva den stakkars avdøde måtte lide og døye? **Ikke et fnug**. Hennes sønn **slår dem jo til jorden**.

WERLE Gregers, – jeg tror ikke der finnes den mann i verden, der er deg så meget imot som jeg.

GREGERS (*sakte*) Jeg har sett deg **på for nært hold**.

WERLE Du har sett meg med din mors øyne. (*senker stemmen litt*) Men du skulle huske på at de øyne var – **omtåket**¹ **en gang iblant**².

GREGERS (*bevende*) Jeg forstår hva du sikter til. Men hvem bærer skylden for mors ulykkelige svakhet? Det gjør du og alle disse –! Den siste av dem var dette **frentimmer**¹, som Hjalmar Ekdal **ble makket sammen med**², da du ikke lenger – å!

WERLE (*trekker på skuldrene*) **Ord til annet** som om jeg hørte din mor.

GREGERS (*uten å akte på ham*) – og der sitter han nu, han med sitt store **troskyldige**¹ barnesinn midt i **bedraget**², – lever under tak sammen med en slik en, og vet ikke, at det han kaller sitt hjem, er bygget på en løgn! (*et skritt nærmere*) Når jeg ser tilbake på all din **ferd**, da er det som om jeg så ut over en **slagmark** med knuste menneskeskjebner langs alle veiene.

WERLE Jeg tror nesten at **kløften** er for bred imellem oss to.

GREGERS (*bukker behersket*) Det har jeg observert; og derfor tar jeg også min hatt og går.

kieskeurig
onder vier ogen
¹ *bastaaardvloek*; ² komen

wel
goed overkomen

helemaal niets
drukt ze de kop in

van te dichtbij

¹ door mist omgeven; ² nu en dan

¹ vrouwmens
² mee opgezaald werd

woord voor woord

¹ naïeve; ² het bedrog

doen en laten
slagveld

de kloof

WERLE Går du! Ut av huset?

GREGERS Ja. For nu **øyner** jeg endelig én gang en oppgave å leve for.

WERLE Hva er det for en oppgave?

GREGERS Du ville bare le ifall du hørte det.

WERLE En ensom mann ler ikke så lett, Gregers.

GREGERS (*peker ut mot bakgrunnen*) Se, far, – der leker kammerherrene **blindebukk** med fru Sørby. – God natt og farvel. (*Han går ut i bakgrunnen til høyre. Latter og **løyer** høres fra selskapet der kommer til syne i den **ytre stue***)

WERLE (*mumler **hånlig** etter Gregers*) He –! Stakkar, – og så sier han at han ikke er overspent!

ANNEN AKT

(Hjalmar Ekdals atelier. Rommet, der er temmelig stort, ses å være et **loftværelse**¹. Til høyre er der **skråtak**² med store glassruter, halvt tildekket av et blått forheng. Opppe i hjørnet til høyre er inngangsdøren: foran på samme side en dør til dagligstuen. På veggen til venstre er likeledes to dører og mellom disse en jernovn. På bakveggen er en bred dobbeltdør, innrettet til å **skyte** til sidene. Atelieret er **tarvelig**¹ men hyggelig innrettet og **utstyr**². Mellom dørene til høyre, litt fra veggen, står en sofa med et bord og noen stoler; på bordet en tent lampe med skjerm; i **ovnskroken** en gammel lenestol. Forskellige fotografiske apparater og instrumenter står oppstilt hist og her i rommet. Ved bakveggen, til venstre for dobbeltdøren, står en **reol**, hvori noen bøker, esker og flasker med kjemiske stoffer, forskjellige slags redskaper, verktøy og andre **gjenstander**. Fotografier og småting, som pensler, papir og lignende, ligger på bordet.) (Gina Ekdal sitter på en stol ved bordet og **sy**. Hedvig sitter i sofaen med hendene foran øynene og tommelfingrene i ørene og leser i en bok.)

GINA (*skotter*¹ et par ganger, liksom med **dulgt**² bekymring, hen til henne; derpå sier hun): Hedvig!

HEDVIG (*hører det ikke*)

GINA (*høyere*) Hedvig!

HEDVIG (*tar hendene fra og ser opp*) Ja, mor?

ontwaar

blindemannetje
gegekscheer
bijvertrek

schamper

¹ zolderkamer; ² schuin dak

schuiven
¹ armoedig
² ingericht

de hoek waar de kachel staat

rek

voorwerpen

is aan het naaien

¹ kijkt; ² verholen

GINA Snille Hedvig, nu må du ikke sitte og lese lenger.

HEDVIG Å men, mor, kan jeg da ikke få lese litt til?
Bare litt!

GINA Nei, nei, nu skal du legge den boken ifra deg.
Din far liker det ikke; han selv leser aldri om kveldene.

HEDVIG (*lukker boken*) Nei, far bryr seg nu ikke så stort
om å lese, han.

GINA (*legger **syttøyet** til side og tar en blyant og et lite hefte på
bordet*) Kan du huske hvor meget vi ga ut for **smøret** i
dag?

naaiwerk
de boter

HEDVIG Det var 1 krone og 65 øre.

GINA Det er riktig. (*noterer*) Det er svært hva her
brukes av smør her i huset. Og så var det til **spekepølse**
og til ost, – la meg se – (*noterer*) – og så var det til skinke
– hm – (*summerer*) Ja, der har vi straks –

gerookte worst

HEDVIG Og så kommer ølet til.

GINA Ja, **det forstår seg**. (*noterer*) Det løper opp; men
det må jo til.

dat spreeket vanzelf

HEDVIG Og så behøvde jo ikke du og jeg noe varmt til
middag, siden far var ute.

GINA Nei; og det var jo bra. Nå, og så tok jeg jo også
inn åtte kroner og femti for fotografiene.

HEDVIG Tenk, – ble det så meget!

GINA Akkurat åtte kroner og femti.

(*Tausbet. Gina tar atter sitt syttøy. Hedvig tar papir og blyant og
gir seg til å tegne noe, med den venstre hånd skyggende for øynene.*)

HEDVIG Er det ikke morsomt å tenke seg at far er i
stort middagsselskap hos grosserer Werle?

GINA Du kan da ikke si at det er hos grossereren han
er. Det var jo sønnen, som **sendte bud efter ham** (*litt
efter*) Vi har jo ikke noe med den grossereren å gjøre.

hem inviteerde

HEDVIG Jeg gleder meg så umåtelig til at far skal
komme hjem. For han lovte at han skulle be fru Sørby
om noe godt til meg.

GINA Ja, der **vanker** så menn nok av gode ting i det huset, kan du tro.

worden ... geserveerd

HEDVIG (*tegner fremdeles*) Litt sulten er jeg nesten også.

Gamle Ekdal, med papirpakken under armen og en annen pakke i frakkelommen, kommer inn gjennom gangdøren)

GINA Hvor sent **bestefar** kommer hjem i dag.

oude beleefdheidsvorm: "u"

EKDAL De hadde stengt kontoret. Måtte vente hos Gråberg. Og så fikk jeg gå igjennem – hm.

HEDVIG Ga de deg noe nytt å skrive av, bestefar?

EKDAL Hele pakken her. Vil du bare se.

GINA Det var jo bra.

HEDVIG Og i lommen har du også en pakke.

EKDAL Så? **Snakk**; det er ikke noe. (*setter stokken fra seg i kroken*) Det blir arbeide for lang tid, dette her, Gina. (*trekker den ene halvdør på bakveggen litt til side.*) Hyss! (*kikker en stund inn i rommet og skyter atter døren forsiktig for*) He – he! De sover så menn **alle i hop**. Og hun selv har lagt seg i kurven. He – he!

nonsens

allemaal

HEDVIG Er du viss på at hun ikke fryser i den kurven, bestefar?

EKDAL Kan du tenke slikt! Fryser? I alt det strå? (*går mot den øverste dør til venstre*) Jeg finner vel fyrstikker?

GINA Fyrstikkene står på kommoden.

(Ekdal går inn i sitt værelse)

HEDVIG Det var riktig godt at bestefar fikk alt det å skrive igjen.

GINA Ja, stakkers gamle far; så tjener han seg da **en liten lommeskilling**.

wat zakgeld

HEDVIG Og så kan han ikke sitte hele formiddagen der nede på den fæle madam Eriksens **restorasjon**.

café

GINA Det også, ja.

(kort taushet)

HEDVIG Tror du de sitter ved middagsbordet ennu?

GINA Vårherre vet; det kan så menn gjerne hende, det.

HEDVIG Tenk, all den deilige mat som far får å spise! Jeg er viss på at han er glad og fornøyd når han kommer. Tror du ikke det, mor?

GINA Jo; men tenk om vi nu kunne fortelle ham at vi hadde fått værelset **leid bort**.

HEDVIG Men det behøves ikke i kveld.

GINA Å, det kunne nok komme godt med, du. Og det står jo der til ingen nytte.

HEDVIG Nei, jeg mener, det behøves ikke, for i kveld er far godt **opplagt** allikevel. Det er bedre at vi har det med værelset **til en annen gang**.

GINA (*ser over til henne*) Er du glad når du har noe godt å fortelle far, når han kommer hjem om kveldene?

HEDVIG Ja, for så blir her mer fornøydlig.

GINA (*tenker hen for seg*) Å ja, der er noe i det.

(*Gamle Ekdal kommer inn igjen og vil gå ut gjennom den forreste dør til venstre.*)

GINA (*vender seg halvt på stolen*) Skal bestefar ha noe i kjøkkenet?

EKDAL Skulle så, ja. Bli bare sittende. (*går ut*)

GINA Han **roter**¹ da vel ikke med **glørne**² der ute? (*venter en stund*) Hedvig, se du efter hva han **tar seg til**.

(*Ekdal kommer inn igjen med en liten **mugge** med dampende vann*)

HEDVIG Henter du varmt vann, bestefar?

EKDAL Ja, jeg gjør. Skal bruke det til noe. Jeg må skrive; og så er blekket blitt **gjørmet**¹ som en **grøt**², – hm.

GINA Men bestefar skulle da spise kveldsmaten først. Den er jo **satt inn**.

EKDAL **Det får være det samme** med kveldsmaten,

verhuurd

gehumeurd
een andere keer

¹ rommelt; ² de gloeiende kolen
mee bezig is

kan

¹ verdikt; ² pap

klaar

dat is me teveel moeite

Gina. Har svært travelt, sier jeg. Jeg vil ikke ha noen inn på kammerset til meg. Ikke noen, – hm.
(*Han går inn i sitt værelse. Gina og Hedvig ser på hinannen*)

GINA (*sakte*) Kan du skjønne, du, hvor han har fått penger fra?

HEDVIG Han har visst fått av Gråberg.

GINA Å langt ifra. Gråberg sender jo alltid pengene til meg.

HEDVIG Så må han ha fått seg en flaske **på borg** et steds.

GINA Stakkers gamlefar, de **borger nok ikke ham noe**.

(*Hjalmar Ekdal, overfrakke og med en grå **filthatt**, kommer inn fra høyre.*)

GINA (*kaster sytøyet og reiser seg*) Nei men, Ekdal, er du alt der igjen!

HEDVIG (*samtidig, springer opp*) Tenk at du kommer nu, far!

HJALMAR (*setter hatten fra seg*) Ja, nu gikk nok de fleste.

HEDVIG Så tidlig?

HJALMAR Ja, det var jo et middagsselskap. (*vil trekke ytterfrakken av*)

GINA La meg hjelpe deg.

HEDVIG Jeg også.
(*De trekker frakken av ham; Gina henger den opp på bakveggen*)

HEDVIG Var der mange der, far?

HJALMAR Å nei, ikke mange. Vi var så en 12-14 personer til bords.

GINA Og du fikk vel snakke med dem alle sammen?

HJALMAR Å ja, litt; men det var nu især Gregers som la beslag på meg.

GINA Er Gregers like stygg ennu?

op de pof

geven hem niks op de pof

vilten hoed

HJALMAR Nå, han ser jo ikke videre godt ut. – Er ikke den gamle kommet hjem?

HEDVIG Jo, bestefar sitter inne og skriver.

HJALMAR Sa han noe?

GINA Nei, hva skulle han si?

HJALMAR Nevnte han ikke noe om –? Jeg synes, jeg hørte at han hadde vært hos Gråberg. Jeg vil gå litt inn til ham.

GINA Nei, nei, det er ikke verdt –

HJALMAR Hvorfor ikke det? Sa han at han ikke ville ha meg inn?

GINA Han vil nok ikke ha noen inn i kveld –

HEDVIG (*gjør tegn*) Hm-hm!

GINA (*merker det ikke*) – han har vært her og hentet seg varmt vann.

HJALMAR Aha, sitter han og –?

GINA Ja, han gjør nok det.

HJALMAR Herregud, – min stakkars gamle hvithårede far –! Ja, la ham så bare sitte og **gjøre seg riktig dyktig til gode**.

zich te goed doen

(*Gamle Ekdal, i husfrakke og med tent tobakkspipe, kommer fra sitt værelse*)

kamerjas

EKDAL Kommet hjem? Syntes nok jeg hørte det var deg som snakket.

HJALMAR Jeg kom nu nettopp.

EKDAL Du så meg nok ikke, du?

HJALMAR Nei; men de sa, du var gått igjennom –; og så ville jeg følge deg.

EKDAL Hm, snilt av deg, Hjalmar. – Hva var det for noen, alle de folk?

HJALMAR Å, det var forskjellige. Der var kammerherre Flor og kammerherre Balle og kammerherre Kaspersen

og kammerherre – så og så; jeg vet ikke –

EKDAL (*nikker*) Hører du det, Gina! Han har vært sammen med bare kammerherrer.

GINA Ja, det er nok svært fint i det huset nu.

HEDVIG Sang de kammerherrene, far? Eller **leste de noe opp?**

lazen ze iets hardop voor

HJALMAR Nei, de bare **vrøvlet**. Så vilde de ha mig til å deklamere for seg; men det fikk de meg ikke til.

kletsten

EKDAL Fikk de deg ikke til det, du?

GINA Det kunne du da gjerne ha gjort.

HJALMAR Nei; en skal ikke straks **stå på pinne for alle og enhver**. (*spaserer om på gulvet*) Jeg gjør det iallfall ikke.

Jan en alleman op zijn wenken bedienen

EKDAL Nei, nei; Hjalmar er ikke så **liketil**, han.

"gemakkelijk"

HJALMAR Jeg vet ikke hvorfor jeg just skal sørge for underholdningen, når jeg er ute en gang iblant. La de andre anstrenge seg. Der går de fyrene fra det ene **mat-hus** til det andet og eter og drikker dag ut og dag inn. La dem så værsgo' **gjøre nytte for** all den gode mat de får.

goedgevulde tafel
iets terugdoen voor

GINA Men det sa du da vel ikke?

HJALMAR (*nynner*) Hå-hå-hå –; de fikk så menn høre noe av hvert.

EKDAL Og det var til kammerherrene selv!

HJALMAR Det er ikke fritt for det¹. (*henkastende*²) Siden kom vi i en liten dispytt om tokaiervin.

¹ ze zijn daar niet van vrijgesteld
² terloops

EKDAL Tokaiervin, du? Det er en fin vin, det.

HJALMAR (*stanser*) Den kan være fin. Men jeg skal si deg, ikke alle årgangene er like fine; det kommer alt an på hvor meget solskin druene har fått.

GINA Nei, du vet da også all tingen, du, Ekdal.

EKDAL Og det ga de seg til å disputere om?

HJALMAR De **ville prøve på det**; men så fikk de den beskjed at det var likedan med kammerherrer. Av dem

maakten aanstalten daartoe

var heller ikke alle årgangene like fine – ble der sagt.

GINA Nei, hva du kan finne på!

EKDAL He-he! Og det fikk de på sin tallerken?

HJALMAR Like opp i øynene fikk de det.

EKDAL Du, Gina, han sa det like opp i øynene på kammerherrene.

GINA Nei, tenk, like opp i øynene.

HJALMAR Ja, men jeg vil ikke ha at der skal tales om det. Slikt forteller man ikke. Det hele gikk jo også av i all vennskapelighet, naturligvis. Det var jo hyggelige, gemyttlige mennesker; hvorfor skulle jeg så såre dem? Nei!

EKDAL Men like opp i øynene –

HEDVIG (*innsmigrende*) Hvor morsomt det er å se deg i **kjole**¹. Du **tar deg godt ut**² i kjole, far!

flemerig

¹ rokkostuum; ² staat je goed

HJALMAR Ja, synes du ikke det? Og denne her sitter virkelig meget **upåklagelig**. Den passer nesten som om den var sydd til meg; – litt trang i armhullene kanskje –; hjelp meg, Hedvig. (*trekker kjolen av*) Jeg tar heller jakken på. Hvor har du jakken, Gina?

onberispelijk

GINA Her er den. (*bringer jakken og hjelper ham*)

HJALMAR Se så! Husk endelig på at Molvik får kjolen igjen straks i morgen tidlig.

GINA (*legger den hen*) Det skal nok bli besørget.

HJALMAR (*strekker seg*) Ah, det kjennes dog liksom mer hjemlig. Og en sånn **løs og ledig**¹ **husdrakt**² passer også bedre til min hele **skikkelse**. Synes ikke du det, Hedvig?

¹ gemakkelijk; ² huisjasje
postuur

HEDVIG Jo, far!

HJALMAR Når jeg således slår **halstørkleet** ut i et par **flagrende** ender –; se her! Hva?

mijn halsdoek
wapperende

HEDVIG Ja, det tar seg så godt ut til **knebelsbarten** og til det store krøllede håret.

je snor

HJALMAR Krøllet vil jeg ikke egentlig kalle det; jeg vil snarere si **lokket**.

golvend

HEDVIG Ja, for det er så storkrøllet.

HJALMAR Egentlig lokket.

HEDVIG (*litt efter, trekker ham i jakken*) Far!

HJALMAR Nå, hva er det?

HEDVIG Å, du vet godt hva det er.

HJALMAR Nei visst vet jeg ikke, nei.

HEDVIG (*ler og klynker¹*) Å jo, far; nu skal du ikke **pine²** meg lenger!

¹ zeurt; ² plagen

HJALMAR Men hva er det da?

HEDVIG (*rusker i ham*) Å snakk; kom nu med det, far! Du vet jo alt det gode, du lovte meg.

schudt

HJALMAR Å – nei tenk at jeg skulle glemme det!

HEDVIG Nei, du vil bare narre meg, far! Å, **det er skam av deg!** Hvor har du det henne?

je zou je moeten schamen

HJALMAR Jo, så **sannelig glemte jeg det ikke**. Men bi litt! Jeg har noe annet til deg, Hedvig. (*går hen og søker i kjolelommene*)

heb ik dat nu toch wel vergeten

HEDVIG (*hopper og klapper i hendene*) Å mor, mor!

GINA Ser du; når du bare gir tid, så –

HJALMAR (*med et papir*) Se, her har vi den.

HEDVIG Det der? Det er jo bare et papir.

HJALMAR Det er **spiseseddelen**, du; hele spiseseddelen. Her står "Menu"; det betyr spiseseddel.

de menukaart

HEDVIG Har du ikke noe annet?

HJALMAR Jeg har jo glemt det annet, hører du. Men du kan tro meg på mitt ord: det er **en dårlig fornøyelse** med det **slikkeri**. Sett deg nu bort til bordet og les på den seddelen, så skal jeg siden beskrive deg hvorledes rettene smaker. Se der, Hedvig.

geen echte traktatie
lekkernijen

HEDVIG (*svelger gråten*) Takk. (*Hun setter seg, men uten å lese; Gina gjør tegn til henne; Hjalmar merker det*)

HJALMAR (*driver om på gulvet*) Det er da også de utroligste ting en **familieforsørger** har å tenke på; og glemmer en bare det aller ringeste, – straks skal en se **sure miner**. Nå, en venner seg til det også. (*stanser ved ovenn hos den gamle*) Har du kikket der inn i aften, far?

gezinshoofd

zure gezichten

EKDAL Ja, du kan vel tenke deg det. Hun er gått i kurven.

HJALMAR Nei, er hun gått i kurven! Hun begynner altså å venne seg til den.

EKDAL Ja, du; det var jo det jeg spådde. Men nu, ser du, nu er der noen små **greier** til –

dingen

HJALMAR Noen forbedringer, ja.

EKDAL Men de må gjøres, du.

HJALMAR Ja, la oss snakke litt om de forbedringene, far. Kom her, så setter vi oss i sofaen.

EKDAL Ja nok! Hm, tror, jeg vil stoppe pipen først; – må nok renske den også. Hm. (*han går inn i sitt værelse*)

GINA (*smiler til Hjalmar*) Renske pipen, du.

HJALMAR Å ja, ja, Gina, la ham bare –; den stakkers skipbrudne gubbe. – Ja, de forbedringene, – dem er det best vi **får fra hånden** i morgen.

uitvoeren

GINA I morgen får du nok ikke tid, Ekdal.

HEDVIG (*innfallende*) Å jo visst, mor!

in de rede vallend

GINA – for husk på de kopiene som skal retuseres; **her har nu vært så mange bud efter dem**.

ze hebben er al zo dikwijls naar gevraagd

HJALMAR Se så; er det nu de kopiene igjen? De skal nok bli ferdige. Er her kanskje kommet nye bestillinger også?

GINA Nei dessverre; i morgen har jeg ikke annet enn de to portrettene, som du vet.

HJALMAR Ikke noe annet? Å nei, når man ikke **griper seg an**, så –

zich inspant

GINA Men hva skal jeg da gjøre? Jeg setter jo i avisene alt det jeg orker, synes jeg.

HJALMAR Ja, avisene, avisene; du ser hva det hjelper til. Og så har der vel ikke vært noen og sett på værelset heller?

GINA Nei, ennu ikke.

HJALMAR Det var jo å vente. Når man ikke **er om seg**, så –. Man må **ta seg** riktig **sammen**, Gina!

moeite doet
zich inspennen

HEDVIG (*går imot ham*) Skal jeg ikke ta fløyten til deg, far?

HJALMAR Nei; ingen fløyte; jeg behøver ingen gleder her i verden. (*driver om*) Jo, jeg skal så menn arbeide i morgen; det skal ikke mangle på det. Jeg skal visst arbeide så lenge mine krefter strekker til –

GINA Men, kjære snille Ekdal, det var da ikke så jeg mente.

HEDVIG Far, skal jeg ikke **sette inn** en flaske øl?

halen

HJALMAR Nei, aldeles ikke. Der behøves ingen ting for meg. – – (*stanser.*) Øl? – Var det øl, du talte om?

HEDVIG (*livlig*) Ja, far; deilig friskt øl.

HJALMAR Nå, – når du endelig vil, så kan du jo gjerne **sette inn** en flaske.

brengen

GINA Ja, gjør det; så skal vi ha det hyggelig.

(*Hedvig løper mot kjøkkendøren*)

HJALMAR (*ved ovnen, stanser henne, ser på henne, griper henne om hodet og trykker henne opp til seg*) Hedvig! Hedvig!

HEDVIG (*glad og i tårer*) Å du snille far!

HJALMAR Nei, kall meg ikke så. Der har jeg sittet og tatt for meg ved den rike manns bord, – sittet og svelget ved det **bugnende** taffel –! Og så kunne jeg enda –!

overvloedige

GINA (*sitter ved bordet*) Å snakk, snakk, Ekdal.

HJALMAR Jo! Men **I** må ikke regne det så nøye med meg. I vet jo at jeg holder av **jer** allikevel.

jullie
jullie

HEDVIG (*slår armene om ham*) Og vi holder så **umåtelig** av deg, far!

ongelooflijk veel

HJALMAR Og skulle jeg være **urimelig** en gang imellem, så – Herregud – husk på at jeg er en mann som bestormes av sorgenes hær. Nå! (*tørker øynene.*) Ikke øl i en sånn stund. Gi meg fløyten.

(Hedvig løper til reolen og henter den)

HJALMAR Takk! Sånn, ja. Med fløyten i hånd, og med jer to omkring meg – å!

(Hedvig setter seg ved bordet hos Gina; Hjalmar går frem og tilbake, setter sterkt i og spiller en böhmisk folkedans, men i et langsomt elegisk tempo og med følsomt foredrag)

HJALMAR (*avbryter melodien, rekker Gina den venstre hånd og sier beveget*): La det kun være **trangt** og tarvelig under vårt tak, Gina. Det er dog hjemmet. Og det sier jeg: her er godt å være. (*Han begynner atter å spille; straks efter banker det på gangdøren*)

GINA (*reiser seg*) Hyss, Ekdal, – jeg tror der kommer noen.

HJALMAR (*legger fløyten i reolen*) **Se så igjen!**

(Gina går hen og åpner døren)

GREGERS_WERLE (*ute i gangen*) Om forlatelse –

GINA (*viker litt tilbake*) Å!

GREGERS – er det ikke her fotograf Ekdal bor?

GINA Jo, det er.

HJALMAR (*går hen imot døren*) Gregers! Er du der allikevel? Nå, så kom inn da.

GREGERS (*kommer inn*) Jeg sa deg jo at jeg ville se opp til deg.

HJALMAR Men i kveld –? Er du gått fra selskapet?

GREGERS Både fra selskapet og fra familjehjemmet. – God aften, fru Ekdal. Jeg vet ikke om De kan kjenne meg igjen?

GINA Å, jo; unge herr Werle er ikke så svær å kjenne igjen.

onredelijk

uitvoering

krap

wat, opnieuw?

GREGERS Nei, jeg ligner jo min mor; og henne minnes De saktens.

HJALMAR Er du gått fra huset, sier du?

GREGERS Ja, jeg er flyttet hen på et hotell.

HJALMAR Ja så. Nå, siden du er kommen, så ta av deg og slå deg ned.

GREGERS Takk. (*trekker yterfrakken av. Han er nu omkledd¹, i en simpel grå klesdrakt² av landlig³ smitt*)

¹ omgekleed; ² pak; ³ niet echt moderne

HJALMAR Her, i sofaen. Gjør deg det makelig.

(*Gregers setter seg i sofaen, Hjalmar på en stol ved bordet.*)

GREGERS (*ser seg omkring*) Så her er det altså du holder til, Hjalmar. Her bor du altså.

HJALMAR Dette her er atelieret, som du vel ser –

GINA Men her er nu rommeligere¹; og derfor så holder vi oss² helst her ute.

¹ ruimer
² zitten we

HJALMAR Vi bodde bedre før; men denne leiligheden har én stor fordel: her er sådanne prektige ytre rom –

zijvertrekken

GINA Og så har vi et værelse på den andre siden av gangen, som vi kan leie ut.

GREGERS (*til Hjalmar*) Se, se, – du har losjerende også.

HJALMAR Nei, ikke ennu. Det går ikke så fort, ser du; man må være om seg. (*til Hedvig*) Men det var det ølet, du.

HEDVIG (*nikker og går ut i kjøkkenet*)

GREGERS Det er altså din datter?

HJALMAR Ja, det er Hedvig.

GREGERS Og hun er jo eneste barn?

HJALMAR Hun er det eneste, ja. Hun er vår høyeste glede i verden, og – (*senker stemmen*) hun er også vår dypeste sorg, Gregers.

GREGERS Hva er det du sier!

HJALMAR Ja du; **for der er all truende fare for at hun** kommer til å **miste synet**.

ze loopt groot gevaar om blind worden

GREGERS Blir blind!

HJALMAR Ja. Ennu er bare de første tegn å spore; og det kan jo gå bra en tid ennu. Men legen har varslet oss. Det kommer **ubønnhørlig**.

onvermijdelijk

GREGERS Dette her er jo en skrekkelig ulykke. Hvorledes har hun fått det?

HJALMAR (*sukker*) Arvelig, rimeligvis.

GREGERS (*stussende*) Arvelig?

GINA Ekdals mor hadde også svakt syn.

HJALMAR Ja, det sier far; jeg kan jo ikke huske henne.

GREGERS Stakkers barn. Og hvorledes tar hun det?

HJALMAR Å, du kan da tenke **vi nener ikke** å si henne slikt. Hun aner ingen fare. Glad og sorgløs og **kvitrende**¹ som en liten fugl **flager**² hun inn i livets evige natt. (*overveldet*) Å, det er så knusende svært for meg, Gregers.

we krijgen het niet over ons hart

¹ kwetterend; ² vliegt overweldigd

(*Hedvig bringer et brett med øl og glass, som hun setter på bordet*)

HJALMAR (*stryker henne over hodet*) Takk, takk, Hedvig.

HEDVIG (*legger armen om hans hals og hvisker ham i øret*)

HJALMAR Nei. Ikke smørrebrød nu. (*ser hen*) Ja, kanskje Gregers tar et stykke?

GREGERS (*avvergende*) Nei, nei takk.

HJALMAR (*fremdeles vemodig*) Nå, du kan jo sette litt inn allikevel. Skulle du ha en **skalk**, så var det bra. Og så la det være **tilstrekkelig** smør på, du.

stukje brood
genoeg

HEDVIG (*nikker fornøyd og går ut i kjøkkenet igjen*)

GREGERS (*som har fulgt henne med øynene*) Hun ser da ellers nok så frisk og sunn ut, synes jeg.

GINA Ja, ellers mankerer hun, gudskjelov, ingenting.

GREGERS Hun kommer visst til å ligne Dem med

tiden, fru Ekdal. Hvor gammel kan hun nu være?

GINA Hedvig er nu snart akkurat fjorten år; hun har gebursdag i overmorgen.

GREGERS Temmelig stor for sin alder da.

GINA Ja, hun er **skutt** svært **opp** i det siste året.

GREGERS På dem som vokser op, ser en best, hvor gammel en selv blir. – Hvor lenge er det nu De har vært gift?

GINA Nu har vi vært gift i –; jaha, snart i femten år.

GREGERS Nei, tenk, er det så lenge!

GINA (*blir opmerksom; ser på ham*) Ja det er det da rigtignok.

HJALMAR Ja visst er det så. Femten år på noen få måneder nær. (*slår over*) Det må ha vært lange år for deg der oppe på verket, det, Gregers.

GREGERS De var lange så lenge jeg levde dem; – nu bakefter vet jeg nesten ikke hvor den tiden er blitt av.

(*Gamle Ekdal kommer fra sitt værelse, uten pipen, men med sin gammeldagse uniformshue¹ på hodet; hans gang er litt ustø².*)

EKDAL Se så, du, Hjalmar, nu kan vi sette oss og snakke om dette her – hm. Hva var det nu for noe?

HJALMAR (*går imot ham*) Far, her er noen. Gregers Werle –. Jeg vet ikke om du kan huske ham.

EKDAL (*ser på Gregers, som har reist seg*) Werle? Er det sønnen, det? Hva er det han vil meg?

HJALMAR Ingen ting; det er til meg han kommer.

EKDAL Nå, så der er ikke noe **på ferde**?

HJALMAR Nei visst ikke, nei.

EKDAL (*svinger med armen*) Ikke for det, ser du; jeg er ikke redd, men –

GREGERS (*går hen til ham*) Jeg ville bare hilse Dem fra de gamle **jagttomtene**, løytnant Ekdal.

opgeschoten

verandert van onderwerp

¹ legerpet; ² onzeker

aan de hand

jachtterreinen

EKDAL Jagttomtene?

GREGERS Ja, der oppe rundt omkring Høydalsverket.

EKDAL Nå, der oppe. Ja, der var jeg godt kjent før i tiden.

GREGERS Den gang var De slik en veldig jeger.

EKDAL Var så, ja. Kan nok være, det. De ser på **mun-
duren**. Jeg spør ikke noen om lov til å bære den her
inne. Bare jeg ikke går i gatene med den, så –

*(Hedvig bringer en tallerken smørrebrød, som hun setter på
bordet.)*

HJALMAR Sett deg nu, far, og få deg et glas øl. Vær så
god, Gregers.

*(Ekdal mumler og **stavrer** hen til sofaen. Gregers setter seg på
stolen nærmest ved ham, Hjalmar på den annen side av Gregers.
Gina sitter litt fra bordet og syr; Hedvig står hos sin far)*

GREGERS Kan De minnes det, løytnant Ekdal, når
Hjalmar og jeg var oppe og besøkte Dem om sommeren
og i juletiden.

EKDAL Var De? Nei, nei, nei, det **sanser jeg ikke**.
Men tør nok si jeg har vært en **glup** jeger, jeg. Bjørn har
jeg også skutt. Har skutt **hele ni**.

GREGERS *(ser **deltagende** på ham)* Og nu jager De aldri
mer.

EKDAL Å, skal ikke si det, **far**. Jager nok en gang iblant.
Ja, ikke på den måten, da. For skogen, ser De, – skogen,
skogen –! *(drikker.)* Står skogen bra der oppe nu?

GREGERS Ikke så **gild**¹ som i Deres tid. **Den er
hugget svært ut**².

EKDAL Hugget ut? *(saktere og liksom redd)* **Det er farlig
gjerning**¹, det. Det **drar efter seg**². **Der er hevni i
skogen**³.

HJALMAR *(fyller i hans glass)* Vær så god; litt til, far.

GREGERS Hvorledes kan en mann som De, – slik en
friluftsmann, – leve midt i en **kvalm** by, her inne mellem
fire vegger?

mijn uniform

wankelt

herinner ik me niet
geweldig
niet minder dan negen

meelevend

"mijn beste"

¹prachtig
²er zijn heel wat bomen omgehakt

¹ dat is iets gevaarlijks om te doen
² zal niet zonder gevolgen blijven
³ het woud zal wraak hemen

benauwende

EKDAL (*ler smått¹ og skotter til² Hjalmar*) Å, her er ikke så ille her. Slett ikke så ille.

GREGERS Men alt det som Deres sinn er vokset sammen med? Denne **svale¹ strykende² luftningen³**, dette fri livet i skog og på vidder, mellom dyr og fugl –?

EKDAL (*smiler*) Hjalmar, skal vi vise ham det?

HJALMAR (*hurtig og litt forlegen*) Å nei, nei, far; ikke i aften.

GREGERS Hva vil han vise meg?

HJALMAR Å, det er bare noe sånt –; du kan få se det en annen gang.

GREGERS (*fortsetter til den gamle*) Ja, det var det, jeg mente, løytnant Ekdal, at nu skulle De følge med meg oppover til verket; for jeg reiser visst snart igen. De kunne saktens få noe skriveri der oppe også. Og her har De jo ingen verdens ting som kan **hygge** Dem og kvikke Dem opp.

EKDAL (*stirrer forbauset på ham*) Har jeg ingen verdens ting, som –!

GREGERS Ja, De har Hjalmar; men han har jo **sine** igjen. Og en mann som De, der alltid har kjent seg så **draget** til det, som fritt og vilt er –

EKDAL (*slår i bordet*) Hjalmar, nu skal han se det!

HJALMAR Nei men, far, er nu det verd? Det er jo mørkt –

EKDAL Snakk; det er jo månelyst. (*reiser seg*) Han skal se det, sier jeg. La meg slippe frem. Kom så og hjelp meg, Hjalmar!

HEDVIG Å ja, gjør det, far!

HJALMAR (*reiser seg*) Ja – ja da.

GREGERS (*til Gina*) Hva er det for noe?

GINA Å, De må så menn ikke tro det er noe videre rart.

(*Ekdal og Hjalmar er gått hen til bakveggen og skyter hver sin halvdør til siden; Hedvig hjelper den gamle; Gregers blir stående ved sofaen; Gina sitter uforstyrret og syr. Gjennom døråpningen ses*

¹ fijntjes; ² werpt ... een blik toe

¹ koele; ² strelende; ³ lichte bries

blij maken

d.w.z. zijn gezin

aangetrokken

duwen

et stort, **langstrakt**¹, uregelmessig loftsrom med **krinkelkroke**² og et par frittstående skorstenspiper. Der er **takglugger**, hvorigjennem et klart månelys faller inn over enkelte deler av det store rom; andre ligger i dyp skygge)

¹ langgerekt; ² verborgen hoekje (kleine) dakvensters

EKDAL (til Gregers) Må gjerne komme helt hen, De.

GREGERS (går hen til dem) Hva er det så egentlig?

EKDAL De kan jo se efter. Hm.

HJALMAR (noe forlegen) Dette her hører far til, skjønner du.

GREGERS (ved døren, ser inn i loftsrommet) De holder jo høns, løytnant Ekdal!

EKDAL Skulle mene det, at vi holder høns. De er fløyet opp nu. Men De skulle bare se de høns ved dagsens lys, De!

HEDVIG Og så er der –

EKDAL Hyss – hyss; si ikke noe ennu.

GREGERS Og **duer** har De også, ser jeg.

duiven

EKDAL Å jo; kunne nok være, det, at vi har duer! De har **rugekassene**¹ sine der oppe under **takskjegget**², de; for duene vil helst ligge høyt, kan De skjønne.

¹ tillen; ² de underste dakrand

HJALMAR Det er ikke alminnelige duer alle sammen.

EKDAL Alminnelige! Nei, skulle da vel tro det! Vi har **tumlere**¹; og et par **kroppduer**² har vi også. Men kom så her! Kan De se den **bingen** der borte ved veggen?

¹ tuimelaars; ² kroppers hok

GREGERS Ja; hva bruker De den til?

EKDAL Der ligger kaninene om natten, far.

GREGERS Nå; så De har kaniner også?

EKDAL Ja, De kan da vel for fanden tenke at vi har kaniner! Han spør om vi har kaniner, du Hjalmar! Hm! Men nu kommer det riktige, ser De! Nu kommer det! **Flytt deg**, Hedvig. Still Dem her; så ja; og se så der ned. – Ser De ikke der en kurv med strå i?

ga wat opzij

GREGERS Jo. Og jeg ser der ligger en fugl i kurven.

EKDAL Hm – "en fugl" –

GREGERS Er det ikke en and?

EKDAL (*støtt*¹) Jo, **begripeligvis**² er det en and.

¹gekrenkt; ² vanzelfsprekend

HJALMAR Men hva slags and, tror du?

HEDVIG Det er ikke noen simpel and –

EKDAL Hyss!

GREGERS Og en **tyrkisk and** er det heller ikke.

muskuseend

EKDAL Nei, herr – Werle; det er ikke noen tyrkisk and; for det er en **villand**.

wilde eend

GREGERS Nei, er det virkelig? En vill and?

EKDAL Jaha, det er det. Den "fuglen", som De sa, – det er villanden, det. Det er vår villand, far.

HEDVIG Min villand. For jeg eier den.

GREGERS Og den kan leve her oppe på loftet? Og trives her?

EKDAL De kan da vel forstå at hun har et **trau** med vann til å **plaske** i.

trog
plonzen

HJALMAR Friskt vann **hver annen dag**.

om de andere dag

GINA (*vender seg mot Hjalmar*) Men, snille Ekdal, nu blir her så **isende koldt**, du.

ijskoud

EKDAL Hm, la oss så lukke da. Er ikke verdt vi forstyrrer dem i **natteroen** heller. **Ta i²**, du Hedvig. (*Hjalmar og Hedvig skyver loftsdøren sammen*)

¹ zijn nachtrust; ² steek een handje toe

EKDAL En annen gang kan De få se henne riktig. (*setter seg i lenestolen ved ovnen.*) Å, de er svært merkværdige, de villendene, kan De tro.

GREGERS Men hvorledes fikk De fanget den, løytnant Ekdal?

EKDAL Har ikke fanget den, jeg. Der er en viss mann her i byen, som vi kan takke for den.

GREGERS (*stusser litt*) Den mann skulle da vel aldri være min far?

EKDAL Jo så sannelig. Akkurat Deres far. Hm.

HJALMAR Det var da **løyerlig** at du kunne giette det, Gregers.

merkwaardig

GREGERS Du fortalte jo før at du skyldte far så **mangt** og **mangfoldig**; og så tenkte jeg som så –

erg veel

GINA Men vi har da ikke fått anden av grossereren selv –

EKDAL Det er Håkon Werle vi kan takke for henne like godt, Gina. (*til Gregers*) Han var ute i båt, skjønner De; og så skjøt han på henne. Men han ser nu så **kleint**, far Deres. Hm; så ble hun bare **skamskutt**.

slecht
verwond

GREGERS Nå så; hun fikk seg et par hagl i kroppen.

HJALMAR Ja, hun fikk sånn en to-tre stykker.

HEDVIG Hun fikk det under vingen, og så kunne hun ikke fly.

GREGERS Nå, så dukket hun vel **til bunns** da?

tot op de bodem

EKDAL (*sovnig, med tykt mæle*) Kan vite det. Gjør alltid så villendene. Stikker til bunns – så dypt de kan vinne, far; – biter seg fast i **tang**¹ og i **tare**² – og i alt det **fandenskap**, som der nede fins. Og så kommer de aldri opp igjen.

¹wier; ²algen
rommel

GREGERS Men, løytnant Ekdal, Deres villand kom da opp igjen.

EKDAL Han hadde slik en urimelig glup hund, Deres far. – Og den hunden – den dukket etter og hentet anden opp igjen.

GREGERS (*vendt til Hjalmar*) Og så fikk I den her?

HJALMAR Ikke straks; først kom den hjem til din far; men der ville den ikke trives; og så fikk Pettersen beskjed at han skulle **gjøre ende på** den –

van kant maken

EKDAL (*halvt i søvne*) Hm – ja, Pettersen – den torsken –

HJALMAR (*taler saktere*) På den måten var det at vi fikk den, ser du; for far kjenner **noe** til Pettersen; og da han hørte dette her med villanden, så **maket** han det så at

enigszins
zorgde ... ervoor

han fikk den overlatt.

GREGERS Og der inne på loftet trives den nu så **inderlig vel**.

bijzonder goed

HJALMAR Ja, så utrolig vel, du. Den er blitt fet. Nå, den har jo nu også vært så lenge der inne, at den har glemt det riktige ville liv; og det er bare det, som det kommer an på.

GREGERS Du har visst rett i det, Hjalmar. La den bare aldri få se himmel og hav –. Men jeg tør nok ikke bli lenger; for jeg tror din far sover.

HJALMAR Å, **for den saks skyld** –

wat dat betreft

GREGERS Men, det er sant, – du sa du hadde et værelse å leie ut, – et ledig værelse?

HJALMAR Ja vel; hva så? Vet du kanskje noen –?

GREGERS Kan jeg få det værelset?

HJALMAR Du?

GINA Nei men De, herr Werle –

GREGERS Kan jeg få værelset? Så flytter jeg inn straks i morgen tidlig.

HJALMAR Ja, med den største fornøyelse –

GINA Nei men, herr Werle, det er **slettes ikke noe** værelse for Dem, det.

helemaal geen

HJALMAR Men, Gina, hvor kan du da si det?

GINA Jo, for det værelset er hverken stort nok eller lyst nok, og –

GREGERS Det kommer det ikke så nøye an på, fru Ekdal.

HJALMAR Jeg synes så menn det er et ganske pent værelse; og slett ikke så ille møblert heller.

GINA Men husk på de to som bor nedenunder.

GREGERS Hva er det for to?

GINA Å, det er en som har vært **huslærer** –

huisleraar

HJALMAR Det er en **kandidat** Molvik.

een academische titel

GINA – og så er det en doktor, som heter Relling.

GREGERS Relling? Ham kjenner jeg litt til; han praktiserte en tid oppe i Høydal.

GINA Det er riktig et par **vidtløftige** mannspersoner. De er så **titt utesvevendes¹ om aftningene²**; og så kommer de svært sent hjem om nettene, og da er de ikke alltid så –

lichtzinnige

¹ trekken er dikwijls opuit; ² 's avonds

GREGERS Slikt venner en seg snart til. Jeg håper, det skal gå med meg som med villanden –

GINA Hm, jeg synes nok De skulle **sove på det** først allikevel.

er een nachtje over slapen

GREGERS De vil nok svært **nødig** ha meg inn i huset, fru Ekdal.

ongaarne

GINA Nei **kors**; hvor kan De da tro det?

bastaardvloek

HJALMAR Jo, dette her er virkelig besynderlig av deg, Gina. (*til Gregers*) Men si meg, tenker du altså å bli her i byen **for det første**?

een tijdje

GREGERS (*tar sin overfrakke på*) Ja, nu tenker jeg å bli her.

HJALMAR Men ikke hjemme hos din far? Hva akter du da å **ta deg til**?

doen

GREGERS Ja, visste jeg bare det, du – **da var jeg ikke så ille faren enda¹**. Men når en har det **kors²** på seg å hete Gregers – "Gregers" – og så "Werle" bakefter; har du hørt noe så fælt, du?

¹ dan was ik er nog niet zo slecht aan toe; ² kruis

HJALMAR Å, det synes jeg slett ikke.

GREGERS Huff! **Isch¹**! Jeg kunne ha lyst til å **spytte²** på den fyren som heter slikt noe. Men når en nu engang har det kors på seg å være Gregers – Werle her i verden, således som jeg er det –

¹ bah; ² spuwen

HJALMAR (*ler*) Ha-ha, hvis du ikke var Gregers Werle, hva ville du så være for noe?

GREGERS Kunne jeg velge, så ville jeg aller helst være en flink hund.

GINA En hund!

HEDVIG (*uvilkårlig*) Å nei da!

GREGERS Ja, en riktig **urimelig** flink hund; en slik en, som går til bunns efter villender når de dukker under og biter seg fast i tang og tare nede i **mudderet**.

HJALMAR Nei, vet du hva, Gregers, – dette her skjønner jeg ikke et ord av.

GREGERS Å nei, der er saktens ikke rar mening i det heller. Men i morgen tidlig altså – så flytter jeg inn. (*til Gina*) De skal ikke få noe **bryderi** av meg; for jeg gjør all ting selv. (*til Hjalmar*) Resten snakker vi om imorgen. – God natt, fru Ekdal. (*nikker til Hedvig*) God natt!

GINA God natt, herr Werle.

HEDVIG God natt.

HJALMAR (*som har tent et lys*) Bi litt; jeg må lyse deg; der er visst mørkt på trappene. (*Gregers og Hjalmar går ut gjennom gangdøren*)

GINA (*ser hen for seg, med sytøyet i fanget*) Var ikke det en underlig snakk at han gjerne ville være en hund?

HEDVIG Jeg skal si deg en ting, mor, – jeg tror, at han mente noe annet med det.

GINA Hva skulle det være for noe?

HEDVIG Nei, jeg vet ikke; men det var liksom han mente noe annet enn det han sa – hele tiden.

GINA Tror du det? Ja underlig var det.

HJALMAR (*kommer tilbake*) Lampen brente ennu. (*slukker lyset og setter det fra seg.*) Ah, endelig kan man da **få seg en bit mat i livet**. (*begynner å spise smørrebrød.*) Nå, ser du det, Gina, – når man bare er om seg, så –

GINA Hvorledes om seg?

HJALMAR Ja, for det var da heldig allikevel at vi endelig fikk det værelset leiet bort en gang. Og så, tenk, – til et menneske som Gregers, – en gammel god venn.

GINA Ja, jeg vet ikke hva jeg skal si, jeg.

onwillekeurig

ongelooflijk

de modder

last

de schoot

een stukje eten

HEDVIG Å mor, du skal se det blir så morsomt.

HJALMAR Du er da også besynderlig. Før var du så forhippet på å få leid ut; og nu liker du det ikke.

GINA Jo, Ekdal; hvis det bare hadde vært til en annen en, så –. Men hva tror du grosserereren vil si?

HJALMAR Gamle Werle? **Det raker da ikke ham.**

GINA Men du kan da vel skjønne at der er kommet noe på tvers imellem dem igen, siden den unge flytter ut av huset. Du vet jo hvorledes de to har det med hinannen.

HJALMAR Ja, det kan gjerne være, men –

GINA Og nu kanskje grosserereren tror det er deg som har stått bak ved –

HJALMAR Så la ham tro det lenge nok! Grosserer Werle har gjort overmåte meget for meg; **Gud bevares**, – det erkjenner jeg. Men derfor kan jeg da ikke til evig tid gjøre meg avhengig av ham.

GINA Men, snille Ekdal, det kan komme til å gå ut over¹ gamlefar; kanskje mister han nu den stakkers lille fortjenesten, han har hos Gråberg.

HJALMAR Jeg hadde nær sagt: **gid** det var så vel! Er det ikke noe ydmykende for en mann som jeg å se sin gråherdede far gå som et skumpelskudd? Men nu kommer snart tidens fylde, tenker jeg. (*tar et nytt stykke smørrebrød.*) Har jeg så sant en oppgave i livet, så skal jeg også utføre den!

HEDVIG Å ja far! Gjør det!

GINA Hyss; vekk ham bare ikke!

HJALMAR (*saktere*) Jeg skal utføre den, sier jeg. Der skal nok engang komme den dag, da –. Og derfor er det godt vi fikk været leid ut; for så er jeg mer uavhengig stillet. Og det må den mann være som har en oppgave i livet. (*henne ved lenestolen, beveget.*) Stakkers gamle hvithårede far. – **Lit på** din Hjalmar, du. – Han har brede skuldre, han; – kraftfulle skuldre iallfall. – Du skal nok en vakker dag våkne opp og –. (*til Gina*) Tror du det kanskje ikke?

GINA (*reiser seg*) Jo visst gjør jeg så; men la oss først se å få ham til køys.

erop gebrand om

dat gaat hem niet aan

verkeerd

best

die erachter zit

laat hem dat maar denken
godallemachtig

¹ nadelig zijn
² beetje geld

ik wou
vernederend
verschoppeling
overvloed

vertrouw op

naar bed

HJALMAR Ja, la oss det. (*De tar **varlig** fatt på den gamle.*)

behoedzaam

TREDJE AKT

(*Hjalmar Ekdals atelier. Det er morgen; dagslyset faller inn gjennom det store vindu i **skråtaket**; forbenget er fratrukket*)
(*Hjalmar sitter ved bordet **beskjeftiget** med å retusjere et fotografi; flere andre bilder ligger foran ham. Litt efter kommer Gina i hatt og kåpe inn gjennom gangdøren; hun har en **lokkkurv** på armen*)

het hellend dak
bezig

korf met deksel

HJALMAR Er du alt der igjen, Gina?

GINA Å ja, en får nok **rappe sig**. (*setter kurven på en stol og tar tøyet av*)

zich haasten

HJALMAR Så du innom til Gregers?

GINA Jaha, jeg gjorde det. Det ser riktig vakkert ut der inne; han har fått det svært pent hos sig med det samme han kommer.

ben je bij ... langsgeweest

HJALMAR Nå da?

GINA Jo, han ville jo hjelpe sig selv, sa han. Så skulle han nu **legge i ovnen** også; og så har han **skrudd spjeldet for**, så hele værelset er blitt fult av røk. Uff, der var en stank, slik at –

de kachel aansteken
de klep van de kachel gesloten

HJALMAR. Å nei da.

GINA Men så kommer det beste; for så skal han nu slukke, og så slår han alt **vaskevannet** inn i ovnen, så gulvet driver over av det verste **svineri**.

waswater
vuiligheid

HJALMAR Det var da **kjedelig**.

onaangenaam

GINA Jeg har nu fått **portkonen** opp til å skure efter ham, den grisen; men **der blir ikke værendes der inne** før i ettermiddag.

portierster
je kan er niet binnen

HJALMAR Hvor har han så **gjort av sig** imens?

gedaan

GINA Han gikk ut litt, sa han.

HJALMAR Jeg var også inne hos ham et øyeblikk – efter du var gått.

GINA Jeg hørte det. Du har jo bedt ham inn til frokost.

HJALMAR Bare sådan en liten smule formiddags-frokost, forstår du. Det er jo første dagen –; vi kan ikke godt unngå det. Du har vel alltid noe i huset.

GINA Jeg får jo se å finne litt.

HJALMAR Men la det endelig ikke bli for **knap**t. For Relling og Molvik kommer nok også heropp, tror jeg. Jeg traff just Relling på trappen, ser du, og så måtte jeg jo –

GINA Nå, skal vi ha de to også?

HJALMAR Herregud, – et par stykker mer eller mindre; **det gjør da hverken fra eller til.**

GAMLE EKDAL (*åpner sin dør og ser inn*) Hør her, du Hjalmar – (*bemerket Gina*) Nå så.

GINA Er det noe som bestefar vil ha?

EKDAL Å nei; det kan være det samme. Hm! (*går inn igjen*)

GINA (*tar kurven*) Pass **endelig** godt på ham, så han ikke går ut.

HJALMAR Ja, ja, det skal jeg nok. – Hør du, Gina; litt **sildesalat** ville være svært bra; for Relling og Molvik har nok vært ute **på rangel** inatt.

GINA **Bare de ikke kommer for snart over mig**, så –

HJALMAR Nei visst ikke; gi du dig tid.

GINA Ja ja da; og så kan du jo få arbeide litt imens.

HJALMAR Jeg sitter jo og arbeider! Jeg arbeider jo alt hva jeg orker!

GINA For så har du det **fra hånden**, ser du. (*bun går med kurven ut i kjøkkenet*)

HJALMAR (*sitter en stund og pensler på fotografiet; det går tregt¹ og med ulyst²*)

EKDAL (*kikker inn, ser rundt om i atelieret og sier dempet*): Har du det travelt, du?

beperkt

dat maakt toch geen verschil

in elk geval

haringsalade
aan de boemel

zoals ze hier maar niet te vroeg zijn

voltooid

¹ traag; ² met tegenzin

HJALMAR Ja, jeg sitter jo her og **strever** med disse bildene –

zwoeg

Ekdal Ja ja, **gud bevar's** – når du har det så travelt, så –. Hm! (*går inn igjen; døren blir stående åpen.*)

wel god allemachtig

HJALMAR (*fortsetter en stund i taushet; derpå legger han penselen fra sig og går hen til døren*) Har du det travelt, far?

EKDAL (*brummer innenfor*) Når du har det travelt, så har jeg det også travelt. Hm!

HJALMAR Ja ja da. (*går til sitt arbeide igjen.*)

EKDAL (*litt efter, kommer atter frem i døren*). Hm; ser du, Hjalmar, så *svært* travelt har jeg det jo ikke.

HJALMAR Jeg synes du satt og skrev.

EKDAL For **fanden**¹, kan ikke han, **Gråberg**², vente en dags tid eller to? **Det står da ikke om livet**³, vet jeg.

¹ verdomme; ² Werles boekhouder (*zie eerste bedrijf*); ³ er staat toch niet zoveel op het spel slaaf

HJALMAR Nei; og du er da ikke noen **trell** heller.

EKDAL Og så var det dette her annet der inne –

HJALMAR Ja, det var just det. Vil du kanskje derinn? Skal jeg lukke opp for dig?

EKDAL Ville riktig ikke være av veien.

HJALMAR (*reiser sig*) For så hadde vi det fra hånden.

EKDAL Just så, ja. Skal jo være ferdig til imorgen tidlig. For det er jo imorgen? Hm?

HJALMAR Ja visst er det imorgen.

(*Hjalmar og Ekdal skyver hver sin halvdør til side. Morgensolen skinner derinn gjennom **takgluggene**; noen duer flyr frem og tilbake, andre går og kurrer på **stillasene**¹; bomsene **kakler**² en gang imellem lenger inne på loftet*)

de dakvenstertjes
¹ de stellingen; ² kakelen

HJALMAR Nå, så får du **gå iveri** da, far.

beginnen

EKDAL (*går innenfor*) Kommer ikke du med?

HJALMAR Jo, vet du hva, – jeg tror nesten – (*ser Gina i kjøkkendøren*) Jeg? Nei, jeg har ikke tid; jeg må arbeide. – Men så var det mekanismen – (*Han trekker i en **snoer**; innefra glir ned et **forheng**; hvis nedre del består av en stripe*)

snoer
gordijn

gammel seilduk¹, resten, oventif², av et stykke utspent³ fiskegarn⁴. Loftsgulvet er således ikke lenger synlig)

HJALMAR (*går hen til bordet*) Se så; nu kan jeg da vel få sitte i fred en stund.

GINA Skulle han nu **der inn og grassere** igjen?

HJALMAR Var det kanskje bedre, om han hadde rent ned til **madam Eriksen**? (*setter sig*) Er det noe du vil? Du sa jo –

GINA Jeg ville bare spørre om du tror vi kan dekke frokostbordet **her**?

HJALMAR Ja, her har da vel ikke meldt sig noen så tidlig?

GINA Nei, jeg venter ikke andre enn de to kjærestene, som skal **sitte sammen**.

HJALMAR Fanden, at ikke **de** kunde sitte sammen en annen dag!

GINA Nei, snille Ekdal, dem har jeg bestilt til efter middag, når **du** sover.

HJALMAR Nå, så er det jo bra. Ja, så spiser vi her.

GINA Ja ja da; men det haster ikke med å dekke ennu; du kan godt bruke bordet en stund til.

HJALMAR Å jeg synes du ser jeg sitter her og bruker bordet alt det jeg kan!

GINA For så er du fri siden, ser du. (*går ut i kjøkkenet igjen*) (*kort opphold*)

EKDAL (*i loftsdøren, innenfor garnet*) Hjalmar!

HJALMAR Nå?

EKDAL Er redd vi kommer til å flytte **vantrauet** likevel.

HJALMAR Ja, det er jo det jeg har sagt hele tiden.

EKDAL Hm-hm-hm. (*går fra døren igjen*)

HJALMAR (*arbeider litt, skotter mot loftet og reiser sig halvt*)

¹ zeildoek; ² bovenaan; ³ strak gespannen; ⁴ visnet

daarbinnen ... rondhangen

eigenares van een drankgelegenheid (zie tweede bedrijf)

d.w.z. voor een foto

pauze

de trog met water

kijkt tersluiks

(Hedvig kommer inn fra kjøkkenet.)

HJALMAR *(setter sig hurtig ned igen)* Hva er det du vil?

HEDVIG Jeg ville bare inn til dig, far.

HJALMAR *(litt efter)* Jeg synes du går sådan og **snuser omkring**¹. Skal du **passé på**² kanskje?

¹ snuffelt rond; ² een oogje in het zeil houden

HEDVIG Nei slett ikke det.

HJALMAR Hva **tar** mor **sig til** der ute nu?

is ...mee bezig

HEDVIG Å, mor **står midt oppe i** sildesalaten, hun. *(går hen til bordet.)* Er det ikke en liten ting som jeg kunne hjelpe dig med, far?

is volop bezig met

HJALMAR Å nei. Det er best, jeg blir alene om det alt sammen, – så lenge kreftene **slår til**. – Det har ingen nød, Hedvig; når bare din far må få beholde sin helse, så –

het toelaten

HEDVIG Å nei, far; nu skal du ikke snakke så stygt. *(Hun går litt omkring, stanser ved døråpningen og ser inn i loftsrommet.)*

HJALMAR Hva er det han tar sig for, du?

HEDVIG Det skal visst bli en ny vei opp til vantrauet.

HJALMAR Aldri i verden klarer han det på egen hånd! Og så skal jeg være **fordømt** til å sitte her –!

verdoemd

HEDVIG *(går hen til ham)* La mig få penselen, far; jeg kan nok.

HJALMAR Å snakk; du bare **forderver** øynene med det.

verknoeit

HEDVIG Langt ifra. Kom her med penselen.

HJALMAR *(reiser sig)* Ja, det ville jo ikke vare mer enn et minutt eller to.

HEDVIG **Pytt**, hva skulle det så gjøre? *(tar penselen)* Se så. *(setter sig)* Og her har jeg et **å se efter**.

tussenwerpsel; drukt hier onbezorgdheid uit om als voorbeeld te gebruiken

HJALMAR Men ikke forderv øynene! Hører du det? Jeg vil ikke ha noe **ansvar**; du må selv ta ansvaret på dig, – det sier jeg dig.

verantwoordelijkheid

HEDVIG *(retusjerer)* Ja ja, det skal jeg nok.

HJALMAR Du er svært flink, Hedvig. Bare et par minutter forstår du. (*Han **smyger sig** gjennom kanten av forbenget inn på loftet. Hedvig sitter ved sitt arbeide. Hjalmar og Ekdal høres å **disputere** der inne.*)

glipt

discussiëren

HJALMAR (*kommer frem innenfor garnet*). Hedvig, å rekk mig den **knipetangen**¹, som ligger på **hyllen**². Og så **hugjernet**, du. (*vender sig innover*) Jo, nu skal du bare se, far. La mig da først få lov til å vise dig hvorledes jeg mener det!

¹ nijptang; ² de plank
de beitel

HEDVIG (*har hentet det forlangte verktøy fra **reolen** og stikker det inn til ham*)

de plank

HJALMAR Så takk. Jo, det var nok godt jeg kom, du. (*går fra døråpningen; de snekrer og **passiarer** der inne.*)

praten

HEDVIG (*blir stående og ser på dem. En stund efter banker det på **gangdøren**; hun legger ikke merke til det*)

de voordeur

GREGERS WERLE (*barhodet og uten **overtøy**, kommer inn og stanser litt ved døren*) Hm –!

overjas

HEDVIG (*vender sig og går imot ham*) God morgen. Vær så god, kom nærmere.

GREGERS Takk. (*ser mot loftet*) **De later til å ha** arbeidsfolk i huset.

er zìjn blijkbaar

Hedvig Nei, det er bare far og bestefar. Nu skal jeg **si til**.

(ze) verwittigen

GREGERS Nei, nei, gjør ikke det; jeg vil heller vente litt. (*setter sig i sofaen*)

HEDVIG Her er så **uryddig** – (*vil ta fotografiene bort*)

rommelig

GREGERS Å, la bare ligge. Er det bilder som skal **gjøres i stand**?

voltooid worden

HEDVIG Ja, det er litt jeg skulle hjelpe far med.

GREGERS La **endelig** ikke mig forstyrre Dem.

vooral

HEDVIG A nei. (*Hun flytter sakene hen til sig og setter sig til å arbeide; Gregers ser imens på henne i taushet*)

GREGERS Har villanden sovet godt i natt?

HEDVIG Jo takk, jeg tror visst det.

GREGERS (*vendt mot loftsrommet*) Ved dagslys ser det ganske annerledes ut enn igår i måneskinn.

HEDVIG Ja, det kan være så svært forskjellig. Om morgenen ser det annerledes ut enn om ettermiddagen; og når det regner, ser det annerledes ut enn når det er godt vær.

GREGERS Har De lagt merke til det?

HEDVIG Ja, for det ser en jo.

GREGERS Holder De også gjerne til der inne hos villanden?

HEDVIG Ja, når det lar sig gjøre, så –

GREGERS Men De har **saktens** ikke så megen fritid; De går vel på skolen?

ongetwijfeld

HEDVIG Nei, ikke nu lenger; for far er redd jeg skal forderve øynene.

GREGERS Nå, så **leser** han altså selv **med** Dem.

geeft ... les

HEDVIG Far har lovet at han ville lese med mig; men han har ikke fått tid til det ennu.

GREGERS Men er der da ikke noen annen som hjelper Dem litt?

HEDVIG Jo, det er kandidat Molvik; men han er ikke alltid slik riktig – sådan –

GREGERS Er han full da?

HEDVIG Han er visst det.

GREGERS Nå, så har De jo tid til noe av hvert. Og der inne, der er det vel som en verden for sig selv, der, – kan jeg tenke?

HEDVIG Så rent for sig selv. Og så er der så mange underlige ting.

GREGERS Så?

HEDVIG Ja, der er store skap med bøker i; og i mange av de bøkene er der bilder.

GREGERS Aha!

HEDVIG Og så er der et gammelt **skatoll** med skuffer og **klaffer** i, og et stort ur med figurer, som er til å **komme frem**. Men det uret går ikke lenger.

schrijfmeubel
hokjes
tevoorschijn komen

GREGERS Tiden er altså **gått i stå** derinne – hos villanden.

tot stilstand gekomen

HEDVIG Ja. Og så er der gamle **farveskrin** og slikt noe; og så alle bøkene.

verfdozen

GREGERS Og de bøkene leser De vel i?

HEDVIG Å ja, **når jeg kan komme til**. Men de fleste er på engelsk; og det skjønner jeg ikke. Men så ser jeg på bildene. – Der er en svært stor bok, som heter "Harrysons History of London"; den er visst 100 år gammel; og den er der så **umåtelig** mange bilder i. Foran står avbildet døden med et **timeglass**, og en jomfru. Det synes jeg er **fælt**. Men så er der alle de andre bildene med kirker og slott og gater og store skip som seiler på havet.

als het me lukt

enorm
zandloper
afschuwelijk

GREGERS Men si mig, hvor har De fått alle de rare sakene fra?

HEDVIG Å, her har engang bodd en gammel sjøkaptein, og han har ført dem hjem. De kalte ham "den flyvende hollenderen". Og det er underlig; for det var ikke noen hollender.

GREGERS Ikke det?

HEDVIG Nei. Men så ble han borte til sist; og så er alt det blitt stående efter ham.

GREGERS Hør, si mig nu, – når De sitter der inne og ser på bilder, får De så ikke lyst til å komme ut og se på den store **riktige** verden selv?

echte

HEDVIG Nei da! Jeg vil alltid bli her hjemme og hjelpe far og mor.

GREGERS Med å gjøre fotografier istand?

HEDVIG Nei, ikke med det alene. Aller helst ville jeg lære å gravere slike bilder som de der står i de engelske bøkene.

GREGERS Hm; hva sier Deres far til det?

HEDVIG Jeg tror ikke far liker det; for far er så **underlig** i slikt. Tenk, han snakker om at jeg skal lære **kurvfletning**¹ og **stråfletning**²! Men det synes jeg da ikke kan være noe.

eigenaardig
¹ mandenvlechten; ² strovlechten

GREGERS Å nei, det synes ikke jeg heller.

HEDVIG Men far har jo rett i det, at hadde jeg lært å flette kurver, så kunne jeg nu ha gjort den nye kurven til villanden.

GREGERS Det kunne De, ja; og De var jo også **nærmest** til det.

de meest geschikte persoon

HEDVIG Ja; for det er min villand.

GREGERS Ja, det er jo det.

HEDVIG Jaha; jeg eier den. Men far og bestefar får lånt den så **titt** de vil.

vaak

GREGERS Så; hva bruker de den da til?

HEDVIG Å, de **steller med** den og bygger for den, og sådant noe.

verzorgen

GREGERS Kan tenke det; for villanden er vel den aller fornemste der inne.

HEDVIG Ja, det er hun da; for det er jo en riktig vill fugl. Og så er det så **synd i** henne; hun har ingen **å holde sig til**, hun, stakker.

jammer voor
bij wie ze steun kan vinden

GREGERS Har ingen familie likesom kaninene. –

HEDVIG Nei. Hønsene har jo også så mange som de har vært kyllinger sammen med; men hun er kommet så rent bort fra alle sine, hun. Og så er det jo alt det svært forunderlige ved villanden. Der er ingen som kjenner henne og ingen som vet hvor hun er fra heller.

GREGERS Og så har hun vært på **havsens bunn**.

de bodem van de zee (poëtische uitdrukking)

HEDVIG (*ser flyktig hen på ham, undertrykker et smil og spør*)
Hvorfor sier De havsens bunn?

GREGERS Hva skulle jeg ellers si?

HEDVIG De kunne si havets bunn – eller havbunnen.

GREGERS Å, kan jeg ikke like så godt si havsens bunn?

HEDVIG Jo; men for mig høres det så underlig, når andre mennesker sier havsens bunn.

GREGERS Hvorfor det da? Si mig hvorfor.

HEDVIG Nei, jeg vil ikke; for det er noe så dumt.

GREGERS Å nei visst ikke. Si mig nu hvorfor De smilte.

HEDVIG Det er fordi, at alltid når jeg sådan med én gang – i en fart – kommer til at huske på det der inne, så synes jeg alltid at hele rommet og alt sammen heter "havsens bunn". – Men det er jo så dumt.

GREGERS Det skal De slett ikke si.

HEDVIG Jo, for det er jo bare et loft.

GREGERS (*ser fast på henne*) Er De så viss på det?

HEDVIG (*forbauset*) At det er et loft!

GREGERS Ja, vet De det så sikkert?

HEDVIG (*tier og ser på ham med åpen munn*)

(*Gina kommer med **dekketøy** fra kjøkkenet.*)

GREGERS (*reiser sig*) Jeg er nok **kommet** for tidlig **over Dem**.

GINA Å, etsteds må De jo være; og nu er det snart ferdig også. Rydd av bordet, Hedvig. (*Hedvig rydder opp; hun og Gina dekker **under det følgende**. Gregers setter sig i lenestolen og blader i et album*)

GREGERS Jeg hører De kan retusjere, fru Ekdal.

GINA (*med et sideblikk*) Jaha, jeg kan det.

GREGERS **Det traff sig da riktig heldig.**

GINA Hvorledes heldig?

GREGERS Siden Ekdal ble fotograf, mener jeg.

HEDVIG Mor kan også fotografere.

tafellinnen

bij u gearriveerd

daarna

dat kwam dan goed uit

GINA Å ja, jeg har nok fått lære mig til den kunsten.

GREGERS Så er det kanskje Dem, som **driver** forretningen?

GINA Ja, når ikke Ekdal har tid selv, så –

GREGERS Han er **saktens**¹ så **opptatt av**² sin gamle far, han, kan jeg tenke.

GINA Ja, og så er det da ikke noe for en slik mann som Ekdal å gå her og ta portretter av **kreti og preti**.

GREGERS Det synes jeg også; men når han nu engang er slått inn på den veien, så –

GINA Herr Werle kan da vel tenke sig det at Ekdal ikke er som en av de alminnelige fotografene.

GREGERS Nå så allikevel! Men –?

(Et skudd fyres av inne på loftet)

GREGERS *(farer opp)* Hva er det!

GINA Uff, nu skyter de igjen!

GREGERS Skyter de også?

HEDVIG De går på jakt.

GREGERS **Hva for noe!** *(henne ved loftsdøren.)* Går du på jakt, Hjalmar?

HJALMAR *(innenfor garnet)* Er du kommet? Det visste jeg ikke av; jeg var så opptatt –. *(til Hedvig)* Og du **som ikke sier oss til!** *(kommer inn i atelieret)*

GREGERS Går du og skyter inne på loftet?

HJALMAR *(viser en dobbeltløpet pistol)* Å, det er bare med denne her.

GINA Ja, du og gamlefar kommer nok engang til å gjøre en ulykke med den **pigstolen**.

HJALMAR *(ergerlig)* Jeg tror jeg har sagt at et sådant skytevåpen heter en pistol.

GINA Å, det er da ikke stort bedre, det, synes jeg.

de zaak leidt

¹ zonder twijfel; ² bezig met

Jan en alleman

drukt verbazing uit

die er ons niks over zegt

Gina bedoelt "pistolen"; ze maakt vaak fouten als het over de uitspraak of de betekenis van moeilijke fouten gaat

GREGERS Så du er altså blitt jeger, du også, Hjalmar?

HJALMAR Bare litt kaninjakt en gang imellem. Det er mest for fars skyld, kan du skjønne.

GINA Mannfolk er nu så underlige, de; de skal alltid ha noe å **dividere** sig med.

HJALMAR (*arrig*) Ja riktig, ja; vi skal alltid ha noe å divertere oss med.

GINA Ja, det er jo akkurat det jeg sier.

HJALMAR Nå; hm! (*til Gregers*) Jo, ser du, og så treffer det sig så heldig at loftet ligger slik til at ingen kan høre det, når vi skyter. (*legger pistolen på den øverste reolhylle.*) Ikke rør pistolen, Hedvig! Det ene løpet er ladd; husk på det.

GREGERS (*ser inn gjennom garnet*) Jaktgevær har du også, ser jeg.

HJALMAR Det er fars gamle gevær. Det kan ikke skytes med lenger; for der er noe galt fatt med låsen. Men det er ganske morsomt å ha det allikevel; for vi kan ta det fra hinannen og gjøre det rent en gang imellem og smøre det med **benfett**¹ og **skru** det **sammen**² igjen –. Ja, det er jo mest far som **pusler** med slikt noe.

HEDVIG (*henne ved Gregers*) Nu kan De da riktig se villanden.

GREGERS Jeg står just og ser på den. Hun henger litt med den ene vingen, synes jeg.

HJALMAR Nå, det er da ikke så underlig; hun har jo vært **skamskutt**.

GREGERS Og så sleper hun litt på foten. Eller er det ikke så?

HJALMAR Kanskje en bitte liten smule.

HEDVIG Ja, for det var den foten, som hunden bet henne i.

HJALMAR Men hun har slett ingen **lyte**¹ og **mén**² for resten; og det er virkelig merkverdig for en, som har fått en ladning hagl i kroppen og som har vært mellom hundetenner –

GREGERS (*med et øyekast til Hedvig*) – og som har vært

"å dividere" = "delen"; Gina bedoelt "divertere"
slechtgehumeurd

¹ beendervet; ² in mekaar zetten
zich bezighoudt met

aangeschoten

¹ gebrek; ² letsel

blik

på havsens bund – så lenge.

HEDVIG *(smiler)* Ja.

GINA *(stiller ved bordet)* Den velsignede villanden, ja. Den gjøres der da **krusifikser** nok for.

Gina bedoelt "moeite"

HJALMAR Hm; – er det snart dekket kanskje?

GINA Ja **straks på timen**. Hedvig, nu må du komme og hjelpe mig. *(Gina og Hedvig går ut i kjøkkenet.)*

zo dadelijk

HJALMAR *(halv bøyt)* Jeg tror ikke det er verdt du står der og ser på far; han liker det ikke.

GREGERS *(går fra loftsdøren)*

HJALMAR Og så er det best jeg stenger før de andre kommer inn. *(skremmer med hendene.)* Hysj – hysj; vil I vekk med jer! *(i det han heiser forhenget opp og trekker døren sammen)* Disse her **remediene** er min egen oppfinnelse. Det er virkelig ganske morsomt å ha slikt noe å stelle med og gjøre i stand, når det går i stykker. Og så er det dessuten aldeles nødvendig, ser du; for Gina vil ikke gjerne ha kaniner og høns inn i atelieret.

hulpmiddelen

GREGERS Nei, nei; og det er kanskje din kone som står for **styret** her?

bereddering van de dagelijkse zaken

HJALMAR Jeg overlater henne i alminnelighet de løpende forretninger; for så kan jeg imens **ty inn i** dagligstuen og tenke over de ting som viktigere er.

me terugtrekken in

GREGERS Hva er det egentlig for ting, du Hjalmar?

HJALMAR Jeg undrer mig over at du ikke har spurt om det før. Eller kanskje du ikke har hørt tale om oppfinnelsen?

GREGERS Oppfinnelsen? Nei.

HJALMAR Så? Du har ikke det? Å nei, der oppe i skogtraktene og ødemarkene –

GREGERS Du har altså gjort en oppfinnelse!

HJALMAR Ikke ganske gjort den ennu; men jeg holder på med det. Du kan jo nok tenke dig at da jeg besluttet å ofre mig for fotografien, så var det ikke for å gå her og ta portretter av **alskens hverdagsmennesker**.

allerlei gewone mensen

GREGERS Nei, nei, det sa også din kone nu nylig.

HJALMAR Jeg svor at skulle jeg **vie** mine krefter til den **håndtering**¹, så skulle jeg også **heve**² den så høyt at den ble både til en kunst og til en vitenskap. Og så besluttet jeg å gjøre den merkelige oppfinnelsen.

wijden
¹ activiteit (*d.w.z. het fotograferen*); ² verheffen

GREGERS Og hva består så den oppfinnelsen i? **Hva går den ut på?**

wat wil ze realiseren

HJALMAR Ja, kjære, du må ikke spørre således om **enkeltheter** ennå. Det tar tid, ser du. Og så skal du ikke tro det er **forfengelig** som driver mig. Jeg arbeider **visselig** ikke for min egen skyld. Å nei, det er **livsoppgaven** som står for mig natt og dag.

details
verwaandheid
zeker
de levenstaak

GREGERS Hvilken livsoppgave da?

HJALMAR Glemmer du **gubben** med sølvhåret?

de oude man

GREGERS Din stakkers far; ja, men hva kan du egentlig gjøre for ham?

HJALMAR Jeg kan oppvekke hans **selvfølelse** fra de døde, i det jeg hever **det ekdalske navn** til ære og verdighet igjen.

zelfrespect
de naam "Ekdal"

GREGERS Det er altså din livsoppgave.

HJALMAR Ja. Jeg vil redde **den skipbrudne mann**. For skipbrud led han allerede da uværet brøt løs over ham. Da disse forferdelige undersøkelserne **stod på**, var han ikke lenger sig selv. Pistolen der henne, du, – den, som vi bruker til å skyte kaniner med, den har spilt en rolle i den ekdalske **slektstragedie**.

de man die schipbreuk geleden heeft

plaatsvonden

familietragedie

GREGERS Pistolen! Så?

HJALMAR Da **dommen** var avsagt og han skulle **settes fast**, – da hadde han pistolen i sin hånd –

uitgeproken
naar de gevangenis gebracht worden

GREGERS Hadde han –!

HJALMAR Ja; men han turde ikke. Han var feig. Så **forkommet**, så ruinert på sjelen var han blitt allerede dengang. Å, kan du begripe det? Han, en militær, han, som hadde skutt ni bjørner, og som stammet ned fra to **oberstløytnanter**, – ja, fra den ene etter den annen, naturligvis –. Kan du begripe det, Gregers?

uitgeblust

luitenant-kolonels

GREGERS Ja, jeg begriper det godt.

HJALMAR Jeg ikke. Og så grep pistolen **atter** inn i vår slekts historie. Da han hadde fått den grå kledning på og satt **under lås og lukke**, – å, det var forferdelige tider for mig, kan du tro. Jeg hadde rullegardinene nede for begge mine vinduer. Når jeg kikket ut, så jeg at solen skinnete som den pleier. Jeg begrep det ikke. Jeg så menneskene gå på gaten og le og snakke om **likegyldige** ting. Jeg begrep det ikke. Jeg syntes at hele tilværelsen måtte stå stille likesom under en **solformørkelse**.

GREGERS Slik følte jeg det også da mor var død.

HJALMAR I en sådan stund hadde Hjalmar Ekdal pistolen rettet mot sitt eget bryst.

GREGERS Du tenkte også på å –!

HJALMAR Ja.

GREGERS Men du skjøt ikke?

HJALMAR Nei. I det avgjørende øyeblikk vant jeg seier over mig selv. Jeg ble i live. Men du kan tro der hører mot til at velge livet under de vilkår.

GREGERS Ja, det er som man tar det.

HJALMAR Jo, **ubetinget**, du. Men det var best så; for nu gjør jeg snart oppfinnelsen; og da tror doktor Relling, likesom jeg, at far kan få lov til å bære uniformen igjen. Jeg vil fordre det som min eneste lønn.

GREGERS Så det er det med uniformen, som han –?

HJALMAR Ja, det er det han mest **higer og stunder** **etter**. Du kan ikke forestille dig hvorledes det skjærer mig i hjertet for ham. Hver gang vi feirer en liten familiefest – som Ginas og min bryllupsdag, eller hva det nu kan være – da trer oldingen her inn **iført** sin løytnantsuniform fra lykkens dager. Men banker det så bare på gangdøren, – for han tør jo ikke vise sig for fremmede, vet du, – da **piler** han inn i sitt kammers igjen, så fort som de gamle ben vil bære ham. Slikt er **sønderslidende** for et sønnherte å se på, du!

GREGERS Hva tid omtrent tror du den oppfinnelsen kan bli ferdig?

HJALMAR Nei, herregud, du må ikke spørre mig om sådanne enkeltheter som tiden. En oppfinnelse, det er

opnieuw

achter slot en grendel

onbelangrijke

zonsverduistering

absoluut

naar uitkijkt en naar verlangd

gekleed in

vlucht

hartbrekend

<p>noe som en ikke helt og holdent er herre over selv. Det kommer for en stor del an på inspirasjonen, – på en innskytelse, – og det er nesten umulig på forhånd å beregne, hva tid den inntreffer.</p>	<p>helemaal ingeving</p>
<p>GREGERS Men fremad går det da vel?</p>	<p>vooruit</p>
<p>HJALMAR Ja visst går det fremad. Jeg tumler hver eneste dag med oppfinnelsen; den fyller mig. Hver ettermiddag, når jeg har spist, lukker jeg mig inne i dagligstuen, hvor jeg kan gruble i ro. Men man må bare ikke jage på mig; for det nytter ikke til noe; det sier Relling også.</p>	<p>zwoeg neemt me volledig in beslag nadenken</p>
<p>GREGERS Og du synes ikke at alle de anstaltene der inne på loftet drar dig bort og spreer dig for meget?</p>	<p>"dingen" je te veel afleiden</p>
<p>HJALMAR Nei, nei, nei; tvert imot. Du må ikke si noe sådant. Jeg kan da ikke evig og alltid gå her og henge over de samme anstrengende tankene. Jeg må ha noe ved siden av, som kan fylle ventetiden ut. Inspirasjonen, innskytelsen, ser du, – når den kommer, så kommer den allikevel.</p>	
<p>GREGERS Min kjære Hjalmar, jeg tror nesten du har noe av villanden i dig.</p>	
<p>HJALMAR Av villanden? Hvorledes det, mener du?</p>	
<p>GREGERS Du har dukket under og bitt dig fast i bunngresset.</p>	<p>"het gras op de bodem (van de zee)"</p>
<p>HJALMAR Sikter du kanskje til det nesten dødbringende skudd som har rammet far i vingen – og mig også?</p>	<p>doel ... op</p>
<p>GREGERS Ikke nærmest til <u>det</u>. Jeg vil ikke si at du er skamskutt; men du er kommet ut i en forgiftig sump, Hjalmar; du har fått en snikende sott i kroppen, og så er du gått til bunns for å dø i mørke.</p>	<p>moeras sluipende ziekte</p>
<p>HJALMAR Jeg? Dø i mørke! Nei, vet du hva, Gregers, du skal virkelig la være med slik snakk.</p>	<p>ophouden</p>
<p>GREGERS Vær bare rolig; jeg skal nok se å få dig opp igjen. For jeg har også fått en livsoppgave nu, ser du; jeg fikk den igår.</p>	
<p>HJALMAR Ja, det kan gjerne være; men du skal bare la mig bli utenfor¹. Jeg kan forsikre dig, at – fraregnet² min lett forklarlige melankoli naturligvis – så befinner jeg</p>	<p>¹ mij erbuiten laten; ² afgezien van</p>

mig så vel som noe menneske kan ønske det.

GREGERS At du det gjør, det kommer også av forgiften.

HJALMAR Nei, kjære snille Gregers, snakk nu ikke mer om sott og forgift; jeg er slett ikke vant til den slags samtaler; i mitt hus snakker man aldri til mig om uhyggelige ting.

GREGERS Nei, det skal du nok få mig til å tro.

HJALMAR Nei, for jeg har ikke godt av det. Og her er ingen sumpluft, som du uttrykker dig. I den fattige fotografs hjem er taket lavt, det vet jeg nok, – og **mine kår er ringe**¹. Men jeg er en oppfinner, du, – og jeg er **familieforsørger**² tillike. Det **bærer mig oppe**³ over de små **vilkår**. – Ah, der kommer de med frokosten!

*(Gina og Hedvig bringer ølflasker, brennevinskaraffel, glass og annet **tilbehør**. I det samme kommer Relling og Molvik inn fra gangen; de er begge uten hat og overtøy; Molvik er sortkledd.)*

GINA *(setter sakene på bordet)* Nå, de to kommer da riktig til rette tid.

RELLING Molvik bilte sig inn at han kunne lukte sildesalat, og så var han ikke til å holde. – God morgen for annen gang, Ekdal.

HJALMAR Gregers, må jeg forestille dig kandidat Molvik; doktor –, ja, Relling kjenner du jo?

GREGERS Ja, så **løselig**.

RELLING Å, det er herr Werle junior. Ja, vi to har **vært i tottene på hinannen** oppe på Høydalsverket. De er nok nettopp flyttet inn?

GREGERS Jeg flyttet inn nu imorges.

RELLING Og nedenunder bor Molvik og jeg, så De har ikke langt til doktor og prest om De skulle få bruk for slike noen.

GREGERS Takk, det kunne nok hende; for igår var vi tretten til bords.

HJALMAR Å, kom nu ikke inn på det uhyggelige igjen!

RELLING Du kan ta det med ro, Ekdal; for dig treffer

¹ mijn financiële situatie is niet echt rooskleurig
² broodwinner; ³ verheft mij omstandigheden

toebehoren

enigszins

met elkaar overhoopgelegen

det **s'gu** ikke.

HJALMAR Det vil jeg ønske for min families skyld.
Men la oss nu sette oss og spise og drikke og være glade.

GREGERS Skal vi ikke vente på din far?

HJALMAR Nei, han vil ha sitt inn til sig siden. Kom så!

*(Herrene setter sig til frokostbordet, spiser og drikker. Gina og Hedvig går ut og inn og **varter opp**)*

RELLING Igår var Molvik **stygt på støvlene**, fru Ekdal.

GINA Så? Igår igjen?

RELLING Hørte De ham ikke da jeg kom hjem med ham inatt?

GINA Nei, jeg kan ikke si det.

RELLING Det var bra; for inatt var Molvik fæl.

GINA Er det sant, Molvik?

MOLVIK La oss **slå en strek** over nattens hendelser.
Slikt avhenger jo ikke av mitt bedre jeg.

RELLING *(til Gregers)* Det kommer over ham som en innskytelse; og så må jeg ut med ham **på rangel**. For kandidat Molvik er demonisk, ser De.

GREGERS Demonisk?

RELLING Molvik er demonisk, ja.

GREGERS Hm.

RELLING Og demoniske naturer er ikke skapt til å gå like på benene gjennom verden¹; de må ut på avveier² en gang iblant. – Nå, og De holder altså ut der oppe på det fæle svarte verket ennu?

GREGERS Jeg har holdt ut inntil nu.

RELLING Og fikk De så **innkassert**¹ den **fordringen**² De gikk omkring med?

GREGERS Fordringen? *(forstår ham.)* Nå så.

HJALMAR Har du innkassert fordringer, Gregers?

verdorie

bedienen

erg aangeschoten

een streep trekken

en zuipen

¹ "het rechte pad te bewandelen";
² "daarvan (*van dat rechte pad*) afwijken"

¹ geënd; ² vordering, eis

ach ja

GREGERS Å snakk.

RELLING Jo så menn har han så; han gikk omkring i alle **husmannshytterne** og presenterte noe som han kalte "den ideale fordring".

GREGERS Jeg var ung dengang.

RELLING De har rett i det; De var svært ung. Og den ideale fordringen – den fikk De da aldri **honoreert** så lenge jeg var der oppe.

GREGERS Ikke siden heller.

RELLING Nå, så er De vel blitt så klok å **slå litt av på beløpet** da, kan jeg tenke.

GREGERS Aldri når jeg står foran et ekte, virkelig menneske.

HJALMAR Nei, det synes jeg jo er ganske rimelig. – Litt smør, Gina.

RELLING Og så et stykke **flesk** til Molvik.

MOLVIK Uh, ikke flesk!

(det banker på lofts døren)

HJALMAR Lukk opp, Hedvig; far vil ut.

(Hedvig går hen og åpner på klem; gamle Ekdal kommer inn med et friskt kaninskinn; hun lukker etter ham)

EKDAL God morgen, mine herrer! Har hatt god jakt idag. Har skutt en stor en.

HJALMAR Og så har du **flådd** den før jeg kom –!

EKDAL Har saltet den også. Det er godt, **mørt** kjøtt, det kaninkjøttet; og så er det søtt; smager som sukker. God appetit, mine herrer! *(går inn i sitt værelse)*

MOLVIK *(reiser sig)* Unnskyld –; jeg kan ikke –; jeg må ned som snarest –

RELLING Drikk sodavann, menneske!

MOLVIK *(skynder sig)* Uh – uh! *(ut gjennom gangdøren)*

och praatjes

arbeidershuisjes

ingewilligd

het bedrag verminderen

spek

op een kier

gevild

mals

RELLING (*til Hjalmar*) La oss tømme en dram for den gamle jegersmann.

HJALMAR (*klinker med ham*) For idrettsmannen på gravens bredd, ja.

RELLING For den gråherdede –. (*drikker*) Ja, si mig, – er det grått hår, han har, eller er det hvitt?

HJALMAR Det er visst så midt imellem; for resten har han nok ikke rett mange hårstrå¹ igjen på sin isse².

RELLING Nå, med forlorent kommer man også igjennom verden. Ja, du er da i grunnen en lykkelig mann, du Ekdal; du har denne vakre livsoppgaven å streve for –

HJALMAR Og jeg strever også, kan du tro.

RELLING Og så har du din flinke kone, som lunter så lunt¹ ut og inn på filtsko² og vagger i hoftene³ og hygger og steller⁴ for dig.

HJALMAR Ja, Gina – (*nikker til henne.*) du er en bra ledsagerinne å ha med på livsveien, du.

GINA Å, sitt nu ikke der og ressensér om mig.

RELLING Og så din Hedvig, du Ekdal?

HJALMAR (*beveget*) Barnet, ja! Barnet først og fremst. Hedvig, kom hit til mig. (*stryker henne over håret*) Hva er det for en dag imorgen, du?

HEDVIG (*rusker i ham*) Å nei, du skal ikke si noe, far!

HJALMAR Det stinger mig som en kniv igjennom hjertet når jeg tenker på at det skal bli så ringe; bare en liten festlig tilstelning inne på loftet –

HEDVIG Å, men det blir just deilig, det!

RELLING Og vent så bare til den merkelige oppfinnelsen kommer til verden, Hedvig!

HJALMAR Ja da – da skal du se! Hedvig, jeg har besluttet å sikre din fremtid. Du skal få det godt så lenge du lever. Jeg vil forlange noe for dig, et eller annet. Det skal være den fattige oppfinners eneste lønn.

HEDVIG (*hvisker med armen om hans bals*) Å, du snille,

op de rand van het grafu

de man met het grijze haar

¹ haren; ² kruin

vals (→ *een pruike*)

rondhuppelt
¹ aardig; ² viltten pantoffels; ³ wiegt met de heupen; ⁴ het leven comfortabel maakt

gezel

letterlijk: "recenseer"; opnieuw één van Gina's "onjuist" gebruikte woorden

beperkt (qua omvang)
feest

snille far!

RELLING (*til Gregers*) Nå, synes De ikke ganske bra om det, til en forandring¹, å sitte ved et **godt besatt**² bord i en lykkelig familiekrets?

¹ voor de verandering; ² welvoorziene

HJALMAR Ja, disse timer ved bordet setter jeg virkelig pris på.

GREGERS Jeg, for min del, trives ikke i sumpluft.

RELLING Sumpluft?

HJALMAR Å, kom nu ikke med den snakk igjen!

GINA Her er, ved Gud, ingen sumplukt, herr Werle; for jeg **lufter**¹ **så menn**² ut **hver evige dag**³.

¹ (ver)lucht; ² echt; ³ iedere dag (*Gina neemt Gregers' woorden letterlijk*)

GREGERS (*går fra bordet*) Den stank jeg mener, den lufter De visst ikke ut.

HJALMAR Stank!

GINA Ja, hva synes du, Ekdal!

RELLING Om forlatelse, – det skulle vel ikke være Dem selv som bringer stanken med der oppe fra grubene?

GREGERS Det kunne ligne Dem å kalle for stank hva jeg bringer inn i huset.

RELLING (*går hen til ham*) Hør, herr Werle junior, jeg **har Dem sterkt mistenkt** for at De går med "den ideale fordring" **uforkortet**¹ i **baklommen**² ennu.

heb het stellige vermoeden
¹ onverminderd; ² je achterzak

GREGERS I brystet går jeg med den.

RELLING Ja, hvor fanden De så har den, så vil jeg ikke rå Dem til å spille **inkassator** her, så lenge jeg er inne.

invorderaar

GREGERS Og hvis jeg gjør det allikevel?

RELLING Så kommer De på hodet ned over trappene; nu vet De det.

HJALMAR (*reiser sig*) Nei men, Relling!

GREGERS Ja, kast De mig bare ut –.

GINA (*går imellem dem*) Det får De ikke lov til, Relling.

Men det må jeg si Dem, herr Werle, at De som gjorde alt det føle inne i **kakkelovnen** Deres, De skulle ikke komme til mig og snakke om stank.

kachel

(det banker på gangdøren)

HEDVIG Mor, der er noen som banker.

HJALMAR Se så; **nu skal vi ha det renn også!**

dat mankeert er nog maar aan

GINA La bare mig –. *(går hen og åpner døren, stusser, farer sammen og viker tilbake.)* Åh! Uff da!

schrikt
krimpt in mekaar

(Grosserer Werle, i pelsfrakke, trer et skritt innenfor)

WERLE Ber unnskyldte; men min sønn skal nok bo her i huset.

GINA *(svelger været)* Ja.

snakt naar adem

HJALMAR *(går nærmere)* Vil ikke **herr grossereren** være så **artig** –?

u
vriendelijk

WERLE Takk; jeg ønsker **blott** å tale med min søn.

alleen maar

GREGERS Ja, **hva godt?** Her står jeg.

wat is er

WERLE Jeg ønsker å tale med dig i ditt værelse.

GREGERS I mitt værelse – nå – *(vil gå)*

GINA Nei, der er, ved Gud, ikke i den stand at –

WERLE Nå, så ute på gangen da; jeg ønsker en samtale under fire øyne.

HJALMAR Det kan skje her, herr grosserer. Kom inn i dagligstuen, Relling.

(Hjalmar og Relling går inn til høyre; Gina tar Hedvig med sig ut i kjøkkenet)

GREGERS *(etter et kort opphold)* Ja, nu er vi altså under fire øyne.

pauze

WERLE Du lot falle noen **ytringer** igår aftes –. Og **såsom** du nu har leiet dig inn hos Ekdals, så må jeg nesten **formode**¹ at du har et eller annet i **sinne**² imot mig.

opmerkingen
aangezien
¹ veronderstellen; ² van plan

GREGERS Jeg har i sinne å åpne Hjalmar Ekdals øyne.

Han skal se sin stilling som den er; – det er det hele.

WERLE Er det den livsoppgaven du talte om igår?

GREGERS Ja. Du har ikke **levnet** mig noen annen.

WERLE Er det da mig som har **forkvaklet**¹ ditt **sinn**², Gregers.

GREGERS Du har forkvaklet hele mitt liv. Jeg tenker ikke på alt det med mor –. Men det er dig jeg kan takke for at jeg går og jages og **nages**¹ under en **skyldbetyngt**² samvittighet.

WERLE Aha, det er samvittigheten **som det er galt fatt med**.

GREGERS Jeg skulde ha trådt opp imot dig dengang der ble stillet **snarer** for løytnant Ekdal. Jeg skulle ha advart ham; for jeg ante nok hvor det ville bære hen.

WERLE Ja, da burde du sannelig ha talt.

GREGERS Jeg **våget** mig ikke til det; så feig og **forskremt** var jeg. Jeg var så usigelig redd for dig – både dengang og lenge bakefter.

WERLE Den redsel er gått over nu, later det til.

GREGERS Det er den heldigvis. Hva der er **forbrutt imot** gamle Ekdal, både av mig og av – andre, det kan aldri **bøtes på**; men Hjalmar kan jeg fri ut av all den løgn og **fortielse** som han her holder på å gå til grunne i.

WERLE Tror du at du ville gjøre en god gjerning med det?

GREGERS Det tror jeg da så **trøstig**.

WERLE Du mener kanskje at fotograf Ekdal er den mann at han ville takke dig til for en slik vennskapstjeneste?

GREGERS Ja! Den mann er han.

WERLE Hm, – vi får se.

GREGERS Og dessuten – skal jeg bli ved å leve lenger, så må jeg se å finne **helsebot** for min syke samvittighet.

WERLE Den blir aldri frisk. Din samvittighet har vært

overgelaten

¹ verwrongen; ² geest

¹ gekweld wordt
² schuldbeladen

waar er iets mee aan de hand is

strikken

waagde
bang

misdaan is
rechtgezet worden
het verzwijgen

zeker

behandeling

sykelig like fra barneårene. Det er en **arvelodd** fra din mor, Gregers; – den eneste arv hun etterlot dig.

GREGERS (*med et hånske halvsmil*) Har du ennå ikke kunnet fordøye den **tort** at du regnet galt da du trodde du skulle få formue med henne?

WERLE La oss ikke komme inn på **uvedkommende** ting. – Holder du altså fast ved det **forsett** å lede fotograf Ekdal inn på et spor som du formoder er det riktige?

GREGERS Ja; det forsett holder jeg fast ved.

WERLE Nå, så kunne jeg jo ha spart min gang her opp. For da nytter det vel ikke å spørre dig om du vil flytte hjem til mig igjen?

GREGERS Nei.

WERLE Og inn i firmaet går du vel ikke heller?

GREGERS Nei.

WERLE Godt. Men da jeg nu akter å inngå nytt ekteskap, så vil **boet**¹ bli **skiftet**² imellem oss.

GREGERS (*hurtig*) Nei; det ønsker jeg ikke.

WERLE Du ønsker det ikke?

GREGERS Nei, jeg tør ikke det for min samvittighets skyld.

WERLE (*litt efter*) Reiser du opp til verket igjen?

GREGERS Nei; jeg betrakter mig som uttrådt av din tjeneste.

WERLE Men hva vil du da **slå inn på**?

GREGERS Bare **løse**¹ min **livsoppgave**²; ikke noe annet.

WERLE Nå, men siden da? Hva vil du så leve av?

GREGERS Jeg har **lagt litt opp** av min lønn.

WERLE Ja, hvor lenge vil det **forslå**!

GREGERS Jeg tenker det forslår min tid ut.

erfenis

vernedering

niet ter zake doende
intentie

¹ de boedel; ² verdeeld

doen

¹ volbrengen; ² levenstaak

gespaard

voldoende zijn

WERLE Hva skal det si?

GREGERS Nu svarer jeg ikke på mer.

WERLE Farvel da, Gregers.

GREGERS Farvel. (*Grosserer Werle går*)

HJALMAR (*kikker inn*) Nu gikk han jo?

GREGERS Ja.

(*Hjalmar og Relling kommer inn. Gina og Hedvig kommer også, fra kjøkkenet*)

RELLING Den frokosten, **den gikk da i vasken.**

GREGERS **Ta på dig,** Hjalmar; du må gå en lang tur med mig.

HJALMAR Ja gjerne det. Hva var det din far ville? Var det noe om mig?

GREGERS Kom bare. Vi må snakke litt sammen. Jeg går inn og trekker frakken på. (*ut gjennom gangdøren*)

GINA Du skulle ikke gå ut med ham, Ekdal.

RELLING Nei, gjør ikke det, du; bli hvor du er.

HJALMAR (*tar sin hat og ytterfrakke*) Hva for noe! Når en ungdomsvenn føler det behov å åpne sig for mig **i enrom** –!

RELLING Men, for fanden, – skjønner du da ikke at fyren er gal, forrykt, forstyrret!

GINA Ja, der kan du bare høre. Hans mor hadde også slike **fysiske**¹ **raptusser**² iblant.

HJALMAR Desto mer trenger han til en venns **årvåkne** øye. (*til Gina*) **La endelig** middagsmaten være ferdig **i god betids**. Farvel så lenge. (*går ut gjennom gangdøren*)

RELLING Det er da også en ulykke at ikke det menneske gikk til helvete ned i en av Høydalsgrubene.

GINA Jøss, – hvorfor sir De det da?

RELLING (*mumler*) Å jo, for jeg har nu så mine

daar komt niks meer van

trek je (over)jas aan

onder vier ogen

¹ Gina bedoelt "psychische"; ² aanvallen

waakzame
Zorg er maar voor dat
goede op tijd

funderinger.

GINA Tror De at unge Werle er riktig gal?

RELLING Nei dessverre; han er ikke galere enn folk pleier være. Men en sykdom har han riktignok i kroppen.

GINA Hva er det for noe som feiler ham da?

RELLING Jo, det skal jeg si Dem, fru Ekdal. Han lider av en akutt **rettskaffenhetsfeber**.

GINA Rettskaffenhetsfeber?

HEDVIG Er det en slags sykdom, det?

RELLING Jaha; det er en nasjonal sykdom; men den opptrer kun sporadisk. (*nikker til Gina*) Takk for maten! (*han går ut gjennom gangdøren*)

GINA (*driver i uro hen over gulvet*) Uff, den Gregers Werle, – det har alltid vært en **fæl fisk**.

HEDVIG (*står ved bordet og ser forskende på henne*) Dette her synes jeg er underlig.

FJERDE AKT

(*Hjalmar Ekdals atelier. Der har nylig vært fotografert; et apparat med **klede**¹ over, et stativ, et par stoler, en **konsoll**² og **desslike**³ står fremme på gulvet. Eftermiddagsbelysning: solen er ved å gå bort; noe senere begynner det å mørkne*)
(*Gina står i den åpne gangdør med en liten **kasse** og en våt glassplate i hånden og taler med noen utenfor*)

GINA Ja, ganske bestemt. Når jeg lover noe, så holder jeg det også. På mandag skal det første dusinet være ferdig. – Farvel, farvell!

(*Man hører noen gå ned av trappene. Gina lukker døren, stikker platen inn i kassen og setter denne inn i det tildekkede apparat*)

HEDVIG (*kommer inn fra kjøkkenet*) Gikk de nu?

GINA (*rydder opp*) Ja, gudskjelov, nu ble jeg da endelig av med dem.

HEDVIG Men kan du skjønne at ikke far er kommet hjem ennu?

redenen

"onkreukbaarheidskoorts"

akelig mens

¹ doek; ² tafeltje (*met boven elkaar geplaatste bladen*); ³ dergelijke

hoes

GINA Er du viss på at han ikke er nede hos Relling?

HEDVIG Nei, der er han ikke; jeg fløy ned **kjøkkenveien**¹ og spurte nu **nylig**.

¹ de achtertrap; ² pas

GINA Og så står vel maten og blir kald for ham også.

HEDVIG Ja tenk, – far, som alltid passer så riktig på å komme hjem til middag!

GINA Å, nu kommer han snart, skal du se.

HEDVIG Ja, gid han bare ville komme; for jeg synes her er blitt så underlig.

GINA (*roper*) Der er han!

(*Hjalmar Ekdal kommer inn gjennom gangdøren.*)

HEDVIG (*imot ham*) Far! Å nei, slik som vi har ventet på dig!

GINA (*skotter hen*) Du ble da svært lenge borte, Ekdal.

een snelle blik (op hem) werpend

HJALMAR (*uten å se på henne*) Jeg ble noe lenge, ja. (*Han trekker ytterfrakken av; Gina og Hedvig vil hjelpe ham; han avverger det*)

GINA Har du kanskje spist med Werle?

HJALMAR (*henger frakken opp*) Nei.

GINA (*går mot kjøkkendøren*) Så skal jeg sette maten inn til dig.

HJALMAR Nei; la maten være. Jeg spiser ikke nu.

HEDVIG (*går nærmere*) Er det ikke bra med dig, far?

HJALMAR Bra? Å jo, så **tålelig**. Vi gikk en anstrengende tur sammen, Gregers og jeg.

zo-zo

GINA Det skulle du ikke gjøre, Ekdal; for det er du ikke vant til.

HJALMAR Hm; der er mangt og meget som en mann får venne sig til i denne verden. (*driver litt omkring*) Har her vært noen mens jeg var ute?

GINA Ikke andre enn de to kjærestene.

HJALMAR Ingen nye bestillinger?

GINA Nei, idag ikke.

HEDVIG Du skal se, der kommer nok noen imorgen, far.

HJALMAR Gid det var så vel; for imorgen tenker jeg å **ta fatt med hele mitt alvor**.

er ernstig aan beginnen

HEDVIG Imorgen! Nei men husker du da ikke hva det er for en dag imorgen?

HJALMAR Nå, det er jo sant –. Ja, så i overmorgen da. Herefter vil jeg gjøre allting selv; jeg vil være ganske alene om hele arbeidet.

GINA Nei men hva skal da det være til, Ekdal? Det er jo bare å gjøre dig livet surt. Jeg passer nok fotograferingen, jeg; og så blir du ved å **stelle med** oppfinnelsen.

werken aan

HEDVIG Og så med villanden, far, – og med alle hønsene og kaninene og –!

HJALMAR Snakk ikke til mig om det **tøyeri!** Fra imorgen av setter jeg aldri mer min fot der inne på loftet.

flauwekul

HEDVIG Ja men, far, du lovte mig jo at imorgen skulle der bli tilstelning –

HJALMAR Hm, det er sant. Nå, så fra i overmorgen da. Den fordømte villanden skulle jeg helst ha lyst til å **vri halsen om på!**

de nek omwringen

HEDVIG (*skriker*) Villanden!

GINA Nu har jeg da aldri hørt slikt!

HEDVIG (*rusker i ham*) Nei men, far, – det er jo min villand!

schudt

HJALMAR Derfor gjør jeg det heller ikke. Jeg har ikke hjerte til det, – ikke hjerte til det for din skyld, Hedvig. Men jeg føler så innerlig dypt at jeg burde gjøre det. Jeg burde ikke tåle under mitt tak en skapning som har vært i de hender.

GINA Men, herregud, fordi om gamlefar har fått den av denne her **sjofle** Pettersen, så –

nare

HJALMAR (*driver omkring*) Der er visse krav –. Hva skal

jeg kalle de krav? La mig si – ideale krav, – visse fordringer som en mann ikke kan sette til side uten at han tar skade på sin sjel.

HEDVIG (*går efter ham*) Men tenk, villanden, – den stakkers villanden!

HJALMAR (*stanser*) Du hører jo, jeg skåner den – for din skyld. **Der skal ikke krummes et hår på** –; nå, som sagt, jeg skåner den. For der er jo også større oppgaver enn som så, å ta fatt på. Men nu skulle du gå ut litt, som du pleier, Hedvig; nu er det så **passelig**¹ **skummert**² for dig.

HEDVIG Nei, jeg **bryr mig ikke** om å gå ut nu.

HJALMAR Jo, gjør det; jeg synes du **myser så med øynene**; du har ikke godt av alle disse dampene her inne. Her er **dump** luft under dette tak.

HEDVIG Ja, ja da, så løper jeg ned kjøkkentrappen og går innover en liten stund. Kåpen og hatten –? Å, det ligger inne hos mig selv. Far, – du må da endelig ikke gjøre villanden noe ondt mens jeg er ute.

HJALMAR Ikke en fjær skal der **ribbes** av dens hode. (*trykker henne til sig*) Du og jeg, Hedvig, – vi to –! Nå, gå bare, du.

(*Hedvig nikker til foreldrene og går ut gjennom kjøkkenet*)

HJALMAR (*går omkring uten å se opp*) Gina.

GINA Ja?

HJALMAR Fra imorgen av – eller, la oss si fra i overmorgen av – kunne jeg ha lyst til å **føre husholdningsboken** selv.

GINA Vil du nu føre husholdningsboken også?

HJALMAR Ja, eller **ta rede på** innkomstene i all fall.

GINA Å Gud hjelpe oss, det er nok snart **bestilt**.

HJALMAR En skulle ikke tro det; for jeg synes du får pengene til å strekke så merkverdig langt. (*stanser og ser på henne*) **Hvorledes går det til?**

GINA Det er fordi jeg og Hedvig behøver så lite.

spaar
(ze) zal geen veer gekrenkt worden

¹ voldoende; ² schemerig

heb geen zin

knijpt je ogen zo samen
muffe

geplukt worden

het huishoudboekje bijhouden

op de hoogte zijn van

gebeurd

hoe slaag je daarin

HJALMAR Er det sant at far blir så rundelig betalt for den arkskrivningen hos grosserer Werle?	ruim
GINA Jeg vet ikke om det er så rundelig. Jeg kjenner ikke prisen på slikt noe.	
HJALMAR Nå, hva får han da så omtrent? La mig høre!	
GINA Det er så forskjellig; det blir vel omtrent det han koster oss, og så en liten lommeskilling .	zakgeld
HJALMAR Det han koster oss! Og det har du ikke sagt mig før!	
GINA Nei, det kunne jeg da ikke; du var jo så glad fordi du trodde at han fikk alltingen av dig.	
HJALMAR Og så får han det fra grosserer Werle!	
GINA Å ja, grossereren har da nok å ta av , han.	heeft geld genoeg
HJALMAR La mig få lampen tent!	
GINA (<i>tenner</i>) Og så kan vi jo ikke vite om det er grossereren selv; det kan jo godt være Gråberg –	
HJALMAR Hvorfor kommer du med den utflukten om Gråberg?	
GINA Nei, jeg vet ikke; jeg tenkte bare –	
HJALMAR Hm!	
GINA Det var jo ikke mig som skaffet gamlefar det skriveriet. Det var jo Berta , den tid hun kom i huset.	<i>fru Sørby</i>
HJALMAR Jeg synes du skjelver så i stemmen.	
GINA (<i>setter skjermen på</i>) Gjør jeg?	
HJALMAR Og så ryster du på hendene. Eller er det ikke så?	
GINA (<i>fast</i>) Si det bent ut , Ekdal. Hva er det for noe han har gått og snakket om mig?	rechtuit
HJALMAR Er det sant, – <u>kan</u> det være sant, at – at der var et slags forhold mellom dig og grosserer Werle den gang du tjente der i huset?	
GINA Det er ikke sant. Ikke den gangen, ikke.	

Grossereren **la sig efter mig**; det gjorde han. Og fru
trodde der var noe i det; og så **gjorde** hun **hokuspokus**
og hurlomhei¹, og hun både slo mig og hun **dro**² mig;
det gjorde hun; – og så **gikk** jeg **av tjenesten**.

HJALMAR Men siden altså!

GINA Ja, så kom jeg jo hjem. Og mor – hun var ikke så
real som du tenkte, Ekdal; og hun gikk der og snakket
for mig både om det ene og det andre; for grossereren
var jo blitt enkemann da.

HJALMAR Nå, og så!

GINA Ja, det er vel best du får vite det. Han ga sig ikke
før han fikk sin vilje.

HJALMAR (*slår hendene sammen*) Og det er mitt barns
mor! Hvor kunne du fortie slikt noe for mig!

GINA Ja, det var galt gjort av mig; jeg skulle visst ha
sagt dig det for lenge siden.

HJALMAR Straks skulle du ha sagt mig det; – så hadde
jeg da visst hva du var for en.

GINA Men ville du da ha giftet dig med mig allikevel?

HJALMAR **Hvor kan du tenke dig det!**

GINA Nei; men derfor så turde jeg ikke si dig noe den
gangen. For jeg kom jo til å holde så svært av dig, som
du vet. Og jeg kunne da ikke gjøre mig selv rent
ulykkelig –

HJALMAR (*går om*) Og det er min Hedvigs mor! Og
så å vite at alt hva jeg her ser for mine øyne – (*sparker til*
en stol) – hele mitt hjem, – det skylder jeg en **begun-**
stiget forgjenger¹! Å, **denne forføreriske**² grosserer
Werle!

GINA Angrer du på de fjorten-femten årene som vi har
levd sammen?

HJALMAR (*stiller sig foran henne*) Si mig om ikke du hver
dag, hver time, har angret på den **vev**¹ av **fortielse**² som
du, likesom en edderkop, har spunnet mig inn i? Svar
mig på det! Har du virkelig ikke gått her og **våndet** dig i
anger og **nag**?

GINA Å, snille Ekdal, jeg har hatt så rundelig nok med

viel me lastig

¹ zette de boel op stelten; ² trok aan
nam ontslag

Gina bedoelt "eerbaar"

hoe kan je dat nu denken

loopt heen en weer

¹ eerdere minnaar; ² die vrouwenjager
van een

¹ web; ² bedrog

gekronkeld
wroeging

å tenke på huset og alt det daglige bestyret –

HJALMAR Du kaster altså aldri et **prøvende** blikk på din fortid!

onderzoekende

GINA Nei, jeg hadde, ved Gud, nesten glemt disse her gamle intrigene, du.

HJALMAR Å, denne **sløve**, følesløse ro! Den har for mig noe så **oppørørende** ved sig. Tenk, – ikke angre engang!

apathische
choquerend

GINA Men si meg nu, Ekdal, – hva hadde der blitt av dig hvis du ikke hadde fått en slik kone som jeg?

HJALMAR En slik –!

GINA Ja, for jeg har da alltid vært likesom litt mer **kontant**¹ og **suffisant**² enn du. Nå, det forstår sig, jeg er jo også de par år eldre.

¹ nuchter; ² zelfverzekerd

HJALMAR Hva der var blitt av mig!

GINA For du var da **på alskens gale veier** den tiden du traff mig først; det kan du vel ikke nekte for.

het spoor bijster

HJALMAR Så det kaller du gale veier? Å, du forstår ikke hvorledes en mann har det når han sørger og fortviler; – **navnlig**¹ en mann med mitt **ildfulle**² gemytt.

¹ vooral; ² hartstochtelijk

GINA Nei, nei; kan så være, det. Og jeg **regalerer** jo **slettes ikke på det** heller; for du ble jo så inderlig bra en mann straks du hadde fått hus og hjem. – Og nu hadde vi fått det så hyggelig og koselig hos oss; og nu skulle Hedvig og jeg også snart begynne å **koste litt på oss** både med mat og med klær.

maak daar helemaal geen punt van

wat uitgeven aan

HJALMAR I fortielsens sump, ja.

GINA Uff, den **vederstygkelige** fyren som skulle få sin passasje her i huset!

akelig

HJALMAR Også jeg syntes at hjemmet var godt å være i. Det var en **villfarelse**. Hvor henter jeg nu den **fornødne**¹ **spenstighet**² fra til å føre oppfinnelsen over i virkelighetens verden? Kanskje dør den med mig; og da er det din **fornganghet**, Gina, som har drept den.

vergissing

¹ noodzakelijke; ² veerkracht

verleden

GINA (*nær ved å gråte*) Nei, du må da ikke si noe slikt noe, Ekdal. Jeg, som alle mine dager bare ville gjøre alltingen til det beste for dig!

HJALMAR Jeg spør, – hva blir der nu av **familieforsørgerens** drøm? Når jeg lå der inne på sofaen og grublet over oppfinnelsen, da ante jeg nok at den ville **sluke** min siste livskraft. Jeg følte jo nok at den dag da jeg hadde fått patentet i mine hender, – den dag ville bli min – avskjedsdag. Og så var det min drøm at da skulle du sitte igjen som den **hedengangne**¹ oppfinners **velhavende**² enke.

van de kostwinners
verslinden

¹ overleden; ² welgestelde

GINA (*tørre tårene av*) Nei, du må ikke snakke slik, Ekdal. Vårherre la mig da aldri leve den dag da jeg skulle sitte som enke!

droogt

HJALMAR Å, **det ene som det annet**. Nu er jo alt forbi allikevel. Alt!

het maakt toch niets uit

(Gregers Werle åpner varsomt gangdøren og ser inn)

GREGERS Tør jeg komme?

HJALMAR Ja; kom.

GREGERS (*går frem med strålende, fornøyd ansikt og vil rekke dem hendene*) Nå, I kjære mennesker –! (*ser avvekslende på dem og hvisker til Hjalmar*) Altså ikke skjedd ennu?

HJALMAR (*lydelig*) Det er skjedd.

luid

GREGERS Det er?

HJALMAR Jeg har levd den bitreste stund i mitt liv.

GREGERS Men også den mest **løftede**, tenker jeg.

verhevene

HJALMAR Nå, foreløpig har vi det i all fall **fra hånden**.

achter de rug

GINA Gud **forlate** Dem, herr Werle.

vergeve

GREGERS (*i stor forundring*) Men jeg forstår ikke dette.

HJALMAR Hva forstår du ikke?

GREGERS Så stort et **oppgjør**, – et oppgjør, som en hel ny **livsførelse** skal grunnes på, – en livsførelse, et samliv, i sannhet og uten all fortielse –

afrekening
manier van leven

HJALMAR Ja, jeg vet det nok; jeg vet det så godt.

GREGERS Jeg hadde ventet så visst at når jeg kom **inn av døren**, så skulle der slå mig imøte et forklarelsens lys

binnen

både fra mann og fra hustru. Og så ser jeg ikke annet for mig enn dette **dumpe**, tunge, triste –

GINA Nå så. (*tar lampeskjermen av*)

GREGERS De vil ikke forstå mig, fru Ekdal. Nei, nei; for Dem skal der vel tid til –. Men du selv da, Hjalmar? Du må da vel ha tatt en høyere **innvielse** av det store oppgjør.

HJALMAR Ja, naturligvis har jeg det. Det vil si, – sådan på en måte.

GREGERS For der er da vel ikke noe i verden, som kan lignes med det å ha **tilgivelse**¹ for en **feilende**² og løfte henne opp til sig i kjærlighet.

HJALMAR Tror du en mann så lett **forvinner** den **beske** drikk jeg nyss har tømt?

GREGERS Nei, en alminnelig mann; det kan så være. Men en mann som du –!

HJALMAR Ja, herregud, jeg vet det nok. Men du må ikke **jage på** mig, Gregers. Der skal tid til, ser du.

GREGERS Du har meget av villanden i dig, Hjalmar.

(*Relling er kommet inn gjennom gangdøren*)

RELLING Se så; er nu den villanden **på ferde** igjen?

HJALMAR Grosserer Werles vingeskutte **jaktbytte**, ja.

RELLING Grosserer Werles –? Er det ham I snakker om?

HJALMAR Om ham og – oss andre.

RELLING (*halvhøyt til Gregers*) Gi fanden hadde Dem!

HJALMAR Hva er det du sier?

RELLING Jeg **ytrer**¹ et **inderlig**² ønske om at kvak-salveren **ville forføye sig på hjemvejen**. Blir han her, så er han **mann for**¹ å **forkludre**² jer begge to.

GREGERS De to forkludres ikke, herr Relling. Om Hjalmar vil jeg nu ikke tale. Ham kjenner vi. Men også hun har **visselig** på bunnen av sitt vesen noe troverdig, noe **vederheftig** –

doffe

Gina interpreteert Gregers' opmerking letterlijk

inzicht (*letterlijk: "innwijding"*)

¹ vergiffenis; ² wie fouten gemaakt heeft

zich ... herstelt van bittere

opjagen

het gespreksonderwerp

jachtbuit

dat de duivel u hale

¹ spreek ... uit; ² oprechte naar huis zou gaan
¹ in staat om; ² verknoeien

ongetwijfeld betrouwbaars

GINA (*gråteferdig*) Så skulle De bare latt mig **gå for den jeg var da**.

ongemoeid

RELLING (*til Gregers*) Er det **nesevist** å spørre om hva det er De egentlig vil her i huset?

brutaa

GREGERS Jeg vil **grundlegge** et sant ekteskap.

de basis leggen voor

RELLING Så De synes ikke Ekdals ekteskap er godt nok som det er?

GREGERS Det er visst et like så godt ekteskap som så mange andre, dessverre. Men et sant ekteskap er det ennu ikke blitt.

HJALMAR Du har aldri hatt øye for det ideale krav, du Relling.

RELLING **Sludder**¹, gutten min! – Med **forlov**², herr Werle; hvor mange – bare så **på en slump** – hvor mange sanne ekteskap har De sett i Deres liv?

¹ flauwekul; ² als ik zo vrij mag zijn
ongeveer

GREGERS Jeg tror knapt jeg har sett et eneste et.

RELLING Ikke jeg heller.

GREGERS Men jeg har sett så utallige ekteskap **av den motsatte slags**. Og jeg har hatt anledning til **på nært hold**¹ å se hva et slikt ekteskap kan **bryte ned**² i et menneskepar.

van de andere soort
¹ van nabij; ² vernietigen

HJALMAR En manns hele moralske **grunnlag** kan **svikte** under hans føtter; det er det forferdelige.

fundament
bezwijken

RELLING Ja, jeg har jo aldri sådan egentlig vært gift; så jeg tør ikke **dømme** om de ting. Men det vet jeg da at til et ekteskap hører barnet også. Og barnet skal I la være i fred.

een oordeel vellen

HJALMAR Å, – Hedvig! Min stakkars Hedvig!

RELLING Ja, Hedvig får I **værsgo**¹ se å holde utenfor. I to er voksne mennesker; I får i Guds navn **kludre** og **klusse** med jeres forhold hvis I har lyst til det. Men Hedvig skal I fare **varsomt** med, sier jeg; ellers kan I komme til å gjøre en ulykke på henne.

in elk geval
knoeien
prutsen
voorzichtig

HJALMAR En ulykke!

RELLING Ja, eller hun kan komme til å gjøre en ulykke

<p>på sig selv – og kanskje på andre med.</p>	<p>ook</p>
<p>GINA Men hvor kan De da vite slikt, Relling?</p>	
<p>HJALMAR Der er da vel aldri noe nær fare for øynene?</p>	<p>onmiddellijk</p>
<p>RELLING Dette her har ikke noe med øynene å skaffe. Men Hedvig er i en vanskelig alder. Hun kan finne på alt det som galt er.</p>	<p>maken</p>
<p>GINA Ja tenk, – det gjør hun også! Hun er begynt å husere så stygt med varmen ute i kjøkkenet. Det kaller hun å leke ildebrann. Jeg er mangen gang redd hun skal sette fyr på huset.</p>	<p>onheil aanrichten "vuurtje spelen"</p>
<p>RELLING Ser De bare; jeg visste det nok.</p>	
<p>GREGERS (<i>til Relling</i>) Men hvorledes forklarer De sådant noe?</p>	
<p>RELLING (<i>mutt'</i>) Hun er i stemmeskiftningen², far³.</p>	<p>¹ knorrig; ² heeft last van stemmingswisselingen; ³ "m'n beste man"</p>
<p>HJALMAR Så lenge barnet har <u>mig</u> –! Så lenge <u>mitt hode er oven mulde</u> –!</p> <p>(<i>det banker på døren</i>)</p>	<p>ik er niet helemaal onderdoor ga</p>
<p>GINA Hysj, Ekdal; der er folk på gangen. (<i>roper</i>) Vær så god!</p> <p>(<i>Fru Sørby, i yttertøy, kommer inn</i>)</p>	<p>kom binnen</p>
<p>FRU SØRBY God aften!</p>	
<p>GINA (<i>går imot henne</i>) Nei, er det dig, Berta!</p>	
<p>FRU SØRBY Ja så menn er det mig. Men jeg kommer kanskje til uleilighet?</p>	<p>op een slecht moment</p>
<p>HJALMAR Nei bevares¹; et sendebud² fra <u>det</u> hus –</p>	<p>¹ helemaal niet; ² "gezant"</p>
<p>FRU SØRBY (<i>til Gina</i>) Oppriktig talt hadde jeg håpet jeg ikke skulle treffe dine mannfolk hjemme på denne tid; og så løp jeg oppom for å snakke litt med dig og si dig farvel.</p>	<p>liep ... even binnen afscheid ... nemen</p>
<p>GINA Så? Reiser du da?</p>	
<p>FRU SØRBY Ja, imorgen tidlig; – opp til Høydal. Grossereren er reist i eftermiddag. (<i>henkastende til Gregers</i>) Kan hilse så meget fra ham.</p>	<p>zich wendend tot hij vroeg me u hartelijk de groeten te</p>

GINA Nei tenk –!

HJALMAR Så grosserer Werle er reist? Og nu reiser De efter ham?

FRU SØRBY Ja, hva sier De til det, Ekdal?

HJALMAR Vokt Dem, sier jeg.

GREGERS Jeg skal forklare dig det. Min far gifter sig med fru Sørby.

HJALMAR Gifter han sig med henne!

GINA Å nei, Berta; ble det da endelig!

RELLING (*dirrer litt i stemmen*) Dette her er da vel aldri sant?

FRU SØRBY Jo, snille Relling, det er riktignok sant.

RELLING Vil De gifte Dem nu igjen?

FRU SØRBY Ja, det blir nok til det. Werle har **løst kongebrev**¹, og så **turer** vi **brylluppet**² i all stillhet oppe på verket.

GREGERS Så får jeg vel ønske Dem til lykke da som en god **stesønn**.

FRU SØRBY Takk skal De ha hvis De mener noe med det. Og jeg håper da det at det skal bli til lykke både for Werle og for mig.

RELLING Det kan De **trøstig** håpe. Grosserer Werle drikker sig aldri full, – så vidt jeg vet da; og han bruker visst ikke å **skamslå**¹ sine koner heller, slik som **salig**² **hestedoktoren** gjorde.

FRU SØRBY Å, la nu Sørby ligge der han ligger. Han hadde så menn sine gode sider, han også.

RELLING Grosserer Werle har vel de sider som bedre er, kan jeg tro.

FRU SØRBY Han har i all fall ikke **sløst bort** det beste i sig. Den mann som det gjør, han **får ta følgene**.

RELLING Ikveld går jeg ut med Molvik.

doen
stel je voor

pas op

drukt geen verontwaardiging uit

¹ eig. toestemming gekregen om een burgerlijk huwelijk aan te gaan; ² de bruiloft houden

stiefzoon

vol vertrouwen

¹ kreupel slaan; ² wijlen de veearts (*fru Sørby's eerste echtgenoot*)

verspild
moet de gevolgen dragen

FRU SØRBY Det skulle De ikke, Relling. Gjør ikke det; – for min skyld.	voor mij
RELLING Der er ikke annet for. (<i>til Hjalmar</i>) Vil du være med, så kom.	er zit niks anders op
GINA Nei takk. Ekdal går ikke med på <u>den</u> slags apartementer.	"excursen"
HJALMAR (<i>arrig¹, halvboyt</i>) Å, så ti ² da!	¹ geërgerd; ² zwijg
RELLING Farvel, fru – Werle. (<i>går ut gjennom gangdøren</i>)	
GREGERS (<i>til fru Sørby</i>) Det later til at De og doktor Relling kjenner hinannen temmelig nøye.	het heeft er alle schijn van dat
FRU SØRBY Ja, vi har kjent hinannen i mange år. Det kunne så menn engang ha blitt til noe av hvert imellem oss to .	iets tussen ons geworden zijn
GREGERS Det var saktens godt for Dem at det ikke ble.	ongetwijfeld
FRU SØRBY Ja, det må De nok si. Men jeg har alltid tatt mig i vare¹ for å gå efter innskytelser² . En kvinne kan da ikke kaste sig rent vekk heller.	¹ op mijn hoede geweest; ² zich laten leiden door ingevingen
GREGERS Er De slett ikke det minste redd for at jeg skal la min far få et nyss om dette gamle bekjentskap?	iets vertellen
FRU SØRBY De kan da vel tenke at jeg har sagt ham det selv.	
GREGERS Så?	
FRU SØRBY Deres far vet hver eneste smule som folk med noen sannhet kunne falle på å si om mig. Alt slikt har jeg sagt ham; det var det første jeg gjorde da han lot sig merke¹ med at han hadde hensikter² .	kleinigheidje met enige grond van waarheid ¹ te kennen gaf; ² bedoelingen
GREGERS Da er De mer enn alminnelig åpenhjertig, synes jeg.	
FRU SØRBY Åpenhjertig har jeg alltid vært. Det kommer vi fruentimmer lengst med.	vrouwen
HJALMAR Hva sier du til det, Gina.	
GINA Å, vi fruentimmer er nu så forskjellige, vi. Noen har det på én vis og andre på en annen.	

FRU SØRBY Ja, Gina, jeg tror nu det er klokest å **innrette sig** på den vis som **jeg** har gjort. Og Werle har heller **ikke lagt dølgsmål på noe** for sitt **vedkommende**. Se, det er **det** som nærmest har knyttet oss sammen. Nu kan han sitte og snakke med mig så åpent som et barn. Det har han aldri hatt leilighet til før. Han, den sunne livskraftige mann, fikk hele sin ungdom og alle sine beste år igjennom ikke høre annet enn **straffeprekener**. Og mangen gang dreide de prekener sig om de mest innbildte **forgåelser**, – efter hva **jeg** har latt mig si.

GINA Ja, det er riktignok så sant som det er sagt.

GREGERS Hvis fruene vil inn på **de enemerker**, så er det best jeg går.

FRU SØRBY De kan gjerne bli **for den saks skyld**. Jeg skal ikke si et ord mer. Men jeg ville De skulle **ha rede på**¹ at jeg ikke har **fart med**² fortelser eller noen slags **underfundighet**³. Det kan kanskje synes at **det** er en svært stor lykke jeg gjør; og det er det jo også på en måte. Men jeg mener allikevel at jeg ikke tar imot mer enn jeg gir. Jeg skal visst aldri svikte ham. Og **tjene** og **nytte** ham som ingen annen, det kan jeg nu, da han snart blir hjelpeløs.

HJALMAR Blir han hjelpeløs?

GREGERS (*til fru Sørby*) Ja, ja, tal nu ikke om det her.

FRU SØRBY Det nytter ikke å skjule det lenger, så gjerne han enn vil. Han blir blind.

HJALMAR (*stusser*) Blir han blind? Det var da **besynderlig**. Blir han blind, han også?

GINA Det blir jo så mange.

FRU SØRBY Og en kan vel tenke sig hva **det** vil si for en forretningsmann. Nå, jeg skal prøve på å bruke mine øyne for ham så godt jeg kan. Men nu tør jeg ikke bli lenger; jeg er så **oppkavet** i denne tid. – Ja, det var **det** jeg skulle si Dem, Ekdal, at hvis der var noe som Werle kunne tjene Dem med, så skulle De bare henvende Dem til **Gråberg**.

GREGERS Det tilbud vil Hjalmar Ekdal visst betakke sig for.

FRU SØRBY Ja så; jeg synes da ikke at han **før i tiden** –

de zaken aan te pakken
niets verborgen gehouden
wat hem betreft

strafpreken
delicten

dat domein (→ onderwerp)

wat dat betreft

¹ weten; ² me beziggehouden heb
met; ³ list; ⁴ d.w.z. *haar humelijk met
Werle*

zorgen voor
van dienst zijn

schrikt
merkwaardig

opgejaagd

Werles boekhouder

vroeger

GINA Jo, Berta, nu behøver ikke Ekdal å ta noen ting fra grosserer Werle.

HJALMAR (*langsomt og med vekt*) Vil De hilse Deres **tilkommende** mann fra mig og si at jeg i den nærmeste fremtid akter å gå til bokholder Gråberg –

GREGERS Hva! Kan du ville det?

HJALMAR – gå til bokholder Gråberg, sier jeg, og forlange en **konto** over det beløp jeg skylder hans **prinsipal**¹. Jeg vil betale denne **æresgjeld**² –; ha-ha-ha, det skal kalles en æresgjeld! Men nok om det. Jeg vil betale alt, med fem prosent renter.

GINA Men, snille Ekdal, det har vi, ved Gud, ikke penger til.

HJALMAR Vil De si Deres forlovede at jeg arbeider **ufortrødent** på min oppfinnelse. Vil De si ham at det som holder mine **åndskrefter**¹ **oppe**² under denne anstrengende **beskjeftigelse**, det er ønsket om å bli en pinlig **gjeldsbyrde** kvitt. Derfor gjør jeg oppfinnelsen. Hele **utbyttet** skal anvendes til å frigjøre mig for Deres **vordende**¹ ektefelles pekuniære **utlegg**².

FRU SØRBY Her er nok skjedd et eller annet her i huset.

HJALMAR Ja, det er det.

FRU SØRBY Nå, så farvel da. Jeg hadde ennu hatt litt å snakke med dig om, Gina; men det **får være til en annen gang**. Farvel.

(*Hjalmar og Gregers hilser stumt; Gina følger fru Sorby til døren*)

HJALMAR Ikke ut over **terskelen**, Gina!

(*Fru Sorby går; Gina lukker efter henne*)

HJALMAR Se så, Gregers; nu har jeg da denne trykkende **gjeldspost**¹ **fra hånden**².

GREGERS Snart i all fall.

HJALMAR Jeg tror min holdning må kalles korrekt.

GREGERS Du er den mann jeg alltid har holdt dig for.

nadruk
aanstaande

afschrift
¹ werkgever; ² ereschuld (*een schuld die niet gerechtelijk invorderbaar is*)

onverdroten
¹ geestelijke krachten; ² overeind
activiteit
schuldenlast
opbrengst
¹ aanstaande; ² uitgaven (*Hjalmar verwijst naar de uitgave die Werle gedaan heeft om hem als fotograaf te installeren*)

zal voor een andere keer moeten zijn

zonder iets te zeggen

de drempel

¹ schuldenlast; ² kwijt

HJALMAR I visse tilfeller er det umulig å **sette sig ut over** de ideale krav. Som familieforsørger må jeg jo vri og **vånde** mig under det. For du kan tro det er sannelig ikke spøk for en ubemidlet mann å skulle **innfri** en mangeårig gjeldsfordring som der, så å si, hadde lagt sig **glemselens** støv over. Men det får være det samme; mennesket i mig krever også sin rett.

negeren
kronkelen
nakomen

van de vergetelheid

GREGERS (*legger hånden på hans skulder*) Kjære Hjalmar, – var det så ikke godt at jeg kom?

HJALMAR Jo.

GREGERS At du fikk full klarhet over alle forhold, – var ikke det godt?

HJALMAR (*litt utålmodig*) Jo visst var det godt. Men der er én ting, som **opprører** min rettferdighetsfølelse.

in opstand brengt

GREGERS Og hva er det for noe?

HJALMAR Det er dette her, at –, ja, jeg vet ikke, om jeg tør **ytre**¹ mig så **uforbeholdent**² om din far.

¹ uitspreken; ² openhartig

GREGERS **Ta ikke noe som helst hensyn til mig.**

hou maar geen rekening met mij

HJALMAR Nå vel. Jo, ser du, jeg synes det er noe så opprørende å tenke sig til at nu blir det jo ikke mig, men ham som realiserer det sanne ekteskap.

GREGERS Nei men hvor kan du da si slikt!

HJALMAR Jo visst blir det så. Din far og fru Sørby inngår jo nu en **ektepakt** som er bygget på full **fortrolighet**¹, bygget på hel og **ubetinget**² åpenhjertighet fra begge sider; de **stikker ingen ting under stol** for hinannen; der er ingen fortielse bak ved forholdet; der er **forkynt**, om jeg så må uttrykke mig, **en gjensidig syndenes forlatelse imellem dem.**

echtverbintenis

¹ vertrouwen; ² onvoorwaardelijke

houden niets verborgen

ze hebben elkaar elkaars zonden vergeven

GREGERS Nå ja, hva så?

HJALMAR Ja, men så er det der jo alt sammen. Det var jo alt dette her vanskelige, som du selv sa, hørte til, for å grunne det sande ekteskap.

GREGERS Men det er jo på en ganske annen måte, Hjalmar. Du vil da vel ikke sammenligne hverken dig eller henne med disse to –? Nå, du forstår mig nok.

<p>HJALMAR Men jeg kan dog ikke komme fra at der i alt dette er noe som sårer og krenker min rettsbevissthet. Det ser jo akkurat ut som om der slett ingen rettferdig verdensstyrelse¹ var til².</p>	<p>rechtsgevoel</p> <p>¹ wereldbestel; ² bestaat</p>
<p>GINA Uff nei, Ekdal, slikt må du da, ved Gud, ikke si.</p>	
<p>GREGERS Hm; la oss ikke komme inn på de spørsmål.</p>	
<p>HJALMAR Men på den annen side er det jo rigtignok som om jeg øyner skjebnens regulerende finger allikevel. Han blir jo blind.</p>	<p>bespeur</p>
<p>GINA Å, det er kanskje ikke så sikkert.</p>	
<p>HJALMAR Det er utvilsomt. Vi bør ikke tvile på det i all fall; for just i dette faktum ligger den rettferdige gjengjeldelse. Han har i sin tid forblindet en troskyldig¹ medskapning².</p>	<p>daar bestaat geen twijfel over</p> <p>vergelding</p> <p>¹ argeloze; ² medemens</p>
<p>GREGERS Dessverre han har forblindet mange.</p>	
<p>HJALMAR Og nu kommer den ubønnhørlige, den gåtefulle, og krever grossererens egne øyne.</p>	<p>onverbiddelijke</p>
<p>GINA Nei, at du tør si slikt stygt noe! Jeg blir rent redd.</p>	
<p>HJALMAR Det er tjenlig å fordype sig i tilværelsens nattsider en gang imellem.</p>	<p>nuttig</p> <p>schaduwzijden</p>
<p><i>(Hedvig, i hatt og kåpe, kommer glad og forpustet inn gjennom gangdøren)</i></p>	<p>buiten adem</p>
<p>GINA Er du alt der igjen?</p>	
<p>HEDVIG Ja, jeg ville ikke gå lenger. Og det var godt; for nu møtte jeg noen i porten.</p>	
<p>HJALMAR Det var vel denne fru Sørby.</p>	
<p>HEDVIG Ja.</p>	
<p>HJALMAR <i>(går opp og ned)</i> Jeg vil håpe du skal ha sett henne for siste gang.</p>	
<p><i>(Tausbet. Hedvig ser forknytt¹ snart på den ene snart² på den annen som for å utforske stemningen)</i></p>	<p>¹ angstig; ² nu ... dan weer inschatten</p>
<p>HEDVIG <i>(nærmer sig innsmigrende)</i> Far.</p>	<p>vleierend</p>
<p>HJALMAR Nå, – hva er det, Hedvig?</p>	

HEDVIG Fru Sørby hadde noe med til mig.

HJALMAR (*stanser*) Til dig?

HEDVIG Ja. Det er noe som skal være til imorgen.

Gina Berta har alltid hatt en liten ting til dig på den dagen.

HJALMAR Hva er det for noe?

HEDVIG Nei, det kan du ikke få vite nu; for mor skal gi mig det på sengen imorgen tidlig.

HJALMAR Å, alt dette **maskepi** som jeg skal holdes utenfor!

geheimdoenerij

HEDVIG (*skynder sig*) Nei, du kan gjerne få se det. Det er et stort brev. (*tar brevet opp av kåpelommen*)

HJALMAR Et brev også?

HEDVIG Ja, det er **bare** brevet. Det annet kommer vel siden. Men tenk, – et brev! Jeg har aldri fått noe brev før. Og så står der "frøken" utenpå det. (*leser*) "Frøken Hedvig Ekdal". Tenk, – det er mig.

alleen maar

HJALMAR La mig se det brev.

HEDVIG (*rekker ham det*) Der kan du se.

HJALMAR Det er grosserer Werles hånd.

GINA Er du viss på det, Ekdal?

HJALMAR Se selv.

GINA Å, tror du jeg **skjønner mig på slikt**?

van zoiets verstand heb

HJALMAR Hedvig, må jeg åpne brevet – og lese det?

HEDVIG Ja, det må du gjerne, hvis du vil.

GINA Nei, ikke ikveld, Ekdal; det skal jo være til imorgen.

HEDVIG (*sakte*) Å, kan du ikke la ham lese det! Det er visst noe godt; og så blir far glad; og så blir her **fornøydlig** igjen.

gezellig

HJALMAR Jeg må altså åpne det?

HEDVIG Ja, vær så snill, far. Det skal bli morsomt å få vite hva det er.

HJALMAR Godt. (*åpner brevet, tar et papir ut, leser det igjennom og synes forvirret*) Hva er da dette her –?

GINA Hva står der for noe da?

HEDVIG Å ja, far, – si det!

HJALMAR Vær stille. (*leser det en gang til igjennom; er blitt blek, men sier behersket:*) Det er et **gavebrev**, Hedvig.

schenkingsakte

HEDVIG Nei, tenk! Hva får jeg da?

HJALMAR Les selv.

HEDVIG (*går hen og leser en stund ved lampen*)

HJALMAR (*halvhøyt, knytter hendene*) Øynene! Øynene, – og så det brevet!

balt

HEDVIG (*avbryter lesningen*) Ja, men jeg synes det er bestefar som skal ha det.

HJALMAR (*tar brevet fra henne*) Du Gina, – kan du forstå dette her?

GINA Jeg vet jo ingen verdens ting; bare si det.

HJALMAR Grosserer Werle skriver til Hedvig at hennes gamle bestefar ikke mer behøver å **bemøye sig** med den **arkskriften**¹, men at han herefter kan **heve**² hundrede kroner månedlig på kontoret –

zich uit te sloven
¹kopiëren; ²ontvangen

GREGERS Aha!

HEDVIG Hundrede kroner, mor! Det leste jeg.

GINA Det blir jo godt for bestefar.

HJALMAR – hundrede kroner, så lenge han har det nødig, – det vil naturligvis si, så lenge til han har lukket sine øyne.

GINA Nå, så **er** da han **forsørget**, stakkers.

heeft een inkomen

HJALMAR Men **så** kommer det. Det leste du nok ikke, Hedvig. **Bakefter** skal denne gave gå over på dig.

daarna

HEDVIG På mig! Alt sammen?

HJALMAR Du er **sikret** det samme beløp for hele ditt liv, skriver han. Hører du det, Gina?

GINA Ja, jeg hører det nok.

HEDVIG Tenk – alle de penge jeg får! (*rusker i ham*) Far, far, er du da ikke glad –?

HJALMAR (*unnviker henne*) Glad! (*går om på gulvet*) Å, hvilke **fjernsyn**¹, – hvilke perspektiver der **ruller opp**² for mig! Hedvig er det; hun er det han betenker så rikelig!

GINA Ja, for det er jo Hedvig som har **jebursdag** –

HEDVIG Og du får det jo allikevel, far! Du kan da vel tenke at jeg vil gi alle pengene til dig og mor.

HJALMAR Til mor, ja! Der har vi det.

GREGERS Hjalmar, dette her er en **snare** som legges for dig.

HJALMAR Tror du det skulle være en snare nu igjen?

GREGERS Da han var her imorges, sa han: Hjalmar Ekdal er ikke den mann som du innbilder dig.

HJALMAR Ikke den mann –!

GREGERS Du skal få se det, sa han.

HJALMAR Du skulle få se at jeg lot mig **avspise** med penge –!

HEDVIG Men, mor, hva er det da for noe?

GINA Gå ut og ta av dig tøyet.

(*Hedvig går **gråteferdig** ut gjennom kjøkkendøren*)

GREGERS Ja, Hjalmar, – nu vil det vise sig hvem der har rett, han eller jeg.

HJALMAR (*river langsomt papiret **tvers over**, legger begge stykkene på bordet og sier*) Her er mitt svar.

GREGERS Det ventet jeg.

verzekerd van

¹ vergezichten (→vooruitzichten)

² ontrollen

verjaardag (*normaal: geboortedag; hier fonetisch geschreven*)

valstrik

afschepen

op het punt om in tranen uit te barsten

in tweeën

HJALMAR (*går hen til Gina, som står ved ovnen, og sier dempet*) Og nu ingen fortielse mer. Hvis forholdet mellom dig og ham ble helt forbi, da du – kom til å holde av mig, som du kaller det, – hvorfor **satte** han **oss** da **i stand** til å gifte oss?

maakte ... het ons mogelijk

GINA Han tenkte vel han skulle **få sin gang** her i huset.

binnen en buiten kunnen lopen

HJALMAR Bare det? Var han ikke redd for en viss mulighet?

GINA Jeg skjønner ikke hva du mener.

HJALMAR Jeg vil vite om – ditt barn har rett til å leve under mitt tak.

GINA (*retter sig i været; øynene lyner*) Og det spør du om!

HJALMAR Du skal svare mig på dette ene: Hører Hedvig mig til – eller –? Nå!

GINA (*ser på ham med kold tross*) Jeg vet ikke.

weerspannigheid

HJALMAR (*dirrer lett*) Du vet det ikke!

beeft

GINA Hvor kan jeg vite det? **En slik en som jeg er** –

eentje van mijn soort

HJALMAR (*stille, vender sig fra henne*) Så har jeg ikke mer å gjøre her i huset.

GREGERS **Betenk dig på dette**, Hjalmar!

denk daarover na

HJALMAR (*tar sin ytterfrakke på*) Her er ingen ting å betenke for en mann, som jeg.

GREGERS Jo, her er så **usigelig** meget å betenke. Sammen må I tre være hvis du skal vinne frem til den store **tilgivelsens offerstemning**.

onnoemelijk

het offer van de vergeving

HJALMAR Dit vil jeg ikke. Aldri, aldri! Min hatt! (*tar hatten*) Hjemmet er **styrtet i grus** omkring mig. (*brister i gråt*) Gregers, jeg har ikke noe barn!

ingestort

HEDVIG (*som har åpnet kjøkkendøren*) Hva er det du sier! (*hen til ham*) Far, far!

GINA Se så!

kijk nu

HJALMAR Kom ikke nær mig, Hedvig! Gå langt bort.

Jeg tåler ikke å se dig. Å, de øynene –! Farvel. (*vil imot døren*)

HEDVIG (*henger sig fast i ham og skriker høyt*) Nei da! Nei da! Gå ikke ifra mig!

GINA (*roper*) Se på barnet, Ekdal! Se på barnet!

HJALMAR Jeg vil ikke! Jeg kan ikke! Jeg må ut; – vekk fra alt dette! (*Han river sig løs fra Hedvig og går ut gjennom gangdøren*)

HEDVIG (*med fortvilte øyne*) Han går fra oss, mor! Han går fra oss! Han kommer aldri mer igjen!

GINA Bare ikke gråt, Hedvig. Far kommer nok igjen.

HEDVIG (*kastet sig **hulkende** ned i sofaen*) Nei, nei, han kommer aldri hjem til oss mer.

snikkend

GREGERS Tror De jeg ville alt til det beste, fru Ekdal?

GINA Ja, jeg tror det nesten; men Gud forlate Dem allikevel.

HEDVIG (*ligger i sofaen*) Å, jeg synes jeg må dø av dette her! Hva har jeg da gjort ham? Mor, du må få ham hjem igjen!

GINA Ja, ja, ja; vær bare rolig, så skal jeg gå ut og se etter ham. (*tar yttertøyet på*) Kanskje han er **gått innom til** Relling. Men så skal du ikke ligge der og **tute**. Lover du mig det?

langsgelopen bij
huilen

HEDVIG (*gråter krampaktig*) Ja, jeg skal la det være; når bare far kommer igjen.

GREGERS (*til Gina, som vil gå*) Var det ikke bedre allikevel at De først lot ham kjempe sin smertens kamp til ende?

GINA Å, det får han gjøre bakefter. Først og fremst må vi få **stagget** barnet. (*ut gjennom gangdøren*)

sussen

HEDVIG (*setter sig **oppreist** og tørrer tårene av*) Nu skal De si mig hva det er for noe. Hvorfor vil ikke far vite av mig mer?

rechtop

GREGERS De skal ikke spørre om det før De er blitt stor og voksen.

HEDVIG (*bikster*) Men jeg kan da ikke gå og være så **gresselig** bedrøvet like til jeg blir stor og voksen. – Jeg skjønner nok hva det er. – Kanskje jeg ikke er fars riktige barn.

snikt
ontzettend

GREGERS (*uroilig*) **Hvorledes skulle det gå til?**

wat moet dat nu betekenen

HEDVIG Mor kan jo ha funnet mig. Og nu har kanskje far fått vite det; for slikt har jeg lest om.

GREGERS Nå, men om så var –

HEDVIG Ja, jeg synes han kunne holde like meget av mig for det. Ja nesten mer. Villanden har vi jo også **fått sendendes til foræring**, og allikevel holder jeg så svært av den.

cadeau gekregen

GREGERS (*avledende*) Ja villanden, det er sant! La oss snakke litt om villanden, Hedvig.

HEDVIG Den stakkers villanden. Den tåler han heller ikke å se for sine øyne mer. Tenk, han har fått lyst til å vri halsen om på den!

GREGERS Å, det gjør han da visst ikke.

HEDVIG Nei, men han sa det. Og det synes jeg var så fælt sagt av far; for jeg **leser bønn** for villanden hver aften og ber at den **må bli bevart for døden** og alt det som ondt er.

bidt
gespaard mag blijven voor

GREGERS (*ser på henne*) Pleier De **lese aftenbønn**?

een avondgebed bidden

HEDVIG Jaha.

GREGERS Hvem har **vennet** Dem **til** det?

geleerd

HEDVIG Jeg selv; for det var en gang far var så syk og hadde **igler** på halsen; og så sa han at han **satt med døden i hendene**.

bloedzuigers
de dood nabij was

GREGERS Nå ja?

HEDVIG Så holdt jeg bønn for ham da jeg hadde lagt mig. Og siden **er jeg blitt ved med det**.

ben ik het blijven doen

GREGERS Og nu ber De for villanden også?

HEDVIG Jeg syntes det var best å ta villanden med; for hun var så sykelig **i førstningen**.

in het begin

GREGERS Leser De kanskje morgenbønn også?

HEDVIG Nei, det gjør jeg da riktignok ikke.

GREGERS Hvorfor ikke likeså godt morgenbønn?

HEDVIG Om morgenen er det jo lyst; og da er der jo ikke noe videre å være redd for.

GREGERS Og den villanden som De holder så inderlig av, den ville Deres far vri halsen om på.

HEDVIG Nei, han sa det var best for ham om han gjorde det; men han ville spare den for min skyld; og det var da snilt av far.

Gregers (*litt nærmere*) Men om nu De frivillig ofret villanden for **hans** skyld?

d.w.z. Ekdals

HEDVIG (*reiser sig*) Villanden!

GREGERS Om De nu for ham **offervillig** ga hen det beste De eier og vet i verden?

zelfopofferend

HEDVIG Tror De det ville hjelpe?

GREGERS Prøv det, Hedvig.

HEDVIG (*sakte, med lysende øyne*) Ja, jeg vil prøve det.

GREGERS Og har De den riktige **sinnstyrke**, tror De?

wilskraft

HEDVIG Jeg vil be bestefar skyte villanden for mig.

GREGERS Ja, gjør så. Men ikke et ord til Deres mor om noe slikt!

HEDVIG Hvorfor ikke det?

GREGERS Hun forstår oss ikke.

HEDVIG Villanden? Jeg vil prøve det imorgen tidlig?

(*Gina kommer inn gjennom gangdøren*)

HEDVIG (*imot henne*) Traff du ham, mor?

GINA Nei; men jeg hørte han hadde vært innom og fått Relling med sig.

GREGERS Er De viss på det?

GINA Ja, portkone sa det. Molvik var også gått med, sa hun.

GREGERS Og det nu, da hans sinn trenger så hårdt til å kjempe i ensomhet –!

GINA (*tar tøyet av*) Ja, mannfolk er **mangfoldige**, de. Gud vet hvor Relling har trukket ham hen! Jeg **fløy** over til madam Eriksen; men **der** var de ikke.

complex
haastte me

HEDVIG (*kjemper med gråten*) Å, hvis han nu aldri kom hjem igjen mer!

GREGERS Han **kommer** hjem igjen. Jeg skal **bære bud** til ham imorgen; og da skal De få se **hvorledes** han kommer. Sov så **trøstig** på **det**, Hedvig. God natt. (*han går ut gjennom gangdøren*)

de boodschap overbengen
onbekommerd

HEDVIG (*keaster sig bulkende om Ginas bals*) Mor, mor!

GINA (*klapper henne på ryggen og sukker*) Akk ja; Relling hadde rett, han. Så går det når der kommer galne folk og presenterer den **intrikate** fordringen.

streelt
ingewikkelde

FEMTE AKT

(*Hjalmar Ekdals atelier. Et koldt grått morgenlys faller inn; der ligger våt sne på de store ruter i takvinduet*)

(*Gina, med **smekkeforkle**¹ på, kommer med en **støvekos**² og en **tørreklut** fra kjøkkenet og går hen imot dagligstuedøren. I det samme kommer Hedvig hurtig inn fra gangen*)

¹ huishoudschort; ² borstel
stofdoek

GINA (*stanser*) Nå?

HEDVIG Jo, mor, jeg tror nesten han er nede hos Relling –

GINA Ser du bare!

zie je wel

HEDVIG – for portkone sa hun hørte at Relling hadde to **stykker** med sig da han kom hjem i natt.

man

GINA Det var nok det jeg tenkte.

HEDVIG Men det nytter jo ikke noe når han ikke vil komme opp til oss.

GINA I det minste så vil jeg da ned og snakke med ham.

(Gamle Ekdal, i slåbrok og tøfler og med tent pipe, kommer frem i døren til sitt værelse)

EKDAL Du Hjalmar –. Er ikke Hjalmar hjemme?

GINA Nei, han er nok gått ut.

EKDAL Så tidlig? Og i slikt et **forrykende snekav**? Ja, ja; vær så god; jeg kan gå morgenturen alene, jeg. *(Han skyter loftsdøren til side; Hedvig hjelper ham; han går derinn; hun lukker efter ham)*

HEDVIG *(halvhøyt)* Tenk, mor, når stakkars bestefar får høre at far vil reise ifra oss.

GINA Å **prat**; bestefar må ikke få høre noe om det. Det var en **Guds lykke** at han ikke var hjemme igår under all den **hurlomheien**.

HEDVIG Ja men –

(Gregers kommer inn gjennom gangdøren)

GREGERS Nå? Har De **så fått spurlag på ham**?

GINA Han skal nok være nede hos Relling, sier de.

GREGERS Hos Relling! Har han virkelig vært ute med de mennesker?

GINA Han har nok det.

GREGERS Ja men han som trengte så inderlig til ensomhet og til å **samle sig** i alvor –!

GINA Ja, De må så si.

(Relling kommer inn fra gangen)

HEDVIG *(imot ham)* Er far hos Dem?

GINA *(samtidig)* Er han der?

RELLING Ja visst er han så.

HEDVIG Og De som ikke sier oss till!

RELLING Ja, jeg er et **bæ-æst**. Men først så hadde jeg det andre bæ-æstet å **holde styr på**; ja, han, den demoniske, naturligvis; og siden så sovnet jeg inn så

kamerjas

hevige sneeuwval

schuift

nonsens
geschenk van de hemel
kabaal

nieuws over hem

zijn gedachten verzamelen

beest
in bedwang te houden

tungt at –.

GINA Hva sier Ekdal idag?

RELLING Han sier **ingen verdens ting**.

HEDVIG Snakker han slett ikke?

RELLING **Ikke et levendes ord**.

GREGERS Nei, nei; det kan jeg så godt forstå.

GINA Men hva **tar** han **sig** da **til**?

RELLING Han ligger på sofaen og snorker.

GINA Så? Ja, Ekdal er svær til å snorker.

HEDVIG Sover han? Kan han sove?

Relling Ja, det later s'gu' til det.

GREGERS Begripelig; efter den sjelestrid som har opprevet ham –

GINA Og så han, som aldri er vant til å **sverme utendørs om nettene**.

HEDVIG Det er kanskje bra, det at han får sove, mor.

GINA Det tenker jeg også. Men så er det ikke verdt vi **muntre** ham for tidlig da. Takk skal De ha, Relling. Nu må jeg først få gjort huset litt renslig og pent, og så –. Kom og hjelp meg, Hedvig. (*Gina og Hedvig går inn i dagligstuen*)

GREGERS (*vender sig til Relling*) Kan De forklare mig den åndelige **rørelse** som nu foregår i Hjalmar Ekdal?

RELLING Jeg har, **min sjel**, ikke merket at der foregår noen åndelig rørelse i ham.

GREGERS Hva! På et slikt vendepunkt da hele hans liv har fått et nytt grunnlag –? Hvor kan De tenke Dem at en personlighet som Hjalmar –?

RELLING Å, personlighet – han! Hvis han noensinne har hatt **ansats til** den slags abnormiteter som De kaller personlighet, så **er både røttene og trevlene blitt grundig ekstirpert** allerede i gutteårene; det kan jeg forsikre Dem.

helemaal niets

geen stom woord

doet

verscheurd

nachtelijke geboemel

wakker maken

onrust

bastaardvloek

neiging tot

is die met tak en wortel uitgerooid

GREGERS Det skulle dog være merkelig – med den kjærlighetsfulle oppdragelse som han har **nytt**.

genoten

RELLING Av de to **forskrudde**, hysteriske **tante-frøkenene**, mener De?

verdraaide
ongetrouwde tantes

GREGERS Jeg vil sie Dem at det var kvinner som aldri **la** den ideale fordring i **glemmeboken**; – ja, nu skal De vel til å gjøre narr igjen.

uit het oog verloren

RELLING Nei, jeg er **ikke opplagt til det**. Forresten **vet jeg god beskjed**¹; for han har **gulpt opp**² adskillig retorikk om disse sine "**tvende**¹ **sjelemødre**²". Men jeg tror ikke han har stort å takke dem for. Ekdals ulykke er at han alltid i sin krets **er blitt holdt for et lys** –

niet in de stemming voor
¹ weet ik daar alles over; ² uitgebraakt
¹ twee; ² spirituele moeders

GREGERS Og det er han kanskje ikke? **I sinnsdypet**, mener jeg?

als een groot licht werd beschouwd

RELLING Jeg har aldri merket noe til det. At hans far trodde det, – **la det gå**; for gamle løytnanten har jo vært et **fe** alle sine dager.

qua diepte van geest

GREGERS Han har alle sine dage vært en mann med **barnesinn**; det er det De ikke skjønner.

tot daar aan toe
dommerik

RELLING Ja, ja da! Men da så den kjære søte Hjalmar var blitt student **på en måte**, så gjaldt han straks for det store fremtidslus blant kammeratene også. Vakker var han jo, **det dro**¹, – rød og hvit, – slik som **småjomfru**² helst vil ha fyrene; og da han nu hadde dette **lettrørte** gemyttet og dette **hjertevinnende** i røsten, og da han for-stod så pent å deklamere andres vers og andres tanker –

een kinderlijke geest

GREGERS (*harmfull*) Er det Hjalmar Ekdal De taler således om?

op de een of andere manier
¹ aantrekkelijk; ² tienermeisjes
lichtontvlambare
hartenbrekende

RELLING Ja, med Deres tillatelse; for således ser det ut innvendig, det gudebilde **som De ligger nesegrus for**.

verontwaardigd

GREGERS Jeg trodde dog ikke at jeg var så aldeles blind heller.

waarvoor u plat op de buik gaat
liggen

RELLING Å jo, **det er ikke langt ifra**. For De er en syk mann, De også, ser De.

het scheelt niet veel

GREGERS Det har De rett i.

RELLING Jaha. De lider av et komplisert **tilfelle**. Først

geval (→ ziekte)

er det nu denne **brysomme** rettskaffenhetsfeberen; og så det, som verre er, – alltid **går De og ørsker i tilbedelses-delirium**; alltid skal De ha noe å beundre utenfor Deres egne **greier**.

GREGERS Ja, utenfor mitt eget må jeg **visselig** søke det.

RELLING Men De **tar** så **skammelig feil av** de store **vidunderfluene** som De tror å se og høre omkring Dem. De er atter igjen kommet inn i en husmannsstue med den ideale fordringen; her bor ikke **solvente** folk her i huset.

GREGERS Når De ikke har høyere tanker om Hjalmar Ekdal enn som så, hvor kan De da finne noen glede i **støtt og stadig** å være sammen med ham?

RELLING Herregud, jeg skulle da være en slags doktor, **med skam å si**; og så må jeg da ta mig av de stakkars syke jeg bor i hus med.

GREGERS Se så! Er Hjalmar Ekdal også syk?

RELLING Folk er syke omtrent **alle i hop**, dessverre.

GREGERS Og hva kur bruker De så for Hjalmar?

RELLING Min sedvanlige. Jeg sørger for å holde **livsløgnen** oppe i ham.

GREGERS Livsløgnen? Jeg hørte ikke riktig –?

RELLING Jo, jeg sa livsløgnen. For livsløgnen er det stimulerende prinsipp det, ser De.

GREGERS Må jeg spørre hva det er for en livsløgn Hjalmar er **befengt** med?

RELLING Nei takk; jeg forråder ikke slike hemmeligheter til **kvakksalvere**¹. De var i stand til å **forkludre**² ham ennu mer for mig. Men metoden er **probat**³. Jeg har anvendt den på Molvik også. Ham har jeg gjort "demonisk". Det er nu den fontanellen jeg måtte sette **ham** i **nakken**.

GREGERS Er han da ikke demonisk?

RELLING Hva faen vil det si å være demonisk? Det er jo bare noe sludder som jeg fant på **for å berge livet i ham**. Hadde jeg ikke det gjort, så var det stakkars

lastige
rondwaart in
verafgodingsdelirium
zaken

zeker

vergist zich totaal in
fabeldieren (*letterlijk: "wondervliegen"*)

solvabele (*d.w.z. die aan de "ideale eis" kunnen voldoen*)

voortdurend

ook al ben ik beschaamd om dat toe te geven

allemaal

de levensleugen

ingeënt

¹ een woordspeling: "kvakke" is ook het geluid dat een eend maakt; ² verprutsen ³ beproefd
dat is de kuur die ik bij hem heb moeten toepassen ("fontanell" wordt hier in een verouderde betekenis gebruikt: een kunstmatige wonde waarlangs etter e.d. afgevoerd kan worden)

om zijn leven te redden

skikkelige¹ svinet **bukket under**² i selvforakt og fortvilelse **for mange Herrens år siden**. Og så gamle løytnanten da! Men han har nu riktignok funnet på kuren selv.

GREGERS Løytnant Ekdal? Hva han?

RELLING Ja, hva mener De om det at han, bjørnejegeren, går der inne på mørkloftet og jager kaniner? Der er ikke lykkeligere skytter til i verden enn han, den gamle mannen, når han får tumle sig der inne mellom alt **skrapet**¹. De fire-fem **fortørkede**² juletrærne som han har gjemt på, de er for ham det samme, som hele, store, friske Høydalsskogen; hanen og alle hønene de er **storfugl**¹ i furutoppene, de; og kaninene som **humser**² **bortefter**¹ loftsgulvet, det er **bamsene**² som han **gir sig i kast med**¹, han, den **sprekke**² **friluftsgubben**³.

GREGERS Den ulykkelige gamle løytnant Ekdal, ja. Han har riktignok måttet **slå av på** sin ungdoms idealer.

RELLING Mens jeg husker det, herr Werle junior, – bruk ikke det utenlandske ord: idealer. Vi har jo det gode norske ord: løgner.

GREGERS Mener De at de to ting er i slekt med hinannen?

RELLING Ja, omtrent som **tyfus og forråtnelsesfeber**¹.

GREGERS Doktor Relling, jeg **gir mig ikke**² før jeg har reddet Hjalmar ut av Deres **klør**!

RELLING Det turde bli verst for ham. Tar De livsløgnen fra et **gjennemsnittsmenneske**, så tar De lykken fra ham med det samme. (*til Hedvig, som kommer fra dagligstuen*) Nå, lille villand-mor, nu går jeg ned og ser om fatter ennu ligger og **funderer på** den merkelige oppfinnelse. (*går ut gjennom gangdøren*)

GREGERS (*nærmer sig Hedvig*) Jeg kan se på Dem at det ikke er fullbrakt.

HEDVIG Hvilket? Å, det med villanden. Nei.

GREGERS Sinnsstyrken sviktet Dem da det skulle føres ut i handling, kan jeg tenke.

HEDVIG Nei, det er ikke det heller. Men da jeg våknet idag tidlig og husket på det vi hadde snakket om, så

¹ fatsoenlijke; ² bezweken
vele jaren geleden

¹ rommel; ² verdroogde

¹ vederwild; ² rondhuppelen

¹ over; ² de beren

¹ aanvalt; ² energieke; ³ buitenmens
(*een "gubbe" is eig. "een oude man"*)

opgeven

¹ de pest en de cholera (nauw verwant dus) ("*forråtnelsesfeber*" was een woord dat vroeger voor tyfusachtige ziekten gebruikt werd); ² laat niet af
klauwen

doorsneemens

nadenken over

syntes jeg det var så **underlig**.

GREGERS Underlig?

HEDVIG Ja, jeg vet ikke –. Igår kveld, straks med det samme, syntes jeg, der var noe så deilig i det; men da jeg hadde sovnet og husket på det igjen, så **syntes jeg ikke det var noe videre**.

GREGERS Å nei, De er vel ikke vokset opp her uten at noe er **gått til spille** i Dem.

HEDVIG Ja, det bryr jeg mig ikke om; når bare far ville komme opp, så –

GREGERS Å, hadde De så sant **fått opplatt øye** for det som gir livet verd, – hadde De det sanne, glade, modige offersinn, så skulle De vel få se hvorledes han kom opp til Dem. – Men jeg tror på Dem ennå, jeg, Hedvig. (*han går ut gjennom gangdøren*)

(*Hedvig driver om på gulvet; derpå vil hun gå ut i kjøkkenet; i det samme banker det innenfor på lofts døren; Hedvig går ben og åpner på klem; gamle Ekdal kommer ut; hun **skyver** døren **for** igjen*)

EKDAL Hm, **det er klein moro** å gå morgentur alene, du.

HEDVIG Hadde du ikke lyst til å gå på jakt, bestefar?

EKDAL Det er ikke jagtvær idag. Slikt mørke da; en kan knapt se frem for sig.

HEDVIG Får du aldri lyst til å skyte på noe annet enn de kaninene?

EKDAL Er ikke kaninene gode nok, de, kanskje?

HEDVIG Ja men villanden da?

EKDAL Hå-hå; er du redd jeg skal skyte villanden for dig? Aldri i verden, du. Aldri det.

HEDVIG Nei, du kunne vel ikke; for det skal være **svært** å skyte villender.

EKDAL Kunne ikke? **Skulle vel mene jeg kunne**.

HEDVIG Hvorledes ville du da **bære** dig **at**, bestefar; – jeg mener ikke med min villand men med andre?

vreemd

vond ik het geen goed idee

verloren gegaan

geopende ogen

schuift ... dicht

er is weinig plezier aan

erg moeilijk

ik ben er zeker van dat ik dat kan

te werk gaan

EKDAL Vile se til å få skudd på dem under brystet, skjønner du; for det er det sikreste. Og så skal de skytes mot fjæren, ser du – ikke med fjæren.

de veren

HEDVIG Dør de da, bestefar?

EKDAL Ja gu' dør de – når en skyter riktig. Nå; må vel inn og **pusse mig**. Hm, – forstår nok – hm. (*går inn i sitt værelse*)

me opdoffen

HEDVIG (*venter litt, skotter mot stuedøren, går hen til reolen, strekker sig på tærne, tar den dobbeltløpede pistol ned fra hyllen og ser på den*)

werpt een blik op

(*Gina, med stovekost og tørreklut, kommer fra dagligstuen*)

HEDVIG (*legger hurtig og ubemerket pistolen fra sig*)

GINA Ikke stå og **rot** i fars saker, Hedvig.

rommel

HEDVIG (*går fra reolen*) Jeg ville bare **rydde** litt.

opruimen

GINA Gå heller ut i kjøkkenet og se om kaffen holder sig varm, jeg vil ta **brettet** med når jeg går ned til ham.

het presenteerblad

(*Hedvig går ut; Gina begynner å feie og gjøre rent i atelieret.*)

vegen

(*Om en stund åpnes gangdøren nølende, og Hjalmar Ekdal ser inn; han har overfrakken på, men er uten hatt, uvasket og med forpjuket¹, uredt² hår; øynene er sløve³ og matte*)

¹ verward; ² ongekamd; ³ dof

GINA (*blir stående med kosten i hånden og ser på ham*) Å, nei da, Ekdal, – kommer du allikevel?

HJALMAR (*trer inn og svarer med dump røst*) Jeg kommer – for å forsvinne i den samme stund.

GINA Ja, ja; kan nok tenke mig det. Men **jøss** da, – hvorledes er det du ser ut!

lieve hemel

HJALMAR Ser ut?

GINA Og så den pene vinterfrakken din! Nå, den har da **fått sin bekomst**.

zijn beste tijd gehad

HEDVIG (*i kjøkkendøren*) Mor, skal jeg ikke –? (*ser Hjalmar, skriker høyt av glede og løper imot ham*) Å far, far!

HJALMAR (*vender sig bort og slår ut med hånden*) Vekk, vekk, vekk! (*til Gina*) Få henne vekk fra mig, sier jeg!

GINA (*halvhøyt*) Gå inn i dagligstuen, Hedvig.

(*Hedvig går stille derinn*)

HJALMAR (*travelt, trekker **bordskuffen ut***) Jeg må ha mine bøker med meg. Hvor er mine bøker?

GINA Hvilke bøker?

HJALMAR Mine vitenskapelige verker, naturligvis, – de tekniske tidsskrifter som jeg bruker til oppfinnelsen.

GINA (*søker i reolen*) Er det disse her som ikke er noen perm på?

HJALMAR Ja visst er det så.

GINA (*legger en **bunke¹ hefter²** på bordet*) Skal jeg ikke få Hedvig til å **skjære dem opp** for deg?

HJALMAR **Behøves** ingen opskjæring for meg.

(*kort tausbet*)

GINA Det **blir altså ved det at** du flytter ifra oss, Ekdal?

HJALMAR (*roter mellom bøkene*) Ja, det forstår sig da av sig selv, synes jeg.

GINA Ja-ja.

HJALMAR (*heftig*) For jeg kan da ikke gå her og få mitt hjerte gjennemboret hver time på dagen!

GINA Gud forlate dig at du kan tro så stygt om meg.

HJALMAR Bevis –!

GINA Jeg synes du skulle bevise.

HJALMAR Etter en **forgangenhet¹** som din? Der **gives²** visse krav –; jeg kunne fristes til å kalle dem ideale krav –

GINA Men gamlefar da? Hva skal der bli av ham, stakkar?

HJALMAR Jeg kjenner min plikt; den hjelpeløse flytter med meg. Jeg vil ut i byen og **gjøre anstalter** –. Hm –. (*nølede*) Er der ingen som har funnet min hatt på trappene?

de tafelschuif

kaft

¹ stapel(tje); ² tijdschriften
opensnijden (*Ekdal heeft ze nooit
geraadpleegd!*)
... is niet nodig

het blijft dus zo dat

¹ verleden; ² bestaan

maatregelen treffen

GINA Nei. Har du mistet hatten?

HJALMAR Jeg hadde den naturligvis på da jeg kom inatt; det er der ingen tvil om; men idag kunne jeg ikke finne den.

GINA Jøss, hvor har du da vært henne med de to **ranglefantene**?

HJALMAR Å, spør mig ikke om **uvesentlige** ting. Tror du jeg er i stemning til å huske på enkeltheter?

GINA Bare du ikke har forkjølet dig, Ekdal. (*går ut i kjøkkenet*)

HJALMAR (*taler med sig selv, halv høyt og forbittret, mens han tommer bordskuffen*) Du er en skurk, Relling! – En **kjeltring**¹ er du! – Ah, **skjendige**² **forfører**³! – Kunne jeg så sant få noen til å **snikmyrde**⁴ dig! (*han legger noe gamle brev til side, finner det overrevne papir fra gårdsdagen, tar det og ser på stykkene; legger det hurtig fra sig idet Gina kommer.*)

GINA (*setter et dekket kaffebrett på bordet*) Her er **en tår varmt** om du kunne ha lyst. Og så er her smørrebrød og litt saltmat til.

HJALMAR (*skotter til brettet*) Saltmat? Aldri under dette tak! Riktignok har jeg ikke **nytt faste næringsmidler** på snart fire og tyve timer; men **det får være det samme**. – Mine **opptegnelser**¹! Mine påbegynte **livserindringer**²! Hvor finner jeg min dagbok og mine viktige papirer? (*åpner stuedøren, men viker tilbake*) Der er hun også!

GINA Ja, herregud, etsteds må da barnet være.

HJALMAR Gå ut. (*han gjør plass, Hedvig kommer forskremt inn i atelieret.*)

HJALMAR (*med hånden på dørvrideren, sier til Gina*) I de siste øyeblikk jeg tilbringer i mitt **fordums** hjem, ønsker jeg å **forskånes**¹ for **uvedkommende**² – (*går inn i stuen*)

HEDVIG (*med et sett imot sin mor, spør sakte og bevende*) Er det mig?

GINA Hold dig i kjøkkenet, Hedvig; eller nei, – gå heller inn i **kammerset** til dig selv. (*taler til Hjalmar, idet hun går inn til ham*) Bi litt, Ekdal; rot ikke så i kommoden; **jeg** vet hvor all tingen ligger.

zuijschuiten

onbelangrijke

¹ fielt; ² infame; ³ betekent "verleider": Ekdal is woedend op Relling omdat die hem heeft overgehaald om aan de braspertij deel te nemen; ⁴ vermoorden

een bakje troost

gegeten

dat is dan maar zo

¹ aantekeningen; ² biografie

angstig

de klink

vroegere

¹ gespaard worden van; ² indringers

een stap in de richting van

kamer(tje)

HEDVIG (*står et øyeblikk urørlig, i angst og rådvillhet, biter leppene sammen for å kvele gråten; så knytter hun krampaktig hendene og sier sakte*) Villanden! (*Hun lister sig hen og tar pistolen fra hyllen, åpner loftsdøren på klem, smyger inn og trekker døren til etter sig*)

(*Hjalmar og Gina begynner å disputere inne i dagligstuen*)

HJALMAR (*kommer med noen skrivebøker og gamle løse papirer som han legger på bordet*) Å, hva kan den vadsekken forslå! Det blir jo de tusende ting jeg får å slepe med mig.

GINA (*følger etter med vadsekken*) Men så la alt det andre ligge så lenge; og ta bare med dig en skjorte og et par underbukser.

HJALMAR Puh, – disse anstrengende forberedelser –! (*trekker ytterfrakken av og kaster den på sofaen*)

GINA Og så står kaffen og blir kald også.

HJALMAR Hm. (*drikker uvilkarlig en slurk og derpå atter en*)

GINA (*tørrer stoleryggene av*) Verst blir det nu for dig å finne slikt et stort loftsrom til kaninene.

HJALMAR Hva! Skal jeg slepe alle de kaninene med mig også?

GINA Ja, gamlefar kan da ikke være uten kaniner, vet jeg.

HJALMAR Det får han sannelig venne sig til. Der er høyere livsgoder¹ enn kaniner, som jeg må gi avkall på².

GINA (*støver av i reolen*) Skal jeg legge fløyten i vadsekken til dig?

HJALMAR Nei. Ingen fløyte for mig. Men gi mig pistolen!

GINA Vil du ha den pigstolen med dig?

HJALMAR Ja. Min ladet pistol.

GINA (*søker etter den*) Den er vekk. Han må ha tatt den med sig inn.

radeloosheid
onderdrukken
gaat stilletjes
sluipt naar binnen

ruzie te maken

*Ekdal bedoelt dat de reistas ("vadsekken")
te klein is*

zonder erbij na te denken

toch maar
¹ dingen in het leven
² afstand ... van doen

HJALMAR Er han på loftet?

GINA Ja visst er han på loftet?

HJALMAR Hm, – den ensomme gubbe. *(han tar et stykke smørrebrød, spiser det og drikker kaffekoppen ut)*

GINA Hadde vi nu ikke leiet bort værelset, kunne du ha flyttet der inn.

HJALMAR Jeg skulle bli boende under samme tak som –! Aldri, – aldri!

GINA Men kunne du da ikke for en dags tid eller to slå dig ned i dagligstuen? Der hadde du alt ditt for dig selv.

HJALMAR Aldri innenfor disse murer!

GINA Nå, men nede hos Relling og Molvik da?

HJALMAR Nevn ikke de menneskers navn! Jeg er ferdig å miste appetiten bare jeg tenker på dem. – Å nei, jeg får nok ut i stormen og snekavet, – gå fra hus til hus og søke etter **ly** for far og mig.

GINA Men du har jo ingen hatt, Ekdal! Du har jo mistet hatten.

HJALMAR Å, de to **avskum**¹, så rike på alle **laster**²! En hatt må **skaffes**¹ **til veie**². *(tar et annet stykke smørrebrød)* Der må gjøres anstalter. For jeg **har** da **ikke i sinne** å **sette livet til** heller. *(søker efter noe på brettet)*

GINA Hva er det du ser efter?

HJALMAR Smør.

GINA Smør skal straks komme. *(går ut i kjøkkenet)*

HJALMAR *(roper efter henne)* Å, det behøves ikke; jeg kan så godt spise det tørre brød.

GINA *(bringer en smørskål)* Se her; det skal være **nykjernet**. *(Hun skjenker en ny kop kaffe for ham; han setter sig i sofaen, legger mer smør på smørrebrødet, spiser og drikker en stund i taushet.)*

HJALMAR Ville jeg, uten å bli **overhengt** av noen – av noen som helst, – kunne bo der inne i stuen en dags tid eller to?

een dak boven het hoofd

¹ nietsnutten; ² ondeugden
¹ gekocht worden; ² onderweg
ben niet van plan
er het leven bij in te schieten

botervlootje
pas gekarnd

lastig gevallen

GINA Ja, det kunne du så godt hvis du bare ville.

HJALMAR For jeg innser ikke muligheten av å få alle fars saker ut i en slik fart.

GINA Og så er det jo det til at først måtte du vel si ham at du ikke lengere ville leve sammen med oss andre.

HJALMAR (*skyter kaffekoppen fra sig*) Det også, ja; å skulle **rippe opp** igjen alle disse forviklede forhold –. Jeg må **område mig**¹; jeg må ha **pusterom**¹; jeg kan ikke bære alle **byrdene** på en eneste dag.

GINA Nei, og det til i slikt **stygggevær** som der er utenfor.

HJALMAR (*flytter på grossererens brev*) Jeg ser det papiret **ligger her og slenger** ennu.

GINA Ja, jeg har ikke rørt det.

HJALMAR **Mig kommer** jo den papirlapp **ikke ved** –

GINA Nå, jeg tenker så menn ikke på å **gjøre mig** den **nyttig**.

HJALMAR – men det er ikke verdt at den **går i skuddermudder**¹ allikevel; i all den **forstyrrelsen**² når jeg flytter kunne det så lett –

GINA Jeg skal nok ta vare på det, Ekdal.

HJALMAR Gavebrevet hører jo først og fremst far til; og det får bli hans sak om han vil gjøre bruk av det.

GINA (*sukker*) Ja, stakkars gamle far –

HJALMAR For en sikkerhets skyld –. Hvor finner jeg noe **klister**?

GINA (*går til reolen*) Her står klisterpotten.

HJALMAR Og så en pensel.

GINA Her er penselen også. (*bringer ham sakene*)

HJALMAR (*tar en saks*) Bare en **papirstrimmel** på baksiden –. (*klipper og klistrer*) **Det være langt fra mig** å ville **forgripe mig** på fremmed eiendom, – og aller minst på en **uformuende**¹ **olding**². Nå, ikke på – den **annens** heller. – Se så. La det ligge der så lenge. Og når

oprakelen
¹ me bezinnen; ² een adempauze
lasten

rotweer

verlegt
slingert hier ... rond

ik heb niks te maken met

gebruiken maken van

¹ verloren geraakt; ² verwarring

lijm

papierstrook
het is allesbehalve mijn bedoeling
me wederrrechtelijk toeëigenen
¹ onvermogene; ² oude man
Ekdal bedoelt Hedvig

det er blitt tørt, så ta det vekk. Jeg vil ikke se det **aktstykke** for mine øyne mer. Aldri!

(Gregers Werle kommer inn fra gangen)

GREGERS *(litt forundret)* Hva, – sitter du her, Hjalmar?

HJALMAR *(reiser sig hurtig)* Jeg var sunken ned av **matthet**.

GREGERS Du har dog spist frokost, ser jeg.

HJALMAR Også **legemet**¹ gjør **stundom**² sine krav gjeldende.

GREGERS Hva har du så bestemt dig til?

HJALMAR For en mann som jeg er der kun én vei å gå. Jeg er i ferd med å **sanke sammen** mine viktigste saker. Men det tar tid, kan du vel tenke.

GINA *(litt utålmodig)* Skal jeg så gjøre stuen i stand til dig, eller skal jeg pakke vadsekken?

HJALMAR *(etter et ergerlig sideblikk mot Gregers)* Pakk, – og gjør i stand!

GINA *(tar vadsekken)* Ja-ja, så legger jeg ned skjorten og det andre da. *(går inn i stuen og trekker døren til etter sig)*

GREGERS *(etter en kort tausbet)* Aldri hadde jeg tenkt at dette skulde bli enden på det. Er det virkelig en nødvendighet for dig å gå fra hus og hjem?

HJALMAR *(driver urolig omkring)* Hva vil du da jeg skal gjøre? – Jeg er ikke **skikket** til å være ulykkelig, Gregers. Jeg må ha det godt og trygt og fredelig omkring mig.

GREGERS Men kan du da ikke det? Forsøk det bare. Nu synes jeg her er fast grunn å bygge på, – og begynn så **forfra**. Og husk på, du har jo også oppfinnelsen å leve for.

HJALMAR Å tal ikke om oppfinnelsen. **Det har kanskje lange utsikter med den.**

GREGERS Så?

HJALMAR Ja herregud, hva vil du egentlig jeg skal oppfinne? De andre har jo oppfunnet det meste **i forveien**. Det blir vanskeligere dag for dag –

document

vermoeidheid

¹ het lichaam; ² soms

verzamelen

geschikt

van voren af aan

die komt er nog niet direct aan

al

GREGERS Og du som har lagt så stort et arbeide i dette.

HJALMAR Det var denne **utsvevende** Relling som fikk mig til det.

GREGERS Relling?

HJALMAR Ja, det var ham som først gjorde meg oppmerksom på mitt anlegg for en eller annen merkelig oppfinnelse i fotografien.

GREGERS Aha, – det var Relling!

HJALMAR Å, jeg har vært så inderlig lykkelig over den sak. Ikke så meget for oppfinnelsen i og for sig; men fordi Hedvig trodde på den, – trodde på den med barnsinnets hele makt og styrke. – Ja, det vil si, – jeg **dåre** har gått her og bilt meg inn at hun trodde på den.

GREGERS Kan du virkelig tenke at Hedvig skulle vært falsk imot dig!

HJALMAR Nu kan jeg tenke hva det så skal være. Det er Hedvig som står i veien. Hun kommer til å stenge solen ute fra hele mitt liv.

GREGERS Hedvig! Er det Hedvig, du mener? Hvorledes skulde hun kunne stenge for dig?

HJALMAR (*uten å svare*) Så usigelig som jeg har elsket det barn. Så usigelig lykkelig som jeg følte meg hver gang jeg kom hjem i min fattige stue og hun fløy meg imøte med sine søte, litt mysende øyne. Å, jeg **troskyldige** dåre! Jeg holdt så usigelig av henne; – og så diktet og drømte jeg meg inn i den innbildning at hun holdt så usigelig av meg igjen.

GREGERS Sier du at det bare var en innbildning!

HJALMAR Hvor kan jeg vite det? Gina kan jeg jo ikke få presset noe ut av. Og hun mangler jo dessuten så aldeles sans for den ideale side av forviklingene. Men for dig føler jeg trang til å åpne meg, Gregers. Der er denne forferdelige tvil –; kanskje Hedvig aldri har holdt riktig ærlig av meg.

GREGERS Det kunne du dog muligens få **vitnesbyrd** om. (*lytter*) Hva er det? Jeg synes villanden skriker.

losbandige

dwaas

argeloze

bewijs

HJALMAR Villanden **skrepper**. Far er på loftet.

snatert

GREGERS Er han det! (*glede lyser opp i ham*) Jeg sier du kunne nok få vitnesbyrd om at den stakkars miskjente Hedvig holder av dig!

HJALMAR Å, hva vitnesbyrd kan hun gi mig! Jeg tør ikke tro på noen forsikring fra den kant.

GREGERS Hedvig **kjenner visselig ikke til svik**.

weet echt niet wat bedrog is

HJALMAR Å, Gregers, det er jo nettopp det som ikke er så sikkert. Hvem vet hva Gina og denne fru Sørby mangen gang kan ha sittet her og hvisket og **tisket** om? Og Hedvig pleier ha ørene med sig, hun. Kanskje kom gavebrevet ikke så uventet enda. Jeg syntes nok at jeg merket noe slikt.

smoezen

GREGERS Hva er det dog for en ånd som er fart i dig!

HJALMAR Jeg har fått øynene opp. Pass du på; – du skal se gavebrevet er bare en begynnelse. Fru Sørby har alltid **hatt så meget tilovers** for Hedvig; og nu har hun jo makt til å gjøre for barnet hva det så skal være. De kan ta henne fra mig hva tid og time de **lyster**.

veel voor ... overgehad

zin hebben

GREGERS Aldri i verden går Hedvig fra dig.

HJALMAR Vær du ikke så viss på det. Dersom de står og vinker efter henne med **fulle** hender –? Å, jeg som har elsket henne så usigelig! **Jeg som ville satt min høyeste lykke** ¹ å ta henne varsomt ved hånden og lede henne som man leder et **mørkredd**² barn gjennom et stort **øde** rom! – Nu føler jeg det så nagende sikkert, – den fattige fotograf oppe i loftsleiligheten har aldri vært noe helt og fullt for henne. Hun har bare så **listelig** sørget for å stå på en god fot med ham så lenge til tiden kom.

rijkgevalde

¹ het zou me ontzettend blij gemaakt hebben; ² bang voor het donker leeg en verlaten

listig

GREGERS Dette her tror du ikke selv, Hjalmar.

HJALMAR Det forferdelige er jo nettopp at jeg ikke vet hva jeg skal tro, – at jeg aldri kan få vite det. Men kan du da virkelig tvile på at det må være som jeg sier? Hå-hå, du stoler for sterkt på den ideale fordring, min gode Gregers! Dersom de andre kom, de, med de **bugnende** hender, og ropte til barnet: gå ifra ham; hos oss **har du livet i vente** –

rijkelijk gevalde

lacht het leven je toe

GREGERS (*hurtig*) Ja, hva da, tror du?

HJALMAR Hvis jeg så spurte henne: Hedvig, er du villig til å **gi slipp på** livet for mig? (*ler spatske*) Jo takk, – du skulle nok få høre hva svar jeg fikk!

opgeven

(*Et pistolskudd høres inne på loftet*)

GREGERS (*høyt, i glede*) Hjalmar!

HJALMAR Se så; nu går han på jakt også.

GINA (*kommer inn*) Uff, Ekdal; jeg synes gamlefar går og **dundrer** inne på loftet alene.

lawaai maakt

HJALMAR Jeg vil se inn –

GREGERS (*levende, grepet*) Bi litt! Vet du hva det var?

ontroerd

HJALMAR Ja visst vet jeg det.

GREGERS Nei, du vet ikke, men jeg vet det. Det var vitnesbyrdet!

HJALMAR Hvilket vitnesbyrd?

GREGERS Det var en barnlig offerhandling. Hun har fått din far til å skyte villanden.

HJALMAR Skyte villanden!

GINA Nei, tenk –!

HJALMAR Hva skulle det til?

GREGERS Hun ville offere til dig det beste hun eiet i verden; for så måtte du da komme til å holde av henne igjen, mente hun.

HJALMAR (*bløtt, beveget*) Å, det barn!

GINA Ja, hva hun kan finne på!

GREGERS Hun ville bare ha din kjærlighet igjen, Hjalmar; hun syntes ikke hun kunne leve **den foruten**.

zonder die (liefde)

GINA (*kejemper med gråten*) Der kan du selv se, Ekdal.

HJALMAR Gina, hvor er hun henne?

GINA (*snøfter*) Stakkers, hun sitter vel ute i kjøkkenet, kan jeg tro.

snuift

HJALMAR (*går hen, river kjøkkendøren opp og sier*) Hedvig,
– kom! Kom inn til mig! (*ser sig om*) Nei, her er hun ikke.

GINA Så er hun i det lille kammerset sitt da.

HJALMAR (*utenfor*) Nei, her er hun heller ikke. (*kommer inn*) Hun må være gått ut.

GINA Ja, du ville jo ikke vite av henne noensteds i huset.

HJALMAR Å, gid hun bare snart ville komme hjem, – så jeg riktig kan få sagt henne –. Nu skal alt bli godt, Gregers; for nu tror jeg nok vi kan begynne livet om igjen.

GREGERS (*stille*) Jeg visste det; gjennom barnet ville **opprettelsen** skje.

(*Gamle Ekdal kommer i døren til sitt værelse; han er i full uniform og har travelt med å spenne sabelen om sig*)

HJALMAR (*forbauset*) Far! Er du der!

GINA Var det i kammerset far skjøtt?

EKDAL (*harmfull, nærmer sig*) Så du går på jakt alene, du, Hjalmar?

HJALMAR (*spent, forvirret*) Det var altså ikke dig som skjøtt på loftet?

EKDAL Skjøtt jeg? Hm!

GREGERS (*roper til Hjalmar*) Hun har selv skutt villanden, du!

HJALMAR Hva er dette her! (*skøynder sig til loftsdøren, river den tilside, ser inn og skriker høyt.*) Hedvig!

GINA (*løper mod døren*) Jøss, hva er det!

HJALMAR (*går inn*) Hun ligger på gulvet!

GREGERS Ligger Hedvig! (*inn til Hjalmar*)

GINA (*samtidig*) Hedvig! (*inn på loftet*) Nei, nei, nei!

EKDAL Hå-hå; **går hun** også **på skytter!**

(*Hjalmar, Gina og Gregers sleper Hedvig inn i atelieret; i den*

de wederopstanding

gaat ... op jacht

nedhengende høyre hånd holder hun pistolen fastklemt mellom fingrene)

HJALMAR (*forstyrret*) Pistolen er gått av. Hun har truffet sig selv. Rop om hjelp! Hjelp!

geschokt

GINA (*løper ut på gangen og roper ned*) Relling! Relling! Doktor Relling; fly heropp så fort De kan!

(Hjalmar og Gregers legger Hedvig ned på sofaen)

EKDAL (*stille*) Skogen hevner.

neemt wraak

HJALMAR (*på kne ved henne*) Nu kommer hun sig snart. Nu kommer hun sig –; ja, ja, ja.

komt ... bij

Gina (*som er kommet inn igjen*) Hvor har hun truffet sig? Jeg kan ikke se noen ting –

(Relling kommer hurtig, og straks efter ham Molvik; den siste er uten vest og halstørkle¹, med åpen livkjole²)

¹ halsdoek; ² jas

RELLING Hva er her på ferde?

GINA De sier Hedvig har skutt sig.

HJALMAR Kom her og hjelp!

RELLING Skutt sig! (*han rykker bordet til side og begynner å undersøke henne*)

HJALMAR (*ligger og ser angstfullt opp på ham*) Det kan da ikke være farlig? Hva, Relling? Hun blør nesten ikke. Det kan da ikke være farlig?

RELLING Hvorledes gikk det til?

HJALMAR Å, hva vet jeg –

GINA Hun ville skyte villanden.

RELLING Villanden?

HJALMAR Pistolen må være gått av.

RELLING Hm. Ja så.

EKDAL Skogen hevner. Men jeg er ikke redd allikevel. (*går inn på loftet og lukker efter sig*)

HJALMAR Nå, Relling, – hvorfor sier du ingenting?

RELLING Kuglen er gått inn i brystet.

HJALMAR Ja, men hun kommer sig da!

RELLING Du ser vel at Hedvig ikke lever.

GINA (*brister i gråt*) Å, barnet, barnet!

GREGERS (*best*) På havsens bunn –.

HJALMAR (*springer opp*) Jo, jo, hun må leve! Å, Gud velsigne dig, Relling, – bare et øyeblikk, – bare så lenge til jeg kan få sagt henne hvor usigelig jeg holdt av henne hele tiden!

RELLING Hjertet er truffet. **Indre forblødning**. Hun døde **på stedet**.

inwendige bloeding
meteen

HJALMAR Og jeg som jog henne fra mig som et dyr! Og så krøp hun forskremt inn på loftet og døde i kjærlighet for mig. (*hulkende*) Aldri få gjøre det godt igjen! Aldri få si henne –! (*knytter hendene og skriker oppad*) Å, du der oppe –! – Hvis du er da! **Hvi** gjorde du mig dette!

naar boven
waarom

GINA Hysj, hysj, **du må ikke anmasse dig så fælt**. Vi hadde vel ikke rett til å beholde henne kan jeg tro.

zoiets gruwelijks mag je niet zeggen

MOLVIK Barnet er ikke dødt; det sover.

RELLING Sludder.

HJALMAR (*blir stille, går ben til sofaen og ser med korslagte armer på Hedvig*) Der ligger hun så stiv og stille.

gekruiste

RELLING (*søker å løse pistolen*) Den sitter så fast, så fast.

losmaken (*uit Hedvigs hand*)

GINA Nei, nei, Relling, brekk ikke fingrene hennes; la pigstolen sitte.

HJALMAR Hun skal få den med sig.

GINA Ja, la henne det. Men barnet skal ikke **ligge og paradere** her ute. Hun skal inn i kammerset til sig selv, skal hun. **Ta i med**, Ekdal. (*Hjalmar og Gina tar Hedvig imellem sig*)

tentoongesteld liggen
help me

HJALMAR (*mens de bærer*) Å, Gina, Gina, holder du dette ut!

GINA Den ene får hjelpe den annen, for nu er vi da

halvt om henne, vet jeg.

MOLVIK (*strekker armene ut og mumler*) **Lovet være** Herren; til jord skal du blive; til jord skal du blive –

RELLING (*hvisker*) **Hold kjæft**, menneske; du er jo full.

(*Hjalmar og Gina bærer liket ut gjennom kjøkkendøren. Relling lukker efter dem. Molvik sniker sig ut på gangen*)

RELLING (*går hen til Gregers og sier*) Aldri skal noen **binde mig på nesen**¹ at dette her var et **vådeskudd**².

GREGERS (*som har stått skrekkslagen, i krampaktige rykninger*) Ingen kan si hvorledes det forferdelige **gikk til**.

RELLING **Forladningen**¹ har **svidd**² **kjolelivet**³. Hun må ha trykket pistolen like imot brystet og fyret av.

GREGERS Hedvig er ikke død forgjeves. Så De, hvorledes sorgen **frigjorde**¹ det **storladne**² i ham?

RELLING Storladne blir de fleste når de står i sorg ved et lik. Men hvor lenge tror De den **herligheten** varer hos ham?

GREGERS Skulle ikke den vare og vokse **for livet**!

RELLING Innen **tre fjerdingår** er lille Hedvig ikke annet for ham enn et vakkert **deklamasjonstema**.

GREGERS Og det tør De si om Hjalmar Ekdal!

RELLING Vi skal snakkes ved når det første gresset er **visnet** på hennes grav. Da kan De få høre ham **gulpe opp**¹ om det "**faderhertet for tidlig frarevne barn**"²; da skal De få se ham **sylte sig**³ inn i **rørelse**⁴ og i selvbeundring og i selvmedlidenhet. **Pass De på**⁵!

GREGERS Hvis De har rett og jeg har urett, så er ikke livet verd å leve.

RELLING Å, livet kunne være ganske bra allikevel når vi bare måtte **få være i fred**¹ for disse **velsignede**² **rykkere**³ som **renner** oss fattigfolk **på dørene** med den ideale fordring.

GREGERS (*ser frem for sig*) I så fall er jeg glad at min **bestemmelse** er hva den er.

RELLING **Med forlov**, – hva er da Deres

is ze van ons allebrei

geloofd zij

hou je bek

¹ me wijsmaken; ² een per ongeluk afgevuurd schot

gebeurde

¹ de lading; ² verschroeid; ³ de onderjurk

¹ wakker maakte; ² grootse

d.w.z. "det storladne"

zijn hele verdere leven

negen maanden voordrachtsonderwerp

verwelkt

¹ leuteren; ² het uit het vadershart te vroeg weggerukte kind; ³ wentelen in ⁴ sentimentaliteit; ⁵ let maar op

¹ niet lastiggevalen worden; ² puike (*sarcastisch*); ³ schuldeisers; ⁴ de deur platlopen

lot

met permissie

bestemmelse?

GREGERS (*i ferd med å gå*) **Å være den trettende mann
tilbords.**

zie eerste bedrijf

RELLING Å, faen tro det.

Vildanden: naschrift

Gaat het in Ibsens realistische stukken om de ontmaskering van de leugen, dan lijkt met Vildanden (1884) de twijfel over het nut daarvan toe te slaan. Heeft men wel het recht het geluk van anderen te vernietigen door hen met de waarheid te confronteren?

Grosserer Werle is een succesvolle ondernemer. Ooit had hij een compagnon, Ekdal, met wie hij in een zaak van illegale houtkap betrokken raakte. Werle ging uiteindelijk vrijuit, Ekdal werd veroordeeld tot een gevangenisstraf en verloor zijn militaire graad van luitenant. Sindsdien leeft hij op de loft van zijn zoon Hjalmar. In een afgesloten deel van het redelijk armoedige vertrek hebben ze samen een bos "gecreëerd" met wat verdroogde struiken, duiven, kippen, konijnen en een vleugellamme wilde eend. Dat is nu het "jachtterrein" van de oude Ekdal. Zijn zoon Hjalmar was vroeger de beste vriend van Werles zoon Gregers, maar de twee hebben elkaar al jaren niet meer ontmoet.

Na de voor "luitenant" Ekdal catastrofale afloop van het proces, heeft de oude Werle Hjalmar financieel gesteund en hem zo in staat gesteld om zich als fotograaf te vestigen. Daar lijkt op zijn minst een speciale reden voor geweest te zijn. Werle had een relatie met zijn huishoudster Gina Hansen en heeft, toen hij verplicht werd die relatie stop te zetten, het huwelijk tussen Hjalmar Ekdal en Gina min of meer geënceneerd. Een aantal maanden daarna werd Hedvig geboren. Het feit dat zowel de oude Werle als Hedvig Ekdal aan een ongeneeslijke oogziekte lijden is in elk geval veelzeggend.

Dat zijn oude vriend Hjalmar met Gina Hansen getrouwd is komt Gregers Werle pas nu (na ongeveer 14 jaar) te weten. Al die tijd heeft hij zich "schuilgehouden" in het afgelegen Høydal, waar hij vrijwillig een ondergeschikte baan in de firma van zijn vader heeft. De verhouding tussen vader en zoon Werle is slecht: Gregers geeft zijn vader de schuld voor de dood van zijn moeder als ultiem resultaat van een slecht huwelijk.

Gregers en Hjalmar ontmoeten elkaar na al die jaren voor het eerst weer op een feestje van de oude Werle en consequent met zijn opvatting dat alleen de waarheid geluk kan brengen brengt hij zijn vroegere vriend op de hoogte van zijn bevindingen en vermoedens. Het resultaat is catastrofaal. Hjalmar Ekdal, die zich in zijn situatie geschikt had nadat hij zich door de in hetzelfde huis wonende Dr Relling een (onbereikbaar) levensdoel (het realiseren van een belangrijke uitvinding op het domein van de fotografie) op de mouw had laten spelden, verstoot zijn familie. Hedvig doodt zichzelf in een poging om de affectie van haar vader terug te winnen.

Het is duidelijk dat Gregers Werle de rol van "katalysator" vervult, maar we beginnen de analyse toch best met een bespreking van de de man die niet aan de oorsprong van de catastrofe ligt, maar er wel de directe veroorzaker van is: Hjalmar Ekdal. Hij is een groot kind. De diepere oorzaak daarvoor ligt volgens de van een scherp inzicht in de menselijke persoonlijkheid getuigende Dr. Relling in zijn jeugd en adolescentie:

RELLING Ekdals ulykke er at han alltid i sin krets er blitt holdt for et lys – [...] da så den kjære søte Hjalmar var blitt student på en måte, så gjaldt han straks for det store fremtidslys blant kammeratene også. Vakker var han jo, det dro, – rød og hvit, – slik som småjomfruer helst vil ha fyrene; og da han nu hadde dette lettrørte gemyttet og dette hjertevinnende i røsten, og da han forstod så pent å deklamere andres vers

og andres tanker –

Ekdal is zelfvoldaan en overtuigd van zijn eigen intellect. Dat blijkt al in het eerste bedrijf wanneer hij het tegen Gregers Werle heeft over de verandering die zijn vrouw Gina heeft ondergaan:

HJALMAR Nei, livet oppdrar, ser du. Den daglige omgang med meg –; og så kommer der jo jevnlig et par begavede mennesker til oss. Jeg forsikrer deg, du ville ikke kjenne Gina igjen.

Hij is vrij lui; "jaagt" liever op de zolder met zijn vader dan zich met zijn job of zijn "uitvinding" bezig te houden; naar het einde van het stuk wordt zelfs sterk gesuggereerd dat het plan om zijn gezin in de steek te laten uiteindelijk maar kletspraat is:

GINA (litt utålmodig) Skal jeg så gjøre stuen i stand til dig, eller skal jeg pakke vadsekken?

HJALMAR (efter et ergerlig sideblikk mot Gregers) Pakk, – og gjør i stand!

Daarbij lijdt Hjalmar Ekdal ook aan een uitgesproken gebrek aan zelfinzicht. Wanneer Gregers vraagt hoe ver het nu eigenlijk staat met zijn uitvinding, antwoordt hij:

HJALMAR Nei, herregud, du må ikke spørre mig om sådanne enkeltheter som tiden. En oppfinnelse, det er noe som en ikke helt og holdent er herre over selv. Det kommer for en stor del an på inspirasjonen, – på en innskytelse, – og det er nesten umulig på forhånd å beregne, hva tid den inntreffer.

Hij beseft zijn eigen middelmatigheid niet, heeft de neiging om een situatie in zijn voordeel voor te stellen (vergelijk de vernedering die hij in het eerste bedrijf ondergaat wanneer de Tokay-wijnen ter sprake komen met de versie die hij in het tweede bedrijf voor zijn gezin opdist). Zijn neiging tot zelfverheerlijking en zijn gebrek aan realiteitszin blijken ook uit de talloze bombastische en melodramatische passages die hij debiteert. Een paar voorbeelden:

- **HJALMAR** [...] jeg behøver ingen gleder her i verden. [...] Jo, jeg skal så menn arbeide i morgen; det skal ikke mangle på det. Jeg skal visst arbeide så lenge mine krefter strekker til –

- **HJALMAR** Jeg kan oppvekke hans [d.w.z. van de oude Ekdal] selvfølelse fra de døde, i det jeg hever det ekdalske navn til ære og verdighet igjen.

- **HJALMAR** Jeg spør, – hva blir der nu av familieforsørgerens drøm? Når jeg lå der inne på sofaen og grublet over oppfinnelsen, da ante jeg nok at den ville sluke min siste livskraft. Jeg følte jo nok at den dag da jeg hadde fått patentet i mine hender, – den dag ville bli min – avskjedsdag. Og så var det min drøm at da skulle du sitte igjen som den hedengangne oppfinners velhavende enke.

Daarenboven is hij erg vlug in zijn eer gekrenkt. Het begint al wanneer hij te horen krijgt dat zijn vader nogal wat geld krijgt voor het kopieerwerk dat hij nog steeds voor de oude Werle verricht. Zijn gedrag vertoont nogal wat gelijkenissen met dat van Nora's echtgenoot in Et dukkehjem (1879).

Typisch is ook dat hij een gebrek aan empathie vertoont (de veruiterlijking hiervan is zijn voortdurende hang naar veel eten – voor zichzelf!) zoals blijkt uit zijn houding tegenover Hedvig op het einde van het vierde en het vijfde bedrijf. Opnieuw een paar voorbeelden:

- **HJALMAR** Kom ikke nær mig, Hedvig! Gå langt bort. Jeg tåler ikke å se dig. Å, de øynene –! Farvel. (*vil imot døren*)

- **HJALMAR** (*vender sig bort og slår ut med hånden*) Vekk, vekk, vekk! (*til Gina*) Få henne vekk fra mig, sier jeg!

- **HJALMAR** (*med hånden på dørvrideren, sier til Gina*) I de siste øyeblikk jeg tilbringer i mitt fordums hjem, ønsker jeg å forskånes for uvedkommende –

en ten slotte tegen Gregers Werle:

HJALMAR [...] Det er Hedvig som står i veien. Hun kommer til å stenge solen ute fra hele mitt liv.

Eigenlijk zit Gregers Werle er voor één keer niet zo ver naast wanneer hij het heeft over Ekdals "troskyldige barnesinn". Net daarom was het voor Relling maar al te gemakkelijk om hem te doen geloven in zijn eigen capaciteiten en belangrijkheid:

- **HJALMAR** [...] for nu gjør jeg snart oppfinnelsen; og da tror doktor Relling, likesom jeg, at far kan få lov til å bære uniformen igjen.

Diezelfde Relling geeft helemaal aan het einde van het stuk de meest vernietigende karakteristiek van Hjalmar Ekdal, wanneer hij tegen Gregers Werle zegt:

RELLING Innen tre fjerdingår er lille Hedvig ikke annet for ham enn et vakkert deklamasjonstema.

GREGERS Og det tør De si om Hjalmar Ekdal!

RELLING Vi skal snakkes ved når det første gresset er visnet på hennes grav. Da kan De få høre ham gulpe opp om det "faderhjertet for tidlig frarevne barn"; da skal De få se ham sylte sig inn i rørelse og i selv-beundring og i selvmedlidenhet. Pass De på!

Voor Gregers Werle is waarheid boven alles "den ideale fordring": volgens hem leidt die tot

GREGERS [...] et oppgjør, som en hel ny livsførelse skal grunnes på, – en livsførelse, et samliv, i sannhet og uten all fortielse –

Wanneer Hjalmar hem het "privébos" met daarin de lamgeschoten wilde eend toont, wordt die eend voor hem een symbool. Ze staat voor Ekdal, die Gregers Werle zelf op weg gezet heeft door te zeggen:

HJALMAR [...] Den er blitt fet. Nå, den har jo nu også vært så lenge der inne, at den har glemt det riktige ville liv; og det er bare det, som det kommer an på.

Het was een hond die de wilde eend "redde" toen ze naar de bodem zonk, en Werle wil nu tegenover Ekdal dezelfde functie vervullen: hij wil hem uit de symbolische modderpoel van leugens en onwaarheden naar boven halen:

GREGERS [...] Jeg vil ikke si at du er skamskutt; men du er kommet ut i en forgiftig sump, Hjalmar; du har fått en snikende sott i kroppen, og så er du gått til bunns for å dø i mørke.

HJALMAR Jeg? Dø i mørke! Nei, vet du hva, Gregers, du skal virkelig la være med slik snakk.

GREGERS Vær bare rolig; jeg skal nok se å få dig opp igjen. For jeg har også fått en livsoppgave nu, ser du.

Gregers Werle krijgt van Ibsen wel een duidelijk antipathieke rol toegedeeld. Ook hij vertoont ondanks of juist door al zijn bemoeizucht een duidelijk gebrek aan empathie. Volgens zijn tegenpool Relling, die in het vierde bedrijf al profetisch opmerkt

RELLING Jeg ytrer et inderlig ønske om at kvak-salveren ville forføye sig på hjemvejen. Blir han her, så er han mann for å forkludre jer [d.w.z. Hjalmar en Gina] begge to.

lijdt hij aan "rettskaffenhetsfeber" en heeft hij de neiging om de eigenschappen van "et ekte, virkelig menneske", die hij zichzelf toeschrijft, ook op anderen (in casu Hjalmar) te projecteren:

RELLING Jaha. De lider av et komplisert tilfelle. Først er det nu denne bryssomme rettskaffenhetsfeberen; og så det, som verre er, – alltid går De og ørsker i tilbedelsesdelirium; alltid skal De ha noe å beundre utenfor Deres egne greier.

Hjalmar Ekdal wordt voor hem dan een mens met een "sterkt utprege[t] rettferdighetsfølelse."

Verder suggereert Ibsen via Relling ook dat Greger Werles motieven niet zo zuiver op de graat zijn als ze op het eerste gezicht lijken: het conflict met zijn vader zou mee aan de basis van zijn optreden liggen. Zijn wereldvreemdheid en op weinig concrete feiten gebaseerde opvattingen zou hij wel eens van zijn moeder geërfd kunnen hebben:

RELLING Men, for fanden, – skjønner du da ikke at fyren er gal, forrykt, forstyrret!

GINA Ja, der kan du bare høre. Hans mor hadde også slike fysiske raptusser iblant.

Het thema van de erfelijkheid had Ibsen daarvoor al uitgebreid in Gjengangere (1881) behandeld. Werles wereldvreemdheid wordt ook door zijn praktische onhandigheid geïllustreerd. Hij heeft een kamer van Ekdal gehuurd en slaagt er de eerste morgen al in om die tijdelijk onbruikbaar te maken:

GINA [...] Det ser riktig vakkert ut der inne; han har fått det svært pent hos sig med det samme han kommer. [...] han ville jo hjelpe sig selv, sa han. Så skulle han nu legge i ovnen også; og så har han skrudd spjeldet for, så hele værelset er blitt fullt av røk. Uff, der var en stank, slik at –

HJALMAR. Å nei da.

GINA Men så kommer det beste; for så skal han nu slukke, og så slår han alt **vaskevannet** inn i ovnen, så gulvet driver over av det verste **svineri**.

Veel rampzaliger dan al het voorgaande (Ekdal zou uiteindelijk wel bijdraaien op voorwaarde dat hij van Werle verlost geraakt) blijkt Werles idee over zelfopoffering waar hij Hedvigs geest mee in de war brengt. De wilde eend op de zolder is Hedvigs eigendom:

HEDVIG Ja; for det er min villand. [...] jeg eier den. Men far og bestefar får lånt den så titt de vil.

Vandaar Werles suggestie:

GREGERS Om De nu for ham offervillig ga hen det beste De eier og vet i verden?

HEDVIG Tror De det ville hjelpe?

GREGERS Prøv det, Hedvig.

HEDVIG (*sakte, med lysende øyne*) Ja, jeg vil prøve det.

GREGERS Og har De den riktige sinnsstyrke, tror De?

HEDVIG Jeg vil be bestefar skyte villanden for mig.

Wanneer Hedvig na haar aanvankelijke instemming de volgende dag toch weigerachtig tegenover het idee blijkt te staan voert Werle de druk nog op:

GREGERS Å, hadde De så sant fått opplatt øye for det som gir livet verd, – hadde De det sanne, glade, modige offersinn, så skulle De vel få se hvorledes han kom opp til Dem. – Men jeg tror på Dem ennå, jeg, Hedvig.

Uiteindelijk is het Hedvig zelf die het leven laat waarop Dr Relling, nadat hij geconstateerd heeft dat ze overleden is, zegt:

RELLING (*går hen til Gregers og sier*) Aldri skal noen binde mig på nesen at dette her var et vådeskudd.

en daar even later aan toevoegt:

RELLING Å, livet kunne være ganske bra allikevel når vi bare måtte få være i fred for disse velsignede rykkere som renner oss fattigfolk på dørene med den ideale fordring.

Uit het vorige blijkt al duidelijk dat Dr Relling Werles opponent is. Hij is een realist met een scherp inzicht in de menselijke geest, een cynicus zelfs, maar een cynicus met morele normen:

RELLING [...] Men det vet jeg da at til et ekteskap hører barnet også. Og barnet skal I la være i fred. [...] Ja, Hedvig får I vær's'go' se å holde utenfor. I to er voksne mennesker; I får i Guds navn kludre og klusse med jeres forhold hvis I har lyst til det. Men Hedvig skal I fare varsomt med, sier jeg; ellers kan I komme til å gjøre en ulykke på henne.

HJALMAR En ulykke!

RELLING Ja, eller hun kan komme til å gjøre en ulykke på sig selv – og kanskje på andre med.

Rellings opvattingen komen in het vijfde bedrijf uitgebreid aan bod:

RELLING Min sedvanlige. Jeg sørger for å holde livsløgnen oppe i ham [d.w.z. Hjalmar Ekdal] [...] For livsløgnen er det stimulerende prinsipp det, ser De. [...] Mens jeg husker det, herr Werle junior, – bruk ikke det utenlandske ord: idealer. Vi har jo det gode norske ord: løgner.

GREGERS Mener De at de to ting er i slekt med hinannen?

RELLING Ja, omtrent som tyfus og forråtnelsesfeber.

GREGERS Doktor Relling, jeg gir mig ikke før jeg har reddet Hjalmar ut av Deres klør!

RELLING Det turde bli verst for ham. Tar De livsløgnen fra et gjennomsnittsmenneske, så tar De lykken fra ham med det samme.

Men moet er dus over waken dat de (doorsnee)mens niet geconfronteerd wordt met de zinloosheid van het bestaan: hem moet hoe dan ook een doel, een bezigheid, een gevoel van eigenwaarde bijgebracht worden – hoe futiel die bij een objectieve analyse voor een buitenstaander ook blijken te zijn.

Welke levensleugen Dr Relling voor Hjalmar Ekdal uit zijn hoed getoverd heeft, wil hij niet aan Gregers Werle verklappen:

RELLING [...] jeg forråder ikke slike hemmeligheter til kvakksalvere. De var i stand til å forkludre ham ennu mer for mig.

Voor nogal wat Ibsenspecialisten wordt het woord "kvakksalver" hier niet toevallig gebruikt: het verwijst naar de rol die Werle zichzelf heeft toebedeeld: de redder van de eend (een eend kwaakt). Dat zijn methode werkt illustreert Relling door te verwijzen naar zijn spitsbroeder Molvik, ooit een dominee, maar nu aan lagerwal geraakt en aan alcohol verslaafd:

RELLING [...] metoden er probat. Jeg har anvendt den på Molvik også. Ham har jeg gjort "demonisk". Det er nu den fontanellen jeg måtte sette ham i nakken.

GREGERS Er han da ikke demonisk?

RELLING Hva faen vil det si å være demonisk? Det er jo bare noe sludder som jeg fant på for å berge livet i ham. Hadde jeg ikke det gjort, så var det stakkars skikkelige svinet bukket under i selvforakt og fortvilelse for mange Herrens år siden.

Sommigen, zoals de oude Ekdal slagen erin hun eigen levensleugen te creëren:

RELLING Ja, hva mener De om det at han, bjørnejegeren, går der inne på mørkloftet og jager kaniner? Der er ikke lykkeligere skytter til i verden enn han, den gamle mannen, når han får tumle sig der inne mellem alt skrapet. De fire-fem fortørkede juletrærne som han har gjemt på, de er for ham det samme, som hele, store, friske Høydalsskogen; hanen og alle hønene de er storfugl i furutoppene, de; og kaninene som humser bortefters loftsgulvet, det er bamsene som han gir sig i kast med, han, den sprekke friluftsgubben.

En zo staan luitenant Ekdals "zolderbos" en de woonkamer van de familie Ekdal respectievelijk voor droom en werkelijkheid, voor het contrast tussen idealisme en realisme.

Dr Relling heeft twee medestanders in Vildanden – of op zijn minst twee mensen die zijn nuchtere kijk op de dingen delen. Gina is de drijvende kracht van het gezin Ekdal. Haar man erkent dat (zonder het te beseffen) zelf wanneer hij zegt:

HJALMAR Jeg overlater henne i alminnelighet de løpende forretninger; for så kan jeg imens ty inn i dagligstuen og tenke over de ting som viktigere er.

Wat die zogenaamde belangrijke dingen in werkelijkheid zijn, weet de lezer dan allang. Het zal later nog eens overduidelijk blijken wanneer Hjalmar Ekdal "studieboeken" niet eens opengesneden blijken te zijn...

Gina is zakelijk, nuchter. Wanneer ze Ekdal in het vierde bedrijf met de waarheid confronteert, vervalt die onmiddellijk weer in pathetisch gebazel:

GINA Men si meg nu, Ekdal, – hva hadde der blitt av dig hvis du ikke hadde fått en slik kone som jeg?

HJALMAR En slik –!

GINA Ja, for jeg har da alltid vært likesom litt mer kontant og suffisant enn du. Nå, det forstår sig, jeg er jo også de par år eldre.

HJALMAR Hva der var blitt av mig!

GINA For du var da på alskens gale veier den tiden du traff mig først; det kan du vel ikke nekte for.
HJALMAR Så det kaller du gale veier? Å, du forstår ikke hvorledes en mann har det når han sørger og fortviler; – navnlig en mann med mitt ildfulle gemytt.

Let op het woord "regalere". Het betekent (net zoals het Nederlandse "regaleren") "trakteren", "vergasten op". Gina gebruikt wel vaker woorden waarvan ze de betekenis niet kent; een intellectueel is ze niet. Dat Gina niet alleen fotografeert maar ook retoucheert wordt algemeen als een symbool beschouwd: om een min of meer harmonisch familieleven op te kunnen bouwen heeft ze vroeger ook de werkelijkheid voor Ekdal verfraaid en o.a. gezwegen over de relatie die ze met de oude Werle had en over de financiële hulp die ze van hem krijgen.

In dat opzicht verschilt ze heel duidelijk van fru Sørby, de huishoudster met wie de oude Werle nu wil trouwen. Ze heeft een nogal bewogen leven en nogal wat relaties (o.a. met Relling) achter de rug, maar bij haar zullen er nooit (figuurlijke) lijken uit de kast vallen:

FRU SØRBY [...] jeg har alltid tatt mig i vare for å gå efter innskytelse. En kvinne kan da ikke kaste sig rent vekk heller.

GREGERS Er De slett ikke det minste redd for at jeg skal la min far få et nyss om dette gamle bekjentskap?

FRU SØRBY De kan da vel tenke at jeg har sagt ham det selv.

GREGERS Så?

FRU SØRBY Deres far vet hver eneste smule som folk med noen sannhet kunne falle på å si om mig. Alt slikt har jeg sagt ham; det var det første jeg gjorde da han lot sig merke med at han hadde hensikter.

GREGERS Da er De mer enn alminnelig åpenhjertig, synes jeg.

FRU SØRBY Åpenhjertig har jeg alltid vært. Det kommer vi fruentimmer lengst med.

En zo komen we dan bij een merkwaardige paradox, die Gregers Werle in al zijn fanatisme niet bemerkt heeft, maar die Hjalmar Ekdal wel onderkent: de relatie tussen fru Sørby en zijn door hem geminachte vader benadert opvallend "den ideale fordring":

HJALMAR [...] Din far og fru Sørby inngår jo nu en ektepakt som er bygget på full fortrolighet, bygget på hel og ubetinget åpenhjertighet fra begge sider; de stikker ingen ting under stol for hinannen; der er ingen fortielse bak ved forholdet; der er forkynt, om jeg så må uttrykke mig, en gjensidig syndenes forlatelse imellem dem.

Gregers Werle komt zoals te verwachten maar met een flauw antwoord:

GREGERS Men det er jo på en ganske annen måte, Hjalmar. Du vil da vel ikke sammenligne hverken dig eller henne med disse to –? Nå, du forstår mig nok.

Gina's reactie is veel interessanter:

GINA Å, vi fruentimmer er nu så forskjellige, vi. Noen har det på én vis og andre på en annen.

Voor John Northam is deze suggestie dat mensen individuen en dus onderling (erg) verschillend zijn, erg belangrijk. Voor hem wijst ze erop dat Vildanden "does not demolish idealism, it demolishes this particular individual's [d.w.z. Greger Werles] claim to be an idealist."

Dat bevestigt dan weer de positie van dit stuk op de scheidingslijn tussen Ibsens zogenaamde realistische samtidsdramaer" en zijn "psykologische og symbolske dramaer". Het is net die poly-interpretabiliteit die aantoont dat Ibsen met Vildanden op het toppunt van zijn kunnen stond: het is een stuk dat bij herlezing nog meer fascineert dan tijdens de eerste lectuur.

Over Vildanden:

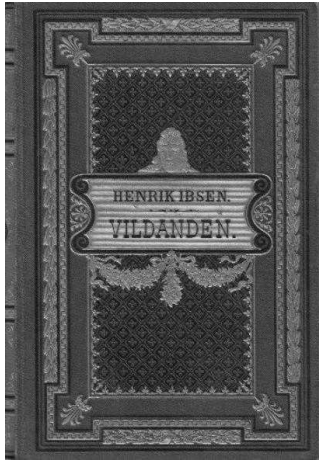
Foto van Ibsen uit 1879, enkele jaren voor hij Vildanden schreef

Titelpagina en laatste bladzijde van Ibsens manuscript

<p><u>Vildanden.</u></p> <p><u>Skuespil i fem akter</u></p> <p>=4</p> <p><u>Henrik Ibsen.</u></p> <p>1884.</p>	<p>Deke vord at leve livet. Felling. Synes da De der ligger så stor magt på at leve livet. Ljeger. Stikke jeg; luvst imod; men jeg er nu heller ikke bestemt til at leve livet; jeg har en anden opgave. Felling. Hvad er det for en opgave. Ljeger. At være den 13de mand til bords. (går.) Felling. Å, fan' det det.</p> <hr/> <p>18.6.84.</p>
--	---

De uitgave van 1884

Ibsen over Vildanden:

- Uit Ibsens voorbereidende aantekeningen voor het stuk

*Komplikationen af det nedarvede og det tilvante
Hedvigs dragning mot havet
Hendes skyhet*

[De bemoeilijking door het overgeërfde en het aangewende
De aantrekkingskracht van de zee voor Hedvig
Haar schuchterheid]

- In een brief van 14 juni 1884 aan zijn Deense uitgever Frederik Hegel

Dette stykke handler ikke om politiske eller sosiale eller overhodet om offentlige anliggender. Det beveger sig helt igjennem på familjelivets område. Diskusjon vil det nok kunne fremkalle; men det vil ikke kunne vekke anstøt hos noen.

[Dit stuk gaat niet over politieke of sociale of zelfs maar publieke aangelegenheden. Het speelt zich helemaal af op het niveau van het gezin. Het zal wel voor discussies zorgen, maar niemand zal er aanstoet aan nemen]

- In een brief van 2 september 1884 aan zijn Deense uitgever Frederik Hegel

Dette nye stykke står i visse måter på en plass for sig selv i min dramatiske produksjon; fremgangsmåten er i forskjellige henseender avvikende fra min tidligere. Herom vil jeg imidlertid ikke videre uttale mig. Kritikerne vil forhåpentlig nok finne punktene; i all fall vil de finne adskillig å tvistes om, adskilligt å fortolke.

[Dit nieuwe stuk neemt in zekere opzichten een eigen plaats in binnen mijn dramatisch werk; de aanpak wijkt in verschillende facetten af van mijn vroegere. Daarover wil ik het echter nu niet verder hebben. De critici zullen hopelijk de punten vinden; in elk geval zullen ze heel wat vinden om over te debatteren, heel wat om te interpreteren.]

Titel

Voor de titel en het verhaal van de wilde eend vond Ibsen waarschijnlijk inspiratie in het gedicht "Sjøfuglen" van de Noorse romantische dichter Johan Sebastian Welhaven:

*En villand svømmer stille
ved øyens høye kyst,
de klareølger spille[r]
omkring dens rene bryst.*

*En jeger går og bøyer
seg i den **streite**¹ **ur**²,
og skyter så **for løyer**
det smukke kreatur.*

*Og fuglen kan **ei** dra[ge]
til **redets lune skjød**,
og fuglen vil ei klage
sin smerte og sin nød.*

*Og derfor **taus** den dukker
dypt i den mørke fjord,
og bølgene kald seg lukker,
og sletter ut dens spor.*

*I sjøens dype grunner
gror **tangen** bred og frisk;
derunder vil den **blunde**:
der bor den stumme fisk*

1 ruwe; 2 bergpuin
voor zijn plezier

niet
de warme schoot van het nest

het zeewier
"slapen"

Gina

Gina representerer på sin side det jordnære, konkrete. Hun tar alle utsagn bokstavelig og hun bruker ikke bilder og omskrivninger. Det kommer klart frem gjennom hennes adferd og språklige uttrykk, for eksempel ved at hun tar av lampeskjermen når Gregers forventer 'et forklarelsens lys både fra mann og hustru', og når hun innvender at hun lufte hver dag når Gregers betegner stemningen hos Ekdals som 'sumpluft'. En gjennomført gal bruk av fremmedord plasserer henne også sosialt. Slik sett fungerer mann

og hustru som kontraster som gjennom språklige virkemidler lagt inn i dialogen, og fremferd, frembever hverandres personligheter.

(Henrik Ibsen: Villanden - en analyse;

http://www.gmsys.net/teachers/norsk/litteratur/1850_1900/villanden.php)

[Gina van haar kant staat voor het realistische, het concrete. Ze interpreteert alles wat er gezegd wordt letterlijk en gebruikt geen beelden of omschrijvingen. Dat blijkt heel duidelijk uit haar gedrag en wijze van spreken, zoals bijvoorbeeld wanneer ze de lampenkap wegneemt wanneer Gregers "een verklarend licht van zowel man als vrouw" verwacht, en wanneer ze reageert met te zeggen dat ze iedere dag de kamers lucht nadat Gregers de stemming bij de familie Ekdal als "moeraslucht" bestempeld heeft. Ook het voortdurend foutief gebruik van vreemde woorden toont waar ze zich op de sociale ladder bevindt. Via de stilistische elementen van de dialoog en door hun houding fungeren man en vrouw als elkaars tegengestelde, en worden elkaars persoonlijkheden benadrukt.]

Uit een recensie van het gedrukte stuk door J. D. Irgens Hansen i Dagbladet van 16 november 1884.

Skjøpeligere, jammerlige gjenstand for kjærligheten enn denne Hjalmar finner man ikke lett; men Gina har holdt av ham og trellet for ham i over fjorten år, gamlingen beundrer ham fremdeles, og Hedvig henger ved ham som det herligste hun kjenner. Hennes hele liv er for ham, han er for henne hver tankes gjennomgang, hver følelses mål og hvilested. Derfor må hun dø av hans ukjærlighet. En slik ung pikes hengivenhet kjenner ikke grenser, hun tilber og elsker på en gang, som barn og kvinne, og der skal ikke mer enn noe hagl under vingen for de begge går til bunn. Den eneste, som der ikke er sprekke i, den eneste, hvis sjel er uberørt af "sumpluften", hun brytes ned, hun dør ved det første pust.

[...]

Man kan gjerne kalle den ekdalske families lykke en lurvet lykke; lykke er det nu, og den har ingen rett å røve verken med ideale fordringer eller annet. Å realisere idéer får bli den enkeltes sak; men Monsieur Gregers har bare eksperimentert på andre, og "i lys av idéen" er alle forblitt busmenn; men Hjalmar skal være mannen, - og så går tullen og narren en tur og gjør opp. Hjerteråbeten i denne eksperimentelle idérealisasjon viser seg først i hårdhet hos Hjalmar mot Hedvig, og med dette forhold som grunnmotiv utvikles så løsningen gjennom det burleske til det mest rystende alvor.

[...]

det må vekke stadig ny forundring hvorledes en så levende sprogbevissthet kan bevares under så langt fravær fra hjemlandet [...] Ibsens kunstneriske mesterskap i replikken viser seg aller best i de nyanser hvorved han karakteriserer personene. Hvor man slår opp i boken er der karakteristikkene, fra Ginas "suffisant" og "kontant" og "regalerer", til Hjalmars "ildfulle gemytt", "prøvende blikk", "forgangenhet" og Gregers "spurlag", "kjempe smertens kamp til ende", "storladen" osv. er der en skala av ord og vendinger som betegner individenes natur og kultur. Ibsen har intetsteds nådd høyere i replikken.

[Het is niet gemakkelijk om zwakker, jammerlijk voorwerp voor liefde te vinden dan deze Hjalmar, maar Gina heeft meer dan veertien jaar van hem gehouden en voor hem gezwogen, zijn oude vader bewondert hem nog altijd, en Hedvig schurkt zich tegen hem aan als het heerlijkste dat ze kent. Heel haar leven is voor hem, al haar gedachten draaien om hem, ze is voor hem het richtpunt van al haar gevoelens, een rustpunt. Daarom moet ze sterven door het verdwijnen van zijn liefde voor haar. De overgave van zo'n jong meisje kent geen grenzen, ze aanbidt en bemint terzelfder tijd, als kind en als vrouw, en er is niets meer nodig dan wat hagel onder de vleugel

voor ze beiden ten onder gaan. De enige zonder gebreken, de enige van wie de ziel niet door de "moeraslucht" bezoedeld is, zij wordt gesloopt, zij sterft bij de eerste inademing ervan.

[...]

Men kan het geluk van de familie Ekdal best een sjofel geluk noemen, geluk is het in ieder geval, en niemand heeft het recht om hen van dat geluk te beroven, niet met ideale eisen of wat dan ook. Ideeën realiseren moet een zaak van het individu blijven, maar Monsieur Gregers heeft alleen maar op anderen geëxperimenteerd, en geconfronteerd met het idee zijn ze allemaal gewone mensen gebleven, maar Hjalmar zal de man worden – en dus komen de dwaas en de nar eraan en maken de verrekening. De wreedheid van die experimentele uitvoering van een concept blijkt eerst uit de hardvochtigheid van Hjalmar tegenover Hedvig, en met die relatie als grondmotief ontwikkelt de intrige zich via het burleske tot de schokkendste ernst.

[...]

Het wekt steeds opnieuw verbazing hoe zoveel levend taalgevoel bewaard kan blijven tijdens een zo lang verblijf in het buitenland [...] Ibsens artistieke meesterschap in de replieken blijkt het allerbest uit de nuances waarmee hij de personages karakteriseert. Waar men het boek ook openslaat, van Gina's "suffisant" en "kontant" en "regalerer"; tot Hjalmar's "ildfulle gemytt", "prøvende blikk", "forgangenhet" og Gregers "spurlag", "kjempe smertens kamp til ende", "storladen" enz. is er een scala aan woorden en zinswendingen die de natuur en de cultuur van het individu karakteriseren. Nooit heeft Ibsen betere replieken geschreven.]

De regisseur van de eerste opvoeringen in Noorwegen was de dichter en toneelschrijver Gunnar Heiberg (1857-1929)

Bøynen for skuespillerne var å få bukt med det symbolske i stykket, det vil si å la være å understreke det ved spill og "mystisk" tale, men la symbolikken slippe naturlig frem gjennom teksten og handlingens gang. Heiberg innskjerpet at jo mer naturlig og realistisk det ble spilt, desto bedre og klarere ville det symbolske, og dermed det allmenngyldige, komme frem. Og det var denne linjen Heiberg la seg på: realisme såvel i spill som i sceneløsning.

[...]

Hele 9 ganger gikk Vildanden i 1885, og det var mye den gangen. Heibergs oppsetning på Den Nationale Scene ble i mange år fremover regnet som mønsteroppsetning, og senere oppførelser måtte stadig lide den skjebne å bli sammenlignet med denne.

(Kari Gaarder Losnedahl)

[De moeilijkheid voor de acteurs was het overweg kunnen met de symboliek van het stuk, d.w.z. die niet benadrukken door spel en "mysterieuze" voordracht, maar ze op natuurlijke wijze tot uitdrukking laten komen via de tekst en het handelingsverloop. Heiberg benadrukte dat hoe natuurlijker en realistischer er geacteerd werd, hoe beter en natuurlijker de symboliek, en daarmee het universele, tot uiting zouden komen.

[...]

Vildanden werd in 1885 niet minder dan negen keer opgevoerd, en dat was veel voor die tijd. Heibergs encenering in Den Nationale Scene werd lange tijd als dé encenering beschouwd, en latere opvoeringen was het lot beschoren om steeds met Heibergs productie vergeleken te worden.]

Gunnar Heiberg en zijn toenmalige vrouw Didi, die Hedvig in Ibsens stuk vertolkte.

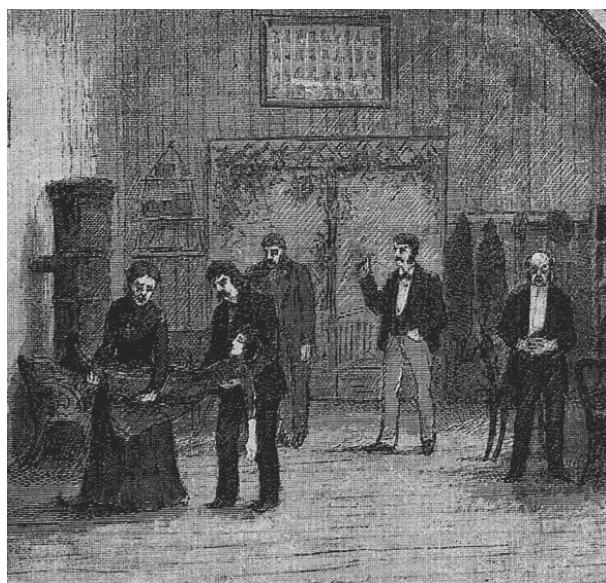
Uit een recensie over de eerste opvoering in Bergen

Gregers Werle, denne ærlige, naive, klossete idealist, der altid vil det beste, men kun oppnår å stifte fortred og ulykke, da de moralsk forkørplete, forkomne mennesker omkring ham ikke tåler sannhetens fulle lys og idealets ubønnhørlige krav.

(Bergens Aftenblad, 13.01.1885)

[Gregers Werle, die eerlijke, naïeve, onhandige idealist, die altijd het beste wil, maar alleen maar voor schade en ongeluk zorgt, aangezien de moreel kreupele, mislukte mensen rond hem het volle licht van de waarheid en de onverbiddelijke eisen van het ideaal niet verdragen.]

Uit de slotscene van Vildanden. Deel van een tekening van Lorentz Norberg uit Ny illustreret tidende van 5 april 1885.

v.l.n.r.: Gina, Hedvig, Hjalmar, Molvik, Relling, Werle

Uit de bespreking door Inger Hagerup van de opvoering van Villanden in Nationalteatret in 1949

Det har vært sagt og vedtatt av alle ansvarlige litteraturforskere at Vildanden er et stykke om livsløgnen, og det er så riktig så riktig. Men dessuten er det et drama om pubertet, et drama om begynnende galskap, et drama om farskompleks og morsbinding, et drama om vennskap som grenser til homoseksualitet – psykologene kan bare forsyne seg! – og samtidig er det en glitrende menneskelig tragikomedie om narraktighet og selvbedrag. Men først og sist er det vel Ibsens mest geniale skuespill, der hverdag og symbolikk går opp i en høyere enhet uten at en merker det, der menneskene tilsynelatende beveger seg fritt

omkering og likevel ligger under for en uavvendelig skjebne som er bestemt av deres egen karakter og konstitusjon og miljø. Eksistensialisten Sartre har sikkert suget meget visdom av sin tvert igjennom ærlig forgjenger Ibsen, ikke minst ved Vildanden. Det er ikke mange illusjoner tilskueren har igjen når han forlater teatret og blant annet har opplevd å se at Ibsen på det blodigste karikerer sine egne "ideale fordringer" fra selveste "Et Dukkehjem" for ikke å snakke om "Brand".

[Alle betrouwbare literatuurwetenschappers hebben gezegd en aanvaard dat Vildanden een stuk is over de levensleugen, en dat is helemaal juist. Maar bovendien is het een stuk over puberteit, een stuk over beginnende waanzin, een stuk over een vadercomplex en een moederbinding, een stuk over vriendschap die aan homoseksualiteit grenst – de psychologen hebben keuze te over – en terzelfder tijd is het een schitterende tragikomedie over dwaasheid en zelfbedrog. Maar boven alles is het Ibsens geniaalste toneelstuk, waarin het alledaagse en de symboliek opgaan in een hogere eenheid zonder dat men het merkt, waarin de mensen ogenschijnlijk vrij zijn maar toch onderworpen aan een onafwendbaar lot dat bepaald wordt door hun eigen karakter en constitutie en milieu. De existentialist Sartre heeft zeker veel wijsheid ontleend aan zijn door en door eerlijke voorloper Ibsen, zeker als het over Vildanden gaat. Veel illusies heeft de toeschouwer niet meer over wanneer hij het theater verlaat na gezien te hebben hoe Ibsen zonder ook maar enig medelijden een karikatuur maakt van zijn eigen "ideale eisen" uit "Et Dukkehjem" – om van "Brand" nog maar te zwijgen.]

Tancred Ibsens Vildanden

Regisseur Tancred Ibsens verfilmde het stuk in 1963. Het werd de laatste van zijn 24 films en de realisatie van een levenslange droom om een van de bekendste stukken van zijn beroemde grootvader te verfilmen:

Often considered Ibsen's greatest work, The Wild Duck marked a new departure for the father of modern drama, blending the naturalism of his middle dramas with the symbolism of his late period. The play explores the world of the Ekdals, a family whose peaceful existence is fragmented and destroyed in the name of "truth." With its ironic shifting of illusion and reality, and its impassioned cry for personal freedom, The Wild Duck remains as disturbing and challenging as ever, and combines, in Bernard Shaw's words, the profoundest tragedy with irresistible comedy.

(Norsk Filminstitutt)

still uit het tweede bedrijf: v.l.n.r.: de oude Ekdal, Gina, Hedvig en Hjalmar Ekdal

Thesaurus of Book Digests (1977)

The Wild Duck is one of Ibsen's most symbolic dramas; the dialogue is packed with meaning.

Integendeel

De wilde eend (1884) formuleert nogmaals de eis naar waarheid al wordt hier ook gesuggereerd dat het een eis is die de krachten van een normaal mens te boven gaat. Dat lijkt al wat gematigder te zijn, en er is dan ook een hele schare beschouwers die in dit toneelstuk de boodschap las dat rücksichtslose eerlijkheid en waarheidsdrang zonder compromissen leidt tot misère en tragiek – in dit geval de zelfmoord van een jong en onschuldig leven.

Of dat de moraal van het verhaal is, staat nog te bezien. Ibsen zelf beweerde ooit dat hij in zijn stukken enkel blootlegde, toonde, niet oordeelde.

(Mark Reugebrink in "De Morgen", 18.02.2004)

Foto uit een opvoering van het stuk in Stavanger door het Rogaland Teater in september 2006

v.l.n.r. de oude Ekdal, Hedvig, Hjalmar Ekdal, Relling, Molvik

Aan recente experimentele opvoeringen geen gebrek

Goksøyr & Martens' versjon av VILLANDEN er historien om en tenåringsjente med en pappa som forsøker å finne ut hvordan han skal være mann. Når pappaen strever med dette, legger han seg ned på sofaen og sover. Eller er det noe annet han bruker tiden på? Og når datteren oppdager at faren trives best i mammaens kler, hva gjør hun da?

(Nationaltheaterets website)

[Goksøyr & Martens' versie van Villanden is het verhaal over een teenager met een vader die probeert te weten te komen hoe hij man zal zijn. Wanneer vader met die vraag worstelt, gaat hij in de sofa liggen en slaapt. Of gebruikt hij de tijd voor iets anders? En wanneer zijn dochter ontdekt dat haar vader zich het best voelt in moeders kleren, wat doet ze dan?]

Opvoering tijdens het Ibsenfestival 2006 in een regie van Toril Goksøyr og Camilla Martens. Scène uit het eerste bedrijf: het feestje bij grosserer Werle.

Look at the child!

Children's lives are in the hands of adults, while our common future is in the hands of children. Ibsen's message is that we must manage our only real capital – our children – well, otherwise we will become incapable of living a decent life and endanger our future. Adults can easily be misled to seek meaning in behaviour and objects that immediately and apparently satisfy their needs. [...]

The actors in The Wild Duck [...] give us insights into a world where adults lead artificial, self-important lives and where their vanity and ambition have disastrous consequences for those who are really at the centre of the drama; the neglected children.

In The Wild Duck, partially sighted Hedvig is the only character capable of feeling genuine joy and pain. All the adults assume theatrical postures, mirror themselves in their own vanity, or become cowed as a result of class differences and the imbalance of power between people. As children often do, Hedvig blames herself. She tries to restore balance in her home, but her efforts cost her her life.

(Reidar Hjermand, kinderombudsman, in de brochure "to be a poet is to see Ibsen in our time bij de tentoonstelling uit 2006 met dezelfde naam)

A "Freud of the theater."

His human characterization in the[...] latter dramas is extremely complex – a common factor shared by all his last works, starting with The Wild Duck in 1884. In his last 15 years of writing, Ibsen developed his dialectical supremacy and his distinctive dramatic form – where realism, symbolism, and deep-digging psychological insights interact. It is this phase of his work that has prompted people to call him – rightly or wrongly – a "Freud of the theater."

(Bjørn Hemmer in "Ibsen – Greatest and most influential", The Norseman, January 2006)